

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURULUŞLAR VE
TÜRKİYE'DEKİ BANKALARIN SİSTEMİK ÖNEMİNİN
BELİRLENMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR**

Elif USTA

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ganite KURT**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
BANKACILIK BİLİM DALI**

EYLÜL – 2019

**SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURULUŞLAR VE TÜRKİYE'DEKİ
BANKALARIN SİSTEMİK ÖNEMİNİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN
UYGULAMALAR**

Elif USTA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
BANKACILIK BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2019

Elif USTA tarafından hazırlanan ‘‘Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşlar ve Türkiye’deki Sistemik Öneme Sahip Bankaların Sistemik Öneminin Belirlenmesine İlişkin Uygulamalar’’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Bankacılık Anabilim Dalında Bankacılık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ganite KURT

Muhasebe, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Başkan : Doç. Dr. Ali İhsan AKGÜN

Muhasebe, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Üye : Prof. Dr. Afşin ŞAHİN

İktisat, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Tez Savunma Tarihi: 26/09/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Elif USTA
26/09/2019

SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURULUŞLAR VE TÜRKİYE'DEKİ BANKALARIN
SİSTEMİK ÖNEMİNİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif USTA

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Eylül 2019

ÖZET

Küresel finansal kriz sonrasında sistemik riskin genel ekonomi üzerindeki etkisinin önemi ortaya çıkmıştır. Kriz sonucunda yaşanan ve domino etkisi yaratan olumsuz faktörler sonrasında Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşların (SIFI) önemi gündeme gelmiştir. Başta Amerika olmak üzere tüm Dünya'yı etkisine alan krizin sonucunda sistemik riskin saptanması, analizi ve etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar önem kazanmıştır. Türkiye'de küresel çapta bir SIFI bulunmamakla birlikte yurtiçinde olumsuz bir etki yaşanması halinde finansal sektörü ve akabinde ekonominin tamamını olumsuz yönde etkileyebilecek bankalar bulunmaktadır. Tüm bu belirtilenler ışığında çalışmanın amacı sistemik risk kavramından bahsederek, SIFI' ların belirlenmesi, çözümlenmesi ve düzenlenme uygulamalarını ele almak; Türkiye'de sistemik öneme sahip bankaların gösterge bazlı yaklaşım ile belirlenmesi ve SIFI' ların düzenlenmesi için kurulmuş olan Finansal İstikrar Komitesi, Sistemik Risk Değerlendirme Grubu ve Finansal Sektör Komisyonunun yapmış olduğu düzenlemelerin sektördeki sistemik risk taşıyan finansal kuruluşlar tarafından etkinliği incelemektir.

Bilim Kodu : 118218
Anahtar Kelimeler : Sistemik Risk, Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumlar
Sayfa Adedi : 95
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ganite KURT

SYSTEMICALLY IMPORTANT FINANCIAL INSTITUTIONS AND PRACTICES RELATED TO
THE DETERMINATION OF SYSTEMIC IMPORTANCE OF BANKS IN TURKEY

(M.Sc. Thesis)

Elif USTA

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

September 2019

ABSTRACT

The importance of the impact of systemic risk on the general economy has emerged after the global financial crisis. The importance of Systemically Important Financial Institutions (SIFIs) has emerged after the crisis as a result of the negative factors that cause domino effect. As a result of the crisis that has affected the whole of the world, especially America, the studies to determine the systemic risk and to reduce its effects and affects have gained importance. Although there is no global SIFI in Turkey; there are banks that can affect the financial sector and subsequently the economy in a negative way. If there is a negative impact on the domestic market. In the light of all this, the aim of the study is to discuss the concept of systemic risk and to identify, analyze and regulate SIFIs; to determine the systemically important banks in Turkey with index-based approach of banks and Financial Stability Committee was established for the regulation of SIFIs in Turkey, Systemic Risk Evaluation Group and the Financial Sector Commission of the arrangements it has made with systemic risk in the sector is to investigate the activities by financial institutions.

Science Code : 118218
Key Words : Systemic Risk, Systemically Important Financial Institutions
Page Number : 95
Supervisor : Prof. Dr. Ganite KURT

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLoların LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLERİN LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. SİSTEMİK RİSK KAVRAMI.....	5
2.1. Sistemik Risk.....	5
2.2. Batmayacak Kadar Büyük Kavramı	7
2.3. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşlar	9
2.4. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşların Temel Kriterleri	10
2.4.1. Büyüklük	11
2.4.2. İç İç Geçmişlik	14
2.4.3. İkame Edilebilirlik.....	15
2.4.4. Karmaşıklık	16
2.4.5. Kaldıraç.....	16
2.4.6. Likidite.....	17
2.4.7. Vade Uyumsuzluğu.....	17
3. SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURUMLARIN BELİRLENMESİ, DENETİMİ VE ÇÖZÜMLENMESİ.....	19
3.1. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Belirlenmesi.....	20
3.1.1. Sınır Ötesi Faaliyetler	22

3.1.2. Karşılıklı Bağlılık	22
3.1.3. İkame Edilebilirlik ve Finansal Altyapı	23
3.1.4. Karmaşıklık	23
3.1.5. Büyüklük	24
3.2. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Düzenlenmesine İlişkin Çalışmalar...25	
3.2.1. G-20 Çalışmaları	26
3.2.2. FSB Çalışmaları	27
3.2.3. IMF Çalışmaları	32
3.3. Sistemik Öneme Sahip Kurumların Denetimi	39
3.3.1. SIFI' ların Denetim İhtiyacı	39
3.3.2. SIFI' lara Yönelik Denetim Faaliyetleri	41
3.4. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Çözümlemesi	42
3.4.1. Tasfiye	44
3.4.2. İyi Banka – Kötü Banka	45
3.4.3. Köprü Banka	46
3.4.4. Açık Banka Desteği	47
3.4.5. Bail-out	47
3.4.6. Bail-in	48
4. TÜRKİYE'DE SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURULUŞLARIN BELİRLENMESİ	51
4.1. Türkiye'de Finansal Sektöre Genel Bakış	52
4.2. Türkiye'de Sistemik Önem Kavramı	58
4.3. Türkiye'de Sistemik Riskin Takip Edilmesi	60
4.3.1. Sistemik Risk Koordinasyon Komitesi	60
4.3.2. Sistemik Risk Değerlendirme Grubu	61

4.3.3. Finansal Sektör Komisyonu.....	61
4.3.4. Eşgüdüm Komitesi	62
4.3.5. Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi	62
4.4. Türkiye’de Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Belirlenmesi.....	65
4.4.1. Türkiye’de Sistemik Öneme Sahip Bankaların Belirlenmesi.....	68
4.4.2. Çalışmada Kullanılan Kategori ve Alt Gruplar	69
4.4.2.1. Büyüklük	70
4.4.2.2. İç İçe Geçmişlik	70
4.4.2.3. İkame Edilmezlik	71
4.4.2.4. Karmaşıklık	72
4.4.3. Çalışmada Kullanılan Yöntem.....	73
4.4.4. Analiz Çalışması Sonucu	75
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	79
KAYNAKLAR.....	83
EKLER	89
EK 1. FSB 2018 G-SIBs	90
EK 2. Türkiye’de Mevduat Bankaları	91
EK 3. Türkiye’de Katılım Bankaları	92
EK 4. Türkiye’de Kalkınma ve Yatırım Bankaları	93
EK 5. Çalışmada Kullanılan Bankalar	94
ÖZGEÇMİŞ	95

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. 2018 Yılı Aktif Büyüklüklerine Göre En Büyük 20 Banka	13
Tablo 2.2. Türkiye’de 2018 Yıl Sonu Aktif Büyüklüklerine Göre En Büyük 20 Banka	14
Tablo 3.1. Gösterge Tabanlı Ölçüm Yaklaşımı	22
Tablo 3.2. Standart Hale Getirilmiş Yardımcı Göstergelerin Listesi	25
Tablo 3.3. G-20 Üyeleri.....	27
Tablo 3.4. FSB Üye Ülkeler	31
Tablo 3.5. Uluslararası Finansal Kurumlar	32
Tablo 3.6 Uluslararası Standart Belirleme ve Diğer Organlar	32
Tablo 4.1. 2018 Yılı Sistemik Önemli Banka Tamponu Oranları	67
Tablo 4.2. D-SIBs Belirlemede Kullanılan Kategori ve Göstergeler	69
Tablo 4.3. D-SIBs Kategoriler ve Göstergelerin Gösterim Şekilleri	73
Tablo 4.4. D-SIBs Kategoriler, Göstergeler ve Ağırlıkları	74
Tablo 4.5. D-SIBs Belirlemede Grup Aralıkları	75
Tablo 4.6. Genel Banka Skoru	76

GRAFİKLERİN LİSTESİ

Grafik	Sayfa
Grafik 4.1. Türkiye’de Bankaların Yıllara Göre Aktif Büyüklüklerinin GSYH Oranı..	53
Grafik 4.2. Bankacılık Sektörü 2018	54
Grafik 4.3. Özkaynak Karlılığı.....	55
Grafik 4.4. Aktif Karlılığı.....	55
Grafik 4.5. BDDK Gözetiminde Olan Kuruluşların Finansal Sektör Payları	56
Grafik 4.6. Kredilerin Dağılımı.....	57

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

ADB	Asya Kalkınma Bankası
APEC	Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu
ASEAN	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği
AU	Afrika Birliği
BCBS	Basel Bankacılık Denetleme Komitesi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası
BİST	Borsa İstanbul
CGFS	Küresel Finansal Sistem Komitesi
CPIM	Ödemeler ve Piyasa Altyapıları Komitesi
D-SIB	Yerel Sistemik Öneme Sahip Bankalar
D-SIFI	Yerel Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumlar
ECB	Avrupa Merkez Bankası
ESRB	Avrupa Sistemik Risk Kurulu
EU	Avrupa Birliği
FED	Federal Rezerv Sistemi
FİK	Finansal İstikrar Komitesi
FİKKO	Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi
FMI	Finansal Piyasa Altyapıları
FSAP	Mali Sektör Değerlendirme Programı
FSB	Finansal İstikrar Kurulu
FSF	Finansal İstikrar Forumu
FSOC	Finansal İstikrar Denetleme Konseyi
FSSA	Finansal İstikrar Değerlendirmesi
G-SIFI	Küresel Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumlar
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IAIS	Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği

Kısaltmalar

Açıklamalar

IASB	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
ICP	Uluslararası Sigorta Denetçiler Birliği Sigorta Temel İlkeleri
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
IOSCO	Uluslararası Sermaye Piyasası Kurumları Teşkilatı
KGF	Kredi Garanti Fonu
KGK	Kamu Gözetimi Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KKB	Kredi Kayıt Bürosu
MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu
NEPAD	Afrika'nın Kalkınması İçin Yeni Ortaklık
NPS	Ulusal Ödemeler Sistemi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ROSC	Standartlara ve Kodlara Uyma Raporları
SIB	Sistemik Öneme Sahip Bankalar
SIFI	Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşlar
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SRDG	Sistemik Risk Değerlendirme Grubu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBTF	Batmayacak Kadar Büyük
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UN	Birleşmiş Milletler
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

1. GİRİŞ

Finansal boyutta Dünya’da meydana gelen birçok kriz olmuştur. Krizin sonuçlarında ülke ekonomileri zarar görmüş ve piyasa disiplini bozularak finansal istikrarsızlık ortaya çıkmıştır. Amerika’da 2007 yılında Lehman Brothers’ın batması küresel finansal kriz için başlangıç olarak kabul edilmiştir. Ortaya çıkan yerel olarak olduğu düşünülen kriz hızla dünyaya yayılıp küresel çapta etkili olmuştur.

Kriz sonucu batmayacak kadar büyük kavramı gündeme gelmiş ve akabinde sistemik risk kavramı ortaya çıkmıştır. Sistemik riskin olumsuz etkileri finansal kriz ile birlikte görülmüştür.

Kriz Amerika’da başlamış olmasına rağmen Avrupa krizden daha fazla etkilenmiştir. Sistemik riskin önemi böylece daha fazla anlam kazanmıştır. Küresel finansal krizde sistemik riskin ülke ekonomileri için son derece önemli olduğu anlaşılmış olup meydana çıkan zararlardan en az etki ile kurtulmak için sistemik riskin kaynağı araştırılmaya başlanmış ve tedbir kararları çıkarılmıştır.

Başta Amerika olmak üzere Birleşik Krallık, Belçika, Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde de sistemik riski saptamak ve riski azaltmaya yönelik çalışmalar yapmakla görevli komiteler oluşturulmuştur. Bu komiteler küresel çapta sistemik riske neden olabilecek finansal kuruluşlar üzerinde çalışmıştır.

Finansal krize neden olan kurumların batıp batmaması veya battıkları zamanki yaratacakları olumsuz etkinin şiddetini azaltmak amacıyla ilgili devlet kurumları birçok tedbir almak zorunda kalmışlardır.

Sistemik riskin belirlenmesi, önlemler alınması, sonuçlarının etkilerini azaltması, sistemik öneme sahip kuruluşlarla ilgili denetim ve gözetim yapılması gibi ulusal ve uluslararası çalışmalar yapılmak zorunda kalmıştır.

Dünya’da küresel finansal kriz ile ilgili 2009 yılında Londra’da çalışmalara başlamıştır. Sistemik önem ortaya çıktıktan sonra sistemik önemli finansal kurumlara yönelik temel çalışmalar 2010 yılında Güney Kore’nin Seul kentinde gerçekleşen G-20 Liderler Zirvesinde yapılmaya başlanmıştır.

Sistemik öneme sahip finansal kurumların belirlenmesine ilişkin çalışmalar da öncelikle Finansal İstikrar Komitesi, Uluslararası Para Fonu ve Basel Komitesi tarafından yapılmıştır. Sistemik öneme sahip finansal kurumların belirlenmesine ilişkin finansal

kurumların sahip olduğu ortak karakteristik özellikler vurgulanmıştır.

Karakteristik özelliklerin belirlenmesi çalışmaların yanında, belirlenen sistemik önemli finansal kurumların ortaya çıkarabileceği risklerin önlenmesine ilişkin ülke otoritelerince politikalar geliştirilmeye başlanmıştır.

Sistemik öneme sahip kurumların belirlenmesinin yanında düzenlenmesi, denetim ve gözetim faaliyetleri de önemli hale gelmiştir. Yaşanan krizde görülmüştür ki yapılan denetimler şeffaf olmayıp, kamuyu yanıltıcı sonuçlar ortaya konmuş, erken uyarı sistemleri de yapılan kötü denetimlerin raporları sonucunda faaliyete geçememiştir. Ülkelerin denetim çalışmalarının yasalara dayandırmaları ve daha kısıtlayıcı ve yaptırıma tabi denetimin zorunlu hale gelmesi gerekliliği yaşanan kriz ile birlikte anlaşılmıştır.

Küresel çapta etkili olan sistemik öneme sahip finansal kurumların belirlenmesi faaliyeti titizlikle sürerken, ülkelerin finansal durumlarının incelenmesi amacıyla da çalışmalar yürütülmüştür. Finansal İstikrar Komitesi'ne üye ülkeler ve Basel kriterlerine uyum sürecindeki ülkeler için finansal durumlarını gösterir raporlar için çalışmalar yapılmıştır. Küresel çapta etkili olmasa da her ülkede finansal krize neden olabilecek sistemik derecede önemli kurumların belirlenmesi Basel Komitesi tarafından istenmiştir. Finansal kurumların sistemik derecelerinin belirlenmesinde temel göstergelerden faydalanılması beklenirken aynı zamanda ülkelerin ekonomik koşulları göz önüne alınarak her ülkenin kendine özgü belirleme koşulları ülke otoritelerine bırakılmıştır.

Sistemik önemli kurumların belirlenmesi yanında söz konusu kurumların düzenlenmesi ve denetiminin yapılması da önem arz etmektedir. Ülkelerin gelişmemiş yasal düzenlenmelerini finansal kriz ile birlikte ortaya çıkmış ve ülke yönetimleri eksiklerini tamamlamaya yönelik olarak politika çalışmaları yürütmeye başlamışlardır. Acil durum planları oluşturulmuş ve risk komiteleri oluşturularak krizin etkisini en aza indirmeye, yayılma hızını azaltmaya çalışmışlardır.

Sistemik risk kaynaklı kriz sonrasında ülkeler finansal istikrarın daha fazla bozulmaması, piyasa disiplininin sağlanması ve ekonominin stres altına girerek bozulmaması adına krize neden olan kurumların kurtarılmasına yönelik olarak kararlar almışlardır. Alınan kararlar ile finansal piyasada bazı noktalarda daha kötüye gitme durumu engellenirken, bazı noktalarda da piyasa disiplinin bozulması ve ahlaki tehlike ile birlikte haksız rekabet sorunları ile başa çıkmak zorunda kalmışlardır.

Ülkemizde önceki yıllarda yaşanan bankacılık krizi sonrası yapılan yasal düzenlemeler ve

denetimler sayesinde 2007 yılında başlayan krizden diğer ülkelere göre daha az etkilenilmiştir. Küresel finansal kriz sırasında hiçbir finans kurumuna kamu müdahalesinde bulunulmamıştır.

Ülkemizde eskiden yaşanan krizden kaynaklı olarak özellikle bankalarda sermaye yeterliliği oranı diğer ülkelerdeki bankalara göre daha yüksek izlenmektedir. Küresel finansal krizden daha az etkilenmiş olsa da ülkemizde de sistemik risk gündeme gelmiş ve konu hakkında çalışmalar yapılmıştır.

Sistemik riskin belirlenmesi, oluşabilecek kriz ortamlarının engellenmesi, sistemik önemli kurumların faaliyetleri ve sistemik riskin yayılmaması adına önlemler alınmıştır. Çeşitli komite ve komisyonlar oluşturularak ülke içerisinde yetkili otoriteler ile birlikte işbirliği çalışmaları yapılmıştır. Ülke içindeki yetkili kurumlar yanında uluslararası kurumlar arasında da bilgi alışverişi ve ortak çalışmalar önem arz etmekte olup ülkemiz de bu çalışmalara temsilcilikler ile birlikte katılmışlardır.

Bu çalışmada küresel finansal krize neden olan sistemik riskin tanımlanması, sistemik öneme sahip finansal kurumların karakteristik özelliklerinden bahsedilerek belirlenmesi, sistemik öneme sahip finansal kurumların denetim gerekliliği vurgulanmaya çalışılmıştır.

Sistemik öneme sahip finansal kurumların çözümlenmesine yönelik çalışmalardan bahsedilerek, ahlaki tehlike ve haksız rekabet ele alınmıştır.

Çalışmada, ülkemizdeki sistemik öneme sahip bankaların özellikleri belirtilmiştir. Türkiye’de sistemik önem kavramı ve yapılan çalışmalardan söz edilmiştir. Çalışmanın son kısmında ülkemizdeki yerel bazda sistemik öneme sahip finansal kurumların belirlenmesine yönelik gösterge bazlı yaklaşım ile bir analiz çalışması yapılmıştır.

2. SİSTEMİK RİSK KAVRAMI

Amerika'da 2007 yılında ortaya çıkan kriz hızla dünyaya yayılıp küresel çapta etkili olmuştur. Sistemik risk kavramı ve sistemik riskin olumsuz etkileri meydana gelen bu finansal krizle ortaya konmuştur. Sistemik riskin sebep olduğu finansal krizle birlikte dünyadaki birçok ekonomi zarar görmüştür. Özellikle Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşların (Systemically Important Financial Institutions, SIFI) neden olduğu olumsuzlukları önlemek için sistemik risk kavramı gündeme gelmiştir. Sistemik riski önlemek, sonuçlarının etkilerini azaltmak, sistemik öneme sahip kuruluşlarla ilgili denetim ve gözetim yapmak gibi ulusal ve uluslararası çalışmalar yapılmak zorunda kalmıştır.

Krizin şiddeti Amerika'da başlamış olmasına rağmen küresel çapta etkili olmuştur. Benzeri görülmemiş olan finansal krizin sonrasında mali istikrar politikasının yönlendirici yönelimini artırıcı önlemler alınması için farkındalık oluşmuştur. SIFI'ların batıp batmaması veya battıkları zamanki yaratacakları olumsuz etkinin şiddetini azaltmak amacıyla ilgili devlet kurumları birçok tedbir almak zorunda kalmışlardır. SIFI'ların ve sistemik riskin etkilerine karşı önlemler uluslararası otoritelerce alındıktan itibaren sistemik risk konusu araştırmalarda öncelikli hale gelmiştir.

LehmanBrothers'ın batması¹ küresel finansal kriz için başlangıç olarak kabul edilmiştir. Kriz Amerika menşeli görünse de Avrupa krizden daha fazla etkilenmiştir. Sistemik riskin önemi böylece ortaya çıkmıştır. SIFI'ların da ülke ekonomileri için ne derece önemli olduğu anlaşılmış olup meydana gelebilecek zararlardan en az etkiyle sıyrılmak için sistemik riskin kaynağı araştırılmaya başlanmış ve tedbir kararları çıkarılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde sistemik risk, batırılmayacak kadar büyük kavramı, sistemik öneme sahip finansal kuruluşlar ve sistemik öneme sahip bankalar tanımlanacaktır. Sistemik öneme sahip bankaların karakteristik özellikleri belirlenecektir. Sistemik öneme sahip bankaların neden olduğu sorunlar ele alınarak incelenecektir.

2.1. Sistemik Risk

Sistemik riskle ilgili literatürde kesin kabul görmüş bir tanım yer almamaktadır. Bununla beraber birçok kişi ve kurum tarafından farklı tanımlamalar yapıldığı izlenmektedir.

---

¹ 15 Eylül 2008 tarihinde Amerika'nın en büyük dördüncü yatırım bankası olarak New York Güney Bölümü İflas Mahkemesi'ne iflas dilekçesini verdiğini bildirdi. Lehman Brothers battığında aktifleri 639 milyar Dolar, borcu ise 613 milyar Dolar'dı.

2009 yılı G20 zirvesinde liderler sistemik riski finansal hizmetlerin aksaması olarak tanımlamaktadır. En genel tanım Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund, IMF), Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements, BIS), ve Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board, FSB) tarafından belirtilmiştir. Finansal sistemin tümünün veya bir kısmının bozulmasından kaynaklı, yalnız finansal sistem değil tüm ekonominin olumsuz etkilenmesi sistemik risk olarak görülmektedir(BIS, FSB, IMF, 2009).

Avrupa Merkez Bankası (European Central Bank, ECB), finansal istikrarsızlığın çok fazla yaygınlaşarak ekonomik büyüme ve refahın maddi olarak zarar görece kadar finansal sistemin işleyişinin bozulması riski olarak sistemik riski tanımlamaktadır.

Sistemik risk bir veya birden fazla katılımcının ödemelerini gerçekleştirememesinin diğer katılımcıların yükümlülüklerini yerine getirememesine sebep olması ve bu durumun sistemde yayılarak finansal istikrarı tehdit eden bir durum oluşturması olarak tanımlanmaktadır (Bülten, TCMB).

Sistemik risk bir ya da yakın ilintili birden fazla olay tarafından tetiklenen ve piyasalarda güvenin kaybolmasına, ekonomik anlamda değer kaybına neden olan ve reel ekonomi üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratan olaylar bütünü ifade eden bir kavramdır (Küçüközmen, 2012).

2001 yılında Konsolide Mali Sektör Raporu (Report on Consolidation In The Financial Sector) yayınlanmış olup sistemik finansal risk, finansal sistemin reel ekonomi üzerinde önemli olumsuz etkileri sonucu güven kaybına uğraması riski oluşturup belirsizliği tetiklemesi olarak tanımlanmıştır.

Sistemik riskin negatif dışsallıklarla ilgili olduğu düşünülmektedir. Her finansal kurumun kendi risk yönetimini yaparak finansal sistemin işleyişini riske atmaması gerekmektedir. Kurumlardan bazılarının başarısızlığının finansal sistemin ve akabinde reel ekonominin sekteye uğratabileceği özellikler olup bu özellikler kurumun bireysel olarak sistemik önemini belirlemektedir.

Finansal sistemin yapısında bir bozulma akabinde oluşabilecek şokların yanı sıra sistemin dışında meydana gelebilecek şoklar da makroekonomik sorunlara yol açabilecek olup sistemik riske neden olmaktadır.

Sistemik risk ekonomik ortamın özelliklerine önemli derecede bağlı olmaktadır. Yapısal

eğilimler ve döngüsel faktörler sistemik önem değerlendirmesini etkilemektedir. Finansal sektör içinde göreceli olarak önemsiz görünen unsurların bile korelasyona etki ederek kayıpların daha büyük olmasına etki ettiği görülmektedir.

Finansal sektör içinde aktif büyüklüğü ve işlem hacmi en yüksek olan kuruluşlar kuşkusuz bankalardır. Bankalar kuruluş amacı ve yaptıkları faaliyetlere göre türlere ayrılmakta olup, temelde mevduat toplama faaliyeti, fon toplama faaliyeti ve kredi kullandırma faaliyetlerini yürütmektedirler. Bankalar yapmış oldukları aracılık ve risk taşıma faaliyetleri dolayısıyla finansal sektörde büyük rol oynamaktadırlar. Bankaların üzerinde bulunan bu riskler dolayısıyla bir bankanın faaliyetlerinde aksama izlenmesi, olumsuzluk yaşanması durumunda iflas etmesi herhangi bir şirkete göre daha önemli hale gelmektedir. Bankaların iflas etmesi yalnız içinde bulunduğu mali sektörü değil, doğrudan etkileşim içinde olmasa dahi diğer sektörleri ve genel ekonomiyi etkilemektedir.

Sistemik risk taşıyan diğer büyük finans kuruluşları içinde sigorta şirketleri de yer almaktadır. Küresel çapta etkili olmakla birlikte Türkiye’de bulunan sigorta şirketleri bankalara göre finansal sektörde daha az etkilidir.

2.2. Batmayacak Kadar Büyük Kavramı

Küresel finansal krizde reel ve mali piyasalardaki istikrarın sağlanması, fon sahiplerinin haklarının savunulması, krizin daha büyük etkilere yol açmaması için çoğu ülkede kamu müdahalesi gündeme gelmiştir. İflas etme durumuna gelmiş olan şirketlerin ekonominin genel gidişatını bozmamaları adına, otorite sahiplerinin devlet koluyla kurtarılmaları, bu kuruluşların yerel ekonomiler dışında küresel çapta finansal istikrarsızlığa yol açmaları, söz konusu bu şirketlerin belirlenmesi, düzenlenmesi ve denetlenmesi uygulamaları da gündeme gelmiştir.

Küresel finansal krizin başlaması ile birlikte Batamayacak Kadar Büyük (Too Big Too Fail, TBTF) kavramı ve politikası tekrar gündeme gelmiştir. TBTF kavramının finansal literatürde genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak çeşitli kurumlar tarafından birçok tanımlama yapılmıştır.

TBTF denildiğinde ilk olarak ana özelliği büyüklük olan iflas etmesi durumunda finansal sistemin üzerinde büyük etkiler yaratacak olan finansal kuruluşlar akla gelmektedir. Ancak ilerleyen dönemlerde yalnız büyüklük kavramı değil karmaşıklık ve iç içe geçmişlik gibi özellikler de TBTF kavramının tekrar tanımlanmasına neden olmuştur.

TBTF sorunu SIFI'ların finansal piyasayı tehdit ettiği durumlarda, otoritelerce kamu fonlarını kullanarak ekonomik kararsızlık ve finansal zararlardan kaçınmak amacıyla kurtarma seçeneğinin ortaya çıkması olarak görülmektedir (FSB, 2013). Büyüklüğü, piyasadaki diğer kurum ve kuruluşlarla ekonomik ilişkisinin boyutu, iflas etmesi durumunda reel ve mali piyasalarda dışsallık nedeniyle ortaya çıkacak daha büyük şoklara karşılık devletin batmasına izin vermediği örgütler TBTF olarak değerlendirilir. Bunun bilinirliği ise SIFI'ların aşırı risk almasına teşvik eder.

İflası durumunda ülkeyi büyük çapta etkileyecek olan kuruluşların düzenlenmesi, denetlenmesi ve çözümlenmesinde ortaya çıkan sorunlar büyük çapta finansal istikrarsızlıklara yol açmaktadır. TBTF'lerin belirlenmesi, yeni düzenleme ve denetlemelere ilişkin sürekli yeni kavramlar gündeme gelmektedir.

TBTF olarak görülen kurumların durumlarının kötüleşmesi halinde, devlet müdahalesi ile kurtarıldıkları takdirde TBTF kavramına güven artırmaktayken, piyasa disiplini bozmakta olduğu da izlenmektedir. Küresel çapta genellikle bankalar TBTF olarak görülmesine rağmen diğer finansal ve reel kuruluşların da TBTF olarak değerlendirilebileceği söz konusudur.

G-20 liderleri TBTF sistemi üzerinde sistemik öneme sahip kuruluşların belirlenmesinde, ilave zarar karşılama, etkili kararlar almada, denetimde ve güçlendirilmiş esas altyapı hazırlanmasında önemli gelişmeler sağlamışlardır (FSB, 2013).

TBTF'yi sonlandırma konusunda piyasaların ve firmaların kararlı olduğuna dair izlenimler oluşmuştur. Çözümleme rejimlerinin etkili bir biçimde kullanıldığı yerlerde derecelendirme kuruluşları firmaların desteğini almak adına, kredilerin daha az verilmesi için düşük derecelendirme yapmaktadırlar. Ancak TBTF sorunun ve SIFI'ların sorularının çözümü için uluslararası otoritelerin daha fazla çalışması gerekmektedir.

TBTF sorununu çözmek adına FSB'nin 2013 yılında yayınladığı raporda üzerinde çalışılması gereken altı maddelik reform bulunmaktadır. Öncelikle G-20 Liderlerinin sistemik riskin finansal sektördeki tüm bölümleri için yasal reformlar ile taahhüt etmeleri gerekmektedir. Sınır ötesi çözümlerdeki engellerin kaldırılması gerekmektedir. Bunun için küresel çapta faaliyet gösteren firmalar için ortak sınır ötesi işbirliği anlaşmaları yapılmalıdır ve bilgi paylaşımı sağlanmalıdır. Firmaların ve firma işlemlerinin çözümlenebilirliği artırılmalı ve karmaşıklığı giderilmelidir. SIFI'ların belirlenmesinde kullanılan yerel önlemlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Ülkeye özgü koşulların dikkate alınarak G-20 Maliye Bakanları, Merkez Bankaları Başkanı ve FSB'nin IMF ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) ile işbirliği içinde ülkeler özgü koşullar dikkate alınarak sınır ötesi faaliyetler ve küresel finansal istikrar etkilerinin değerlendirilmeleri istenmiştir. Yerel sistemik öneme sahip bankalar (domestic systemically important bank, D-SIBs) için politika önlemleri alınmalıdır. TBTF sorunu yalnız küresel çapta etkili firmalar için olmadığından yerel SIFI'ları da kapsamaktadır. Son olarak da denetim etkinliği artırılmalıdır.

TBTF kavramına dahil olacak kurumların başında bankalar gelmektedir. Ancak finansal sektörü sekteye uğratacak herhangi bir olumsuzluğa neden olabilecek diğer şirketlerin de TBTF olarak algılanması gerekmektedir. Bankalar dışında finansal sektörde etkili olan sigorta şirketleri, batması durumunda ekonomiyi kötü etkileyecek olan reel şirketler ve hatta ülkeler de TBTF olarak algılanabilir.

2.3. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşlar

Küresel çapta etkili olan finansal kriz sonrasında sistemik risk gündeme gelmiştir. Sistemik riske etki eden kurumların da tanımlanması ve çözümlenmesi çalışmaları başlamıştır. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşlar kavramı 2009 yılında Londra'da gerçekleşen G-20 zirvesinde kullanılmıştır.

FSB'nin 2010 yılı Ekim ayında yayınladığı bir raporda SIFI'ların yerel ve küresel etkilerini azaltmaya yönelik önlem maddeleri yayınlanmıştır. Bu rapora göre yer alan maddeler;

- Tüm finansal kurumların finansal sistemdeki istikrarı bozmadan hızlı, istikrarlı ve güvenli bir biçimde çözüme ulaşmalarının sağlanması,
- Sistemik öneme sahip finansal kuruluşların küresel finansal sisteme maruz kaldıklarında daha büyük riskleri yansıtmak için daha yüksek emicilik gücüne sahip olması,
- Sistemik öneme sahip finansal kuruluşların denetimin yoğunlaştırılması,
- Bulaşma riskini azaltma amacıyla finansal piyasa altyapılarının sağlanması,
- Ulusal otoriteler tarafından oluşturulmuş diğer ihtiyati politikaların uygulanması şeklindedir.

SIFI'lar FSB'nin 4 Kasım 2011 tarihli politika önlemlerinde; büyüklükleri, karmaşıklıkları ve sistemselsel olarak birbirlerine bağlı olduklarından sıkıntı veya düzensizliklerin mali sistem ve ekonomik olaylar üzerinde daha büyük sorunlara yol açan finansal kuruluşlar

olarak tanımlanmaktadır.

SIFI'lar FSB'nin tanımlamasına göre küresel ekonomiyi büyük çapta etkileyen kuruluşları kapsamaktadır. Söz konusu kuruluşların ekonomiyi etkilemede ortak özelliklere sahip olmaları yanında tamamen aynı karakteristik özelliklere sahip olmadıkları izlenmektedir. SIFI'ların etki alanları, faaliyet kapsamaları, büyüklükleri, karmaşıklıkları, ikame edilemezlikleri, piyasa payları, küresellik düzeyleri gibi konularda ayrıştığı görülmektedir.

SIFI'ların söz konusu büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilemezlik ve karmaşıklık kriterlerinin büyüklüğüne göre bu finansal kuruluşların durumunun kötüye gitmesi veya iflası durumunda küresel çapta finansal istikrar üzerinde etkilerinin büyük çapta olacağı izlenmektedir. Bu sebeple SIFI'ların farklı şekillerde düzenlenmesi ve denetlenmesi ihtiyacı doğmaktadır. Bunun paralelinde FSB ve Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) tarafından SIFI'ların sistemik ve ahlaki tehlikelerini gidermek amacıyla geliştirilmeleri istenmiştir. G-20 liderlerinin SIFI'lara yönelik tedbirlerin uygulanmaya başlaması 2012 yılında gerçekleşmiştir.

Otoriteler tarafından SIFI'lar uluslararası çalışmalarda sistemik öneme sahip olma kriterleri belirlenerek küresel (global systemically important financial institution, G-SIFI) ve yerel (domestic systemically important financial institution, D-SIFI) olarak ayrıldığı izlenmektedir. Olası kriz ortamında öncelikli kurtarılmaları, kurtarılamayacak oldukları durumlarda hızlıca çözümlenmelerinin sağlanması çalışmaları yürütülmektedir. G-SIFI'ların uluslararası platformda ülke sınırları dışındaki sorunları ortadan kaldırması, daha yüksek sermaye yeterliliği, likidite sorumluluğu, etkin düzenleme, denetim ve çözümle gibi çalışmalar başlatılmıştır.

SIFI'ların küresel finansal istikrar yanında ülke çapında da istikrar sağlamasına yardımcı olması beklenmektedir. SIFI'lara yönelik hazırlanan düzenleme, denetleme, çözümlenme ve kurtarma paketlerinin G-SIFI'ların yanında D-SIFI kategorisinde yer alan kuruluşlar için de uygulanabilmesi öngörülmektedir. Ülkemizde G-SIFI kategorisinde bir kuruluş olmamasına rağmen D-SIFI'lar için yapılan çalışmalarda yasal çerçevenin ilgili otoritelerce gereksinim duyabilecekleri şekilde hazırlık planlarının ele alınması gerekmektedir.

2.4. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşların Temel Kriterleri

TBTF kavramı küresel kriz sonrasında yalnız Amerika'da değil, tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır. TBTF kavramının sahip olduğu özellikleri de içine alarak daha genel bir

kavram olan SIFI tabiri kullanılmaya başlanmıştır. Tabire yönelik çalışmalar derinleşmiş ve çalışmalar artırılmıştır.

Finansal kuruluşların ekonomide yalnız aracılık faaliyeti yapmaması, aynı zamanda ekonominin genelini işleyişi için vazgeçilemez bir çark görevi gördüğü aşıkardır. Bankaların iflas etmesi durumunda veya durumlarının kötüye gitmesi durumunda yalnız finansal sektör değil, ülke ekonomisinin ve akabinde küresel ekonominin istikrarsızlığı ortaya çıkacağı görülmektedir.

SIFI'ların finansal istikrarın bozulması sonucu faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesi ile birlikte dışsallık faktörünün etkisiyle genel ekonomide ortaya çıkacak olan sorunların maliyetlerinin öngörülmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda da SIFI'ların tanımlanması, belirlenmesi ve tedbir politikalarının alınması gerekmektedir.

SIFI'ların tanımlanmasında ve çözümlenmesinde kullanılabilir tanımlamaların yer aldığı en temel çalışma 2009 yılının Ekim ayında FSB&IMF&BIS tarafından yayınlanmıştır. “Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations—Background Paper“ isimli dökümanda büyüklük (size), iç içe geçmişlik (interconnectedness), ikame edilebilirlik (substitutability) kavramları ana üç kriter olarak vurgulanmıştır. Bunun yanında karmaşıklık (complexity), kaldıraç (leverage), likidite (liquidity) ve vade uyumsuzluğunun (maturity mismatch) da sistemik öneme sahip finansal kurumların belirlenmesinde önemli rol oynadıkları belirtilmiştir.

2.4.1. Büyüklük

Bir finansal sistemin, finansal sektörün, kurumun ve özellikle bankaların sistemik önemlerinin tespit edilmesindeki en önemli faktör büyüklük faktörüdür. Finansal kriz öncesinde ülkelerin otoriteleri tarafından en belirgin faktör kurumların büyüklüğü olarak değerlendirilmektedir. En önemli kriter büyüklük olması ve tek başına bir gösterge olmasına rağmen diğer faktörler de kullanılmaktadır.

Büyüklük, sunulan finansal hizmet dolayısıyla bilançosunun aktif ve pasif tarafının hacmini göstermektedir. Bankalardan alınan verilerin ölçülebilir olması, tek başına ölçümü ve değerlendirilmesi kolay olduğundan en çok kullanılan ölçektir. Sistemik önem nitelemesi yapılırken ilk geliştirilen kavramların da odak noktasıdır.

Büyüklük kavramı ilk başta finansal kurumların aktif büyüklüğü olarak kullanılmıştır,

ilerleyen zamanlarda sermaye, mevduat, kredi, türev ve sermaye piyasalarını da kapsayıcı bir şekilde değerlendirildiği görülmektedir.

SIFI'ların belirlenmesinde en belirgin ve kullanılan kriter olmakla birlikte, büyüklük kriteri tamamen tanımlama da yeterli olmamaktadır.

Sıralama	Banka Adı	Ülke	Aktif Büyüklük (Milyon USD)
1	Industrial and Commercial Bank of China	Çin	4,006,242
2	China Construction Bank	Çin	3,397,688
3	Agricultural Bank of China	Çin	3,233,212
4	Bank of China	Çin	2,989,653
5	Mitsubishi UFJ Financial Group	Japonya	2,815,273
6	J.P. Morgan Chase	Amerika	2,533,600
7	HSBC Holdings	İngiltere	2,521,771
8	China Development Bank	Çin	2,450,812
9	BNP Paribas	Fransa	2,350,929
10	Bank of America	Amerika	2,281,234
11	Credit Agricole	Fransa	2,114,568
12	Wells Fargo	Amerika	1,951,757
13	Mizuho Financial Group	Japonya	1,866,823
14	Citigroup	Amerika	1,842,465
15	Sumitomo Mitsui Financial Group	Japonya	1,803,215
16	Deutsche Bank	Almanya	1,768,646
17	Banco Santander	İspanya	1,732,154
18	Barclays	İngiltere	1,531,189
19	Societe Generale	Fransa	1,529,261
20	Groupe BPCE	Fransa	1,510,938

Tablo 2.1. Dünya’da 2018 Yılı Aktif Büyüklerine Göre En Büyük 20 Banka²

Kaynak: Global Finance, <https://www.gfmag.com/magazine/november-2018/biggest-banks-world-2018> (05/04/2019)

² 31.12.2018 mali verilerine göre düzenlenmiştir.

Sıralama	Banka	Toplam Aktifler (Milyon TL)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	537.156
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	416.388
3	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	378.422
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	359.477
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	348.044
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	331.356
7	Akbank T.A.Ş.	327.642
8	QNB Finansbank A.Ş.	157.416
9	Türk Eximbank	139.429
10	Denizbank A.Ş.	137.658
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	96.997
12	ING Bank A.Ş.	58.519
13	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	38.298
14	HSBC Bank A.Ş.	32.811
15	İller Bankası A.Ş.	32.221
16	Odea Bank A.Ş.	31.401
17	Şekerbank T.A.Ş.	31.321
18	Alternatifbank A.Ş.	24.298
19	Fibabanka A.Ş.	20.618
20	Burgan Bank A.Ş.	19.581

Tablo 2.2. Türkiye’de 2018 Yıl Sonu Aktif Büyüklüklerine Göre En Büyük 20 Banka³
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>, Türkiye Katılım Bankaları Birliği <http://www.tkbb.org.tr/veri-seti> (04/04/2019)

2.4.2. İç İçe Geçmişlik

Dünya ekonomisinin küreselleşmesi ile birlikte şirketlerin inovasyonunun, teknolojik gelişmenin ve rekabetin arttığı görülmektedir. Şirketler çok farklı sektörde ve faaliyet kolunda olsalar bile iktisadi olarak bağlantı içinde olmaktadır. Ekonomik olarak izlenen bu bağlantı finansal kuruluşların, şirketlerin ve iktisadi teşebbüslerin belirsizlik durumunda başka risklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Finansal kuruluşların durumlarının bozulması halinde ortaya çıkan negatif dışsallığın yayılma etkisi de önem kazanmaktadır.

Sistemik önemi tanımlamada büyüklük ne kadar etkin ve belirleyici bir faktör olsa da 2007 finansal krizinde finansal açıdan iç içe geçmişliğin ve finansal kurum ve kuruluşların arasındaki bağdan kaynaklı birinde olan negatif durumun diğerini etkilediği net şekilde görülmüştür. Krizde izlendiği üzere bir finansal kurumda görülen problem domino

³ 31.12.2018 mali verilerine göre düzenlenmiştir.

etkisiyle diğer kurum ve kuruluşlara da sıçramaktadır.

İç içe geçmişlik kavramı finansal bir kurumun diğer kurumlar, sektör ve ekonomideki bağlantılı olmak şeklinde görülebilir. Bir finansal kurumda meydana gelen iflasın bulaşıcılık etkisiyle sektörün ve akabinde ekonominin tamamında meydana gelecek krizi oluşturmasında büyük önem taşımaktadır. Bir finansal kurumda meydana gelen problem büyüyerek ekonomide finansal istikrarsızlığa neden olabilmektedir.

Ölçülmesi, tanımlanması ve tespit edilmesi büyüklük kavramına göre daha zor bir kavramdır. Çeşitli yaklaşımlar ve iç içe geçmişlik kriterinin ölçülmesine dair yöntemler üzerinde çalışılmaktadır.

İç içe geçmişlik veya bağlantıyı ele alan IMF'in Nisan 2009 tarihli Küresel Finansal Durum Raporunda doğrudan ve dolaylı finansal sektör bağlantılarını değerlendirmek için dört yaklaşım sunulmaktadır.⁴

İç içe geçmişlik kriterinin belirlenmesi ve hesaplanması hususunda pek çok faktörden yararlanılmaktadır. Finansal kurumların diğer kurumlarla, piyasalarla, küresel ticari şirketlerle olan ilişkileri ve bağlantılılık düzeyi bu faktörlere örnek olarak verilebilir.

Günümüzde finansal bağlantıların komplike düzeyinin çok yüksek olması, finansal kurumların diğer kurum ve piyasalarla olan iç içe geçmişlik düzeyinin ölçülmesi, ölçümde kullanılacak verilerin sağlıklı ve güvenilir şekilde temin edilmesi ve kapsamlı şekilde analizi büyüklük kriterinin ölçümünden daha zordur.

2.4.3. İkame Edilebilirlik

İkame edilebilirlik, bir piyasada yaşanan olumsuz durum neticesinde bir kurumun sunduğu hizmeti yerine getirememesi akabinde başka bir kurum veya kuruluşun aynı hizmeti kısa sürede finansal sistem içinde sunabilmesi olarak tanımlanabilir. Bir finansal kurumun ikame edilebilirlik derecesi azaldıkça sistem içinde stratejik önemi artmaktadır.

Bir finansal kurumun piyasadaki hacminden bağımsız olarak yaptığı işin niteliği önem arz etmektedir. Finansal kurumun sunduğu hizmeti başka bir kurum da sunabiliyorsa ikame

---

⁴ IMF tarafından sunulan bu dört yaklaşımdan ilki Ağ Yaklaşımı olup bankalar arası piyasada doğrudan bağlantılar aracılığıyla bir kredi olayının yansıması veya likidite sıkışıklığının bankacılık sistemi boyunca devam etmesidir. Ortak Risk Modeli, olağanüstü durumlarda finansal kurumlar arasındaki sistemik bağlantıları değerlendirmek için piyasa verilerini kullanmaktadır. Üçüncü olarak Tehlike Bağımlılık Matrisi diğer kurumları da hesaba katarak kurumların iflas ihtimallerini hesaplamaktadır. Son olarak Varsayılan Yoğunluk Modeli, hem doğrudan hem de dolaylı finansal kurumların büyük bölümünün iflas olasılığını ölçmektedir.

edilebilirlik derecesi yüksek olmaktadır. Ancak hacmi küçük olan, spesifik nitelikte bir hizmeti gerçekleştiren kurumun iflası söz konusu olduğunda ekonomideki etkisi aynı olmayacaktır.

İkame edilebilirlik kriterinin tanımlanması, tespiti ve ölçülmesi zor ve karmaşıktır. Ölçüm yapılması için çeşitli göstergeler kullanılabileceği gibi, konu finansal kurumun hisse senedi piyasasındaki yazılı değerleri de kullanılabilir. Bu şekilde finansal kurumun ait olduğu piyasanın tanımını ve pazar payının belirlenmesi kolay olacaktır. Ancak ikame edilebilirlik piyasadaki hakimiyet olarak anlaşılmalıdır. Bir finans kurumunun piyasadaki payı ve yaptığı işlemlerin değeri çok büyük olmasına rağmen sistemde vazgeçilmez olmayabilir.

Sistemik öneme sahip finansal kuruluşların belirlenmesinde büyüklük, iç içe geçmişlik ve ikame edilebilirlik kriterleri ana kriterler olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında karmaşıklık, kaldıraç, likidite ve vade uyumsuzluğu da Basel 2011’de vurgulanmaktadır.

2.4.4. Karmaşıklık

Karmaşıklık kriteri bir finansal kurumun birçok şirket ve alanda faaliyet göstermesi nedeniyle geniş finansal sistem ve ekonomik faaliyetlerde bozulmalara neden olması sonucu önem kazanmıştır.

Bir finansal kuruluşun faaliyet alanının genişlemesi, kendi esas faaliyeti dışında sigortacılık, sermaye piyasası gibi konular üzerinde de etkisinin artması anlamına gelmektedir. Finansal kurumların maliyetlerini azaltmak, ürün çeşitliliğine gitmek, piyasa bilgisine sahip olmak amacıyla birleşme ve satın alma sonucu karmaşık yapılar ortaya çıkmaktadır.

Karmaşık yapıda olan bir finansal kurumun maruz kaldığı riskler sistemik öneminin belirlenmesinde bir ölçü olarak kullanılmasını gerektirmiştir. Bunun ortaya çıkmasının sebebi herhangi bir kriz durumunda karmaşık yapıda olan finansal kurumun sorunun çözülmesinde ortaya çıkabilecek zorluk derecesidir. Finansal kurum ne kadar karmaşık yapıda olursa çözümlenmesi de o kadar maliyetli olacaktır (BIS, 2011) . Faaliyetlerinin ayrıştırılarak süreçlerine devam etmesi de zorlaşacaktır.

2.4.5. Kaldıraç

Kaldıraç oranı bir işletmenin bilançosundaki kaynak, başka deyişle borçluluk yapılarını göstermektedir. Firmanın sermayesi ile mali ve piyasa borçlanması arasında izlenen oran kaldıraç olarak görülmektedir. Kaldıraç oranı arttıkça finansal kurumun hassasiyeti de artacaktır.

Finansal düzenleme ve denetleme kurumlarının finansal kurumlardan istediği daha az kaldıraç oranı ile zsermayelerini kullanarak faaliyetlerine devam etmeleridir. Basel sonrası düzenlemeler ile birlikte finansal kuruluşlarda borçluluk oranlarında düzenlemeye gidildiği izlenmektedir.

2.4.6. Likidite

Likidite riski finansal kurumların özellikle bankaların alacaklıların talep etmesi durumunda yükümlülüklerin yerine getirilememesi durumudur. Yalnızca finansal kuruluşların değil piyasanın da likidite sorunu yaşaması kriz için zemin hazırlamaktadır.

2.4.7. Vade uyumsuzluğu

Sistemik öneme sahip olan kurumların finansal piyasalarda gösterdikleri faaliyetleri sonucu oluşan borç ve alacaklarının vadelerinin farklı olmasından meydana gelmektedir. Bankaların vadelerinde izlenen uyumsuzluğu artması likidite sorununu tetiklemekte olup sistemik riski de artırmaktadır.

3. SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURUMLARIN BELİRLENMESİ, DENETİMİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

SIFI kavramı küresel finansal kriz sonrasında TBTF kavramının gelişmiş olarak daha kapsayıcı hale gelmiştir. SIFI'lar belirli karakteristik özelliklere sahip olmalarına karşın tamamen homojen değillerdir. SIFI'ların yerel ekonomi, uluslararası ekonomi ve küresel çapta istikrarın sağlanması için belirlenmesi, çözümlenmesi, kurumların düzenlenerek denetlenmesi ve yasalara bağlanması önem arz etmektedir.

SIFI'larda yaşanacak olan herhangi bir aksamanın, belirsizlik durumunun, bankadaki fon sahiplerinin bankaya hücum etmeleri, olumsuzluk durumunun diğer bankaları da etkilemesi, finansal piyasalarda bir kaos ortamının yaşanması, ekonominin genelinde negatif dışsallıkla yaratacağı maliyetin de hesaplanması son derece önemlidir.

Küresel çapta faaliyet göstermekte olan finans kurumlarının faaliyetlerinin çeşitliliği ve karmaşıklık yapılarının artması sonucu bankaların risk düzeyinin tespit edilmesi de zorlaşmaktadır. Söz konusu riskin gerçekleşmesi sonucu oluşacak maliyetin finansmanının sağlanması hususunda da ülkeler arasında anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu durumların sonucu olarak da ülkelerin koordine şekilde çalışmaları gereği doğmuştur. G-20, BCBS, IMF, FSB gibi kuruluşlar ortak çalışmalara başlamışlardır.

Ekonomik olarak ülkenin genelini kaosa sürüklememek adına otoritelerce siyasi, politik ve ekonomik nedenlerle söz konusu olan SIFI'ların iflasını önlemeye çalışma politikaları uyguladıkları görülmektedir. Otoritelerin amacı iç içe geçmişliğin yüksek olduğu bu durumlarda genel ekonominin etkilenmemesi adına iflasın önlenmesi olarak görülmektedir. SIFI'ların devlet fonlamasıyla iflasının engellenmesi, piyasa disiplinin bozulmasına ve bankaların risk düzeylerini artırmasına teşvik etmektedir. Bankaların da TBTF olarak algılanma isteği doğrultusunda banka birleşmeleri ve satın almalara yöneldikleri görülmektedir.

SIFI'ların kurtarılması yönünde yapılan politika önlemlerine pek çok eleştiri de yöneltilmiştir. Müdahale sonuçlarının neden olduğu sorunlardan en önemlisi “ahlaki tehlike”⁵ sorunudur. SIFI'ların devlet kanalıyla kurtarılması, piyasa disiplinini bozarak

---

⁵ Ahlaki tehlike, bir işlemin gerçekleşikten sonra asimetrik bilgilerin yarattığı problem olarak tanımlanmaktadır. Finansal piyasalardaki ahlaki tehlike, kredi kullanan kişinin, banka bakış açısına göre

ahlaki tehlikeye neden olmaktadır. Bu sebeple müdahale maliyetlerinin iyi tespit edilmesi gerekmektedir.

Finansal istikrarı korumak amacıyla yapılan kamu müdahaleleri sonucunda rekabetçilik ilkesine de aykırı olduğu görülmektedir. Devlet politikası haline gelen müdahaleler sonucunda, SIFI'lar da iflastan kurtulmak için bu politikalardan yararlanma eğilimi içine girmektedirler. Fon sahiplerinin ise bu kuruluşlara yönelmesi sonucu piyasadaki fon toplama maliyetlerinin düşerek rekabet eşitsizliğine yol açmaktadır. Politikalar hem bankanın risk alma durumunu artırması, hem de fon sahiplerinin karar mekanizmasında etkili olacağından ahlaki tehlike sorununa neden olup piyasa disiplinini kötü etkilemektedir.

Finansal istikrarın sağlanması amacıyla bankaların devlet kanalıyla kurtarılması işlemi likidite sağlanması, banka borçlarının garanti altına alınması ve sigorta limitlerinin artırılması gibi işlemlerle sağlanmıştır. Ancak bu işlemler devletlere kamu sektöründe ağır yüklerle neden olmuştur. Nitekim Türkiye'de 2007 krizi sonrası bankalara herhangi bir kamu müdahalesi yapılmamıştır.

SIFI'ların finansal sektör, yerel ekonomi ve küresel çapta istikrarın sağlanması hususunda önemleri yadsınamaz. Herhangi bir iflas durumunda domino etkisiyle sektör, genel piyasa ve küresel çapta bir istikrarsızlık oluşabilir. SIFI'ların meydana getirdikleri risklerden korunmak için öncelikle SIFI'ların iyi tanımlanması, belirlenmesi ve düzenlenerek denetiminin sağlıklı şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. SIFI'ların iyi belirlenmesi ve oluşabilecek tehlikelerin önceden tespit edilmesi risk sonrası meydana gelecek maliyetlerin de önüne geçmede yardımcı olacaktır. Çalışmanın bu bölümünde SIFI'ların belirlenmesi, SIFI'lar ile ilgili yapılan düzenleme çalışmaları, SIFI'ların çözümlenmesi ve denetimi incelenecektir.

3.1. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Belirlenmesi

Sistemik risk, piyasadaki katılımcıların ödemelerini gerçekleştirmemesi sonucu piyasadaki diğer katılımcıların da yükümlülüklerini yerine getirememelerine neden olup finansal istikrarsızlığa neden olan bir durum olarak tanımlanmaktadır.

Finansal istikrarın sağlanması ve ekonominin gelişimini sekteye uğratacak risklerin önceden tespit edilmesi önem arz etmektedir. Küresel finansal kriz ile birlikte gündeme

---

ahlaki olmayan faaliyetlerde bulunabileceği ve kredinin geri ödenme olasılığının düşmesine neden olacak her türlü risk olarak tanımlanmaktadır(Mishkin, 2011).

gelen sistemik risk ve SIFI kavramının belirlenmesi üzerinde yoğun çalışmalar yapılmıştır. Risklerin önceden tespiti ve ortaya çıkabilecek zararların maliyetinin azaltılmasında SIFI'ların belirlenmesi önem arz etmektedir.

Sistemik öneme sahip finansal kurumlar genellikle finansal sektörü etkileyebilecek büyüklüğü olan bankalardır. Ancak küresel çapta etkili olan sigorta şirketleri de listeye dahil olabilmektedir. 2011 yılından itibaren her yılın Kasım ayında Sistemik Öneme Sahip Bankalar (SIBs) Basel Komitesi tarafından yayınlanmaktadır.

Basel Komitesi, bir bankanın iflasının ortaya çıkması yerine küresel finansal sistem ve geniş bir ekonomi üzerindeki etkiye bağlı olarak sistemik önemin ölçülmesini önemsemektedir.

Sistemik öneme sahip finansal kurumların sahip olduğu büyüklük, ikame edilebilirlik, iç içe geçmişlik ve karmaşıklık gibi kriterler gösterge olarak seçilmiş ve gösterge tabanlı ölçüm yaklaşımı geliştirilmiştir (BCBS, 2013). Ülkelerin verileri ile uyumlu olması gereken bu sonuçlar ışığında küresel çapta SIB'ların belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Sistemik önemin belirlenmesinde kullanılacak gösterge tabanlı ölçüm yaklaşımında eşit ağırlıkta beş kategori bulunmaktadır. Büyüklük, sınır ötesi faaliyet, karşılıklı bağlılık, ikame edilebilirlik/finansal altyapı ve karmaşıklık eşit şekilde ağırlıklandırılmıştır. Ayrıca alt kategoriler de eşit şekilde oran dağılımı göstermektedir (BCBS, 2013).

Basel Komitesinin 2011 yılında yayınladığı rapora göre büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilebilirlik, karmaşıklık, küresel etki beş kategoriye ayrılmış olup etkileri %20 seviyesinde eşit izlenirken, bir kategoride her göstergeye eşit biçimde %10, göstergelerin üçe çıktığı kısımlarda ise %6,67 ağırlık verilmektedir.

Kategori ve Ağırlıkları	Gösterge	Gösterge Ağırlığı
Sınır Ötesi Faaliyetler (20%)	Sınır Ötesi Alacaklar	10%
	Sınır Ötesi Borçlar	10%
Karşılıklı Bağlılık (20%)	Finansal Sistemiçi Alacaklar	6,67%
	Finansal Sistemiçi Borçlar	6,67%
	Dolaşımdaki Menkul Kıymetler	6,67%
İkame Edilebilirlik/ Finansal Altyapı (20%)	Emanetteki Kıymetler	6,67%
	Ödeme Faaliyeti	6,67%
	Borç ve Sermaye Piyasalarında Yapılan Yazılı İşlem	6,67%
Karmaşıklık (20%)	Tezgahestü Türevlerin Tutarları	6,67%
	Üçüncü Düzey Aktifler	6,67%
	İşlemdede ve Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	6,67%
Büyükölük (20%)	Basel III Kaldıraç Oranında Kullanılmak Üzere Tanımlanmış Toplam Riskler	20%

Tablo 3.1. Gösterge Tabanlı Ölçüm Yaklaşımı

Kaynak: BIS, <http://www.bis.org/publ/bcbs201.pdf>

3.1.1. Sınır Ötesi Faaliyetler

Bir bankanın küresel çaptaki etkinliğinin önemi vurgulanmaktadır. Küreselliği yüksek olan bankanın koordine etmesi zor ve başarısızlığın yayılma riski de o kadar hızlıdır.

Sınır ötesi alacaklar göstergesi uluslararası aktif bankaların kendi ülkelerindeki merkez bankaları raporlarının BIS istatistiklerine göre konsolide edilen verileri içermektedir. Bu tür raporlar üç ayda bir hazırlanmaktadır. Yerel para cinsinden ve yabancı para cinsinden olan alacaklar olarak da iki türde ifade edilmektedir. Her bir bankanın puanı da bankaların toplam alacaklarına bölünmesi ile bulunmaktadır.

Sınır ötesi borçlar göstergesi yerel ve uluslararası bankacılık verilerinin konsolide edilmiş halidir. BIS'in konsolide ettiği alacaklara benzer bir borç göstergesi olmadığından yerel merkez bankası verileri kullanılmaktadır. Puan da toplam dış borçlardan ilgili ofislere borçların çıkarılarak, yerel para cinsinden borçların eklenerek tüm bankaların toplam rapor edilen tutarlarının bir kısmı olarak ifade edilmektedir.

3.1.2. Karşılıklı Bağlılık

Bir finansal kurumda yaşanan sıkıntının sözleşmelerden doğan yükümlülükleri göz önüne

alındığında diğer finansal kurumlarda da problem yaşanacağı muhtemeldir.

Finansal sistem içi alacaklar finansal kurumlara borçlar, elinde bulunan diğer finansal kurumlardan ihraç edilen menkul kıymetler, diğer finansal kurumlarla yapılan ters repo işlemler ve tezgahüstü türev ürünler toplamı olarak hesaplanır.

Finansal sistem içi borçlar finansal kuruluşlardan mevduatlar, banka tarafından ihraç edilen menkul kıymetler, başka finans kurumları ile yapılan repolar, tezgahüstü türev ürünler toplamı olarak hesaplanır.

Toptan fonlama oranı da toplam perakende finansman hariç olarak tamamının toplam borçlara bölünmesi ile hesaplanır.

3.1.3. İkame Edilebilirlik ve Finansal Altyapı

Bir finansal sistemde finans kurumunun başarısızlığı hem piyasa katılımcısı hem de müşteriye sunulan hizmetin ikamesi ile ilişki içindedir. Finans kurumunun hacmi ne kadar büyük olursa o kadar fazla riski üzerinde barındırır.

Emanetteki kıymetleri elinde bulunduran büyük bankaların iflas etmesi söz konusu olduğunda ekonomiyi derinden etkileyen sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bankaların ellerinde sakladıkları varlıkları ifade etmekte olup tüm bankaların toplamına bölünerek hesaplanır.

Ödeme faaliyetini çok sayıda kurum ve müşteri adına yapan banka bulunmaktadır. Herhangi bir olumsuz durumda dahi likiditesini etkileyecek ödemeler yapmak zorunda kalabilir bu bankaların maliyetleri yüksek olmaktadır. Hesaplama ise sistemde yapılan tüm ödemelerin değeri olarak alınır ve bankaların raporladığı toplama bölünerek yapılmaktadır.

Özellikle yatırım bankalarının küresel faaliyetleri sebebiyle sermaye piyasalarındaki enstrümanlarda büyük paya sahip olmasından dolayı herhangi bir olumsuz durumda ekonominin tamamını etkileyerek menkul kıymet ihracını etkileyebilmektedir. Bankalar tarafından çıkarılan borç ve hisse senetleri varlıklarının yıllık değerinin, bankaların bildirdiği toplam değere bölünmesi ile hesaplanmaktadır.

3.1.4. Karmaşıklık

Bir bankanın yaptığı iş, yönetim yapısı, operasyonel karmaşıklığının yüksek olması o bankanın herhangi bir iflas durumunda bankayı çözmek için kullanılan maliyetleri ve zamanı artırmaktadır.

Tezgah üstü piyasalarda nominal veya kavramsal tutarlar piyasanın büyüklüğünün bir

ölçütünü gösterir referans sağlamaktadır. Merkezi olarak temizlenmiş bir türev sayısının bankaya girmesi bankanın faaliyetlerini daha çok karmaşıklaştırmaktadır. Bankalardan otorite koyucular tüm risk enstrümanları ve kategorileri için rapor istemektedir. Gösterge de bir bankanın ödenmemiş olan kavramsal tutarının tüm bankalar tarafından rapor edilen tutara oranlanmasıyla bulunmaktadır.

İpoteğe dayalı menkul kıymetler, özel sermaye payları, karmaşık türevler, yabancı hisse senetleri (PricewaterhouseCoopers, 08-04) gibi üçüncü seviye varlıklar ise en likit olmayan varlıklar olup gerçeğe uygun bir değer, piyasa fiyatları ve modeller gibi kolayca ölçülebilir girdiler ile tespit edilemezler. Hesaplamalar tahminler ve değer aralıkları kullanılarak yapılmaktadır. Bu sebeple de bu varlıkları elinde bulunduran bankaların herhangi bir sıkıntı halinde piyasa değerlemesinde zorluklar yaşaması akabinde piyasa güvenini de etkileyecektir. Bankanın üçüncü seviye varlıklarının değerinin tüm bankaların raporlanan toplam tutarına bölünmesi ile hesaplanmaktadır.

Alım satım amaçlı satılmaya hazır menkul kıymetleri elinde bulunduran bankanın bir sıkıntı halinde varlıkları zararına satması, menkul kıymetlerin fiyatlarının düşmesine ve elinde bu varlıkları bulunduran kurumlarda defter değerinin düşmesine neden olmaktadır. Bankanın elinde bulunan alım satım amaçlı satılmaya hazır menkul varlıkların değerinin tüm bankaların toplam değerine bölünmesi ile hesaplanmaktadır.

3.1.5. Büyüklük

Bir bankanın başarısızlığı küresel faaliyetleri sonucu finansal piyasalara ve ekonomiye zarar vermesi olarak tanımlanır. Bankanın hacminin yüksek olması faaliyetlerinin başka bankalar tarafından yerine getirilmesini de engellediği gibi herhangi bir başarısızlık durumunda piyasanın tamamını etkileme gücü de yüksektir, bu nedenle büyüklük önemli bir göstergedir.

Büyüklük göstergesinin hesaplanmasında BIS'in kaldıraç oranı için kullanılan yöntem kullanılmaktadır.⁶

SIFI'ların belirlenmesi hususunda yardımcı başka göstergeler de kullanılmaktadır. Basel Komitesi bir kurumun spesifik yönlerini de ele alan standart hale getirilmiş yardımcı göstergelerin de listesini yayınlamıştır.

---

⁶ Kaldıraç oranı hesaplanması detay bilgi için bakınız Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems (December 2010) at www.bis.org/publ/bcbs189.pdf.

Karşılıklı Bağlılık	Yerel Olmayan Gelirlerin Toplam Gelire Oranı Karşılıklı Bağlılık Alacak ve Borçlarının Toplam Varlık ve Borçlara Oranı
Büyüklik	Brüt veya Net Gelir Hisse Senedi Piyasası Kapitalizasyonu
İkame Edilebilirlik/ Finansal Altyapı	Piyasa Katılım Derecesi: 1.Repo, Ters Repo ve Menkul Kıymet Borç Verme İşlemlerinin Brüt Piyasa Değeri 2. Türev İşlemlerin Brüt Piyasa Değeri
Karmaşıklık	Yetkili Yargı Sayısı

Tablo 3.2. Standart Hale Getirilmiş Yardımcı Göstergelerin Listesi

Kaynak: BIS, <http://www.bis.org/publ/bcbs201.pdf>

Karşılıklı bağlılık kategorisinde, yerel olmayan faaliyetlerden gelirlerin toplam net gelirdeki payı bir bankanın küresel çapta erişiminin bir ölçüsünü sağlamaktadır. Bir bankanın kendi yetki alanı dışında rezerve edilen toplam varlık ve borç payını denetçilere küresel erişiminin bir ölçüsü sağlamaktadır.

Büyüklik ölçüsü olarak bir bankanın brüt veya net geliri küresel bankacılık sistemi içindeki etkisinin alternatif bir görünümünü sağlamaktadır. Bir bankanın piyasa kapitalizasyonu, iflası nedeniyle hisse senetleri piyasası üzerindeki etkisinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda basitçe ekonomik faaliyetlere katkısının da tahminini göstermektedir. Bilanço dışı faaliyetlerin yanı sıra maddi ve maddi olmayan değeri yakalayan piyasa değerinin olası ölçüsü olarak görülmektedir.

Bir bankanın piyasaya katılımı için kullanılan göstergeler ile örnekleme yer alan diğer küresel bankalara kıyasla bir bankanın varlık ve fon piyasalarının işleyişindeki önemini göstermektedir. Bir bankanın bu piyasalardaki önemi arttıkça, bankanın ödemelerinde herhangi bir temerrüde düşmesi durumunda beklenen bozulma da artacağı beklenmektedir.

Karmaşıklık kategorisinde ise bir bankanın iştirak ve şube işlemlerini yürüttüğü yetki alanı sayısı arttıkça, bankanın başarısızlığı durumunda çözülmesi kaynak yoğun ve zaman alıcı olmaktadır.

3.2. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Düzenlenmesine İlişkin Çalışmalar

Küresel finansal krizin etkileri tüm ülkeleri doğrudan veya dolaylı şekilde etkilediği izlenmiştir. Kriz süreci sonunda finansal istikrarın sağlanması, piyasaların işleyişinin stabil hale getirilmesi, risklerin azaltılarak yeni bir küresel finansal krizin önüne geçilmesi, kriz sonrası ekonomik şokların etkisinin azaltılması yönünde uluslararası kuruluşlar aracılığıyla küresel çapta etkili çalışmalar yürütülmeye başlanması zorunlu hale gelmiştir.

Küresel finansal kriz ile birlikte ortaya çıkan en büyük eksiklik SIFI'ların belirlenmesi, düzenlenmesi ve denetimi hususunda görülmüştür. Sistemik risk sonucu oluşan finansal kriz sonrası süreçte, finansal istikrarın sağlanması için bölgesel, yerel, uluslararası ve küresel çapta çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

3.2.1. G-20 Çalışmaları

Küresel finansal kriz sonrasında SIFI'ların düzenlenmesi ve denetlenmesi yönünde çalışmalar artmıştır. Bu çalışmalarda en etkin şekilde yürütülenler G-20, FSB ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar olarak izlenmektedir.

G-20 resmi sitesinde 1997-1998 yıllarında meydana gelen Asya Mali Krizinden sonra, gelişmekte olan piyasa ülkelerinin de katılımına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. 1999 yılı sonrasında da G-7 Maliye Bakanları G-20'nin kurulmasına karar vermişlerdir. G-20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları toplantıları, küresel finansal sistemdeki ülkeler arasındaki ekonomik ve para politikası konularında çalışıldığını, istikrarlı ve sürdürülebilir küresel ekonomik işbirliği sağlanması amaçlandığı belirtilmiştir.

G-20 Zirvesi “Finansal Piyasalar ve Dünya Ekonomi Zirvesi” olarak bilinir, bu zirve yıllık olarak düzenlenen uluslararası bir organizasyondur. Katılımcı ülkelerin en yüksek mevkideki başkanları katılmaktadır.

G-20 Zirvesi, uluslararası işbirliği için oluşturulmuş forumların önde gelenlerinde yer almaktadır. Bu forumun üyeleri dünya gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) %80'inin fazlasını temsil etmektedir. Zirvede küresel ekonomik konularla ilgili görüşmeler yapılmaktadır. Son zamanlardaki zirvelerde ise ticaret ve yatırım, iklim değişikliği, kalkınma, enerji, dijitalleşme, istihdam, mülteci ve göç sorunu ile terörle mücadele gibi konular da gündem maddesi olmuştur.

İlk G-20 Zirvesi Lehman Brothers'ın iflası ile birlikte Washington DC'de 2008 Kasım ayında düzenlenmiştir. 2010 yılına kadar yılda iki kez düzenlenen G-20 zirveleri, 2011

yılından sonra yıllık olarak düzenlenmiştir.

G-20 zirvelerine 19 ülke ve Avrupa Birliği (EU) liderleri ile, davetli misafir ülkenin liderleri ve davetli misafir uluslararası örgütlerin temsilcileri katılmaktadır. ⁷

Sıra	Ülke	Sıra	Ülke
1	Amerika Birleşik Devletleri	11	Güney Kore
2	Almanya	12	Hindistan
3	Arjantin	13	İtalya
4	Avustralya	14	Japonya
5	Birleşik Krallık	15	Kanada
6	Brezilya	16	Meksika
7	Çin	17	Suudi Arabistan
8	Endonezya	18	Rusya
9	Fransa	19	Türkiye
10	Güney Afrika	20	Avrupa Birliği

Tablo 3.3. G-20 Üyeleri

Kaynak: <https://g20.org/en/summit/about/#participants>

G-20 Zirvesi küresel ekonominin gelişimi ve sürdürülebilirliğini amaçlayan önemli görüşmelerin yapıldığı uluslararası bir organizasyondur. Uluslararası işbirliği ile çalışmaların yürütülmesi ve yapılan çalışmalar ışığında alınan kararlar küresel ekonomiyi ilgilendirmektedir. G-20’de alınan kararlar küresel ekonomi yanında ulusal ekonomilerin gelişimini de ilgilendirmektedir. Küresel finansal kriz sonrasında ortaya çıkan olumsuz etkinin ortadan kaldırılması için ülkelerin uluslararası işbirliğine önem vermesi gerektiği anlaşılmıştır. G-20 Zirvesi kriz sonrası etkinin ortadan kalkması için yapılan işbirlikleri ve küresel finansal sistemin güçlenmesine ilişkin yapılan çalışmalar artmıştır. Küresel finansal istikrarın sağlanması, ülkeler arası entegrasyonun sağlanması ve raporların sunulması amacıyla da FSB görev almıştır.

SIFI’ların küresel ekonomiyi olumsuz etkilemesi akabinde finansal istikrarsızlığın ortaya çıkması muhtemeldir. G-20 Zirvesi küresel finansal kriz sonrasında finansal istikrarın tekrar sağlanması amacıyla SIFI’lar üzerine yoğunlaşmıştır. G-20 Zirvesinde SIFI’ların belirlenmesi, düzenlenmesi ve çözümlenmesine ilişkin görevlerde FSB yetkilendirilmiştir.

⁷ 28 – 29 Haziran 2019 tarihlerinde Japonya’nın Osaka şehrinde düzenlenecek olan G-20 Zirvesindeki davetli misafir ülkeler ve uluslararası örgütler şunlardır: Hollanda, Singapur, İspanya, Vietnam, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) Başkanı (Tayland), Afrika Birliği (AU) Başkanı (Mısır), Şili, Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu (APEC) Başkanı, Afrika’nın Kalkınması İçin Yeni Ortaklık (NEPAD) Başkanı (Senegal), Birleşmiş Milletler (UN), IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), FSB, OECD, Asya Kalkınma Bankası (ADB), Dünya Sağlık Örgütü (WHO).

3.2.2. FSB Çalışmaları

Ülkelerde çıkan krizlerin bulaşıcılık etkisiyle bölgesel ve ilerleyen süreçlerde de küresel çapta etkili olduğu görülmektedir. Küresel çapta etkili olan krizlerin etkilerinin azaltılması ve finansal istikrarın tekrar kazanılması için uluslararası işbirlikleri ile çözümler üretilmesi ve çalışmalar yapılması kaçınılmaz bir yöntem olmaktadır. Krizlerin ortaya çıkması ve karmaşıklık düzeyleri ile birlikte krizlerin sonrasında yapılan müdahalelerin de maliyetli ve kompleks olması da ülkeler için ortak bir otorite kurulmasını ihtiyaç doğurmaktadır. Küresel çapta olan krizlerin ortaya çıkma nedenlerinin belirlenmesi, kriz sürecinin en az hasarla atlatılması ve kriz sonrası evrenin ise az maliyetli çözümlenme, düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin yapılması gerekmektedir. Ülkeleri etkileyen bu krizlerin çözüm paketlerinin üretilmesi ve uygulanması, entegrasyonun yapılması ve sonrasında raporlamaların yapılabilmesi için uluslararası örgütlerin kurulması ihtiyacı doğmaktadır.

Asya Krizi sonrasında krizin etkilerinin azaltılmasına yönelik Deutsche Bundesbank Başkanı Hans Tietmeyer'in tavsiyesi üzerine 1999 yılında G-7 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası başkanları tarafından, uluslararası finansal istikrarı sağlamak, uluslararası finansal kurumlar arasındaki ilişkiyi geliştirmek amacıyla Finansal İstikrar Forumu (Financial Stability Forum, FSF) kurulmuştur ve ilk olarak 1999 yılının Nisan ayında Washington'da toplanmışlardır.⁸

Küresel finansal kriz sonrasında mevcut FSF'nin genişletme kararı alınmıştır ve 2009 yılının Nisan ayında Londra'da düzenlenen G-20 Zirvesinde FSF, Finansal İstikrar Kurulu'na dönüşmüştür.

FSB, küresel finansal sistem hakkında izleyen ve tavsiyelerde bulunan uluslararası bir organ olarak görev yapmaktadır. FSB uluslararası finansal istikrarı desteklemektedir. Temel görevini yerine getirmek için ise ulusal yasal otoriteler ile uluslararası standartları belirleme organlarını koordine ederek düzenleyici, denetleyici ve diğer finansal sektör politikalarını geliştirmektedir.

FSB'nin finansal istikrarı sağlamak için diğer görevleri şu şekilde sıralanmaktadır.⁹

- Küresel finansal sistemi etkileyen zayıf noktaları belirlemek, bu zayıf noktaları ve sonuçlarını ele almak için gereken düzenleyici, denetleyici ve diğer eylemleri zamanında ve sürekli olarak gözden geçirmek.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://www.fsb.org/history-of-the-fsb/>

⁹ <https://www.fsb.org/about/>

- Finansal istikrardan sorumlu kurumlar arasında koordinasyon ve bilgi alışverişini sağlamak,
- Düzenleyici politika için piyasadaki gelişmeleri ve etkilerini izlemek, gerektiğinde tavsiyelerde bulunmak,
- Mevzuat standartlarının uygulanması için etkin uygulama yöntemlerinin tavsiye edilmesi,
- Uluslararası standart belirleme kurumları ile ortak stratejik incelemelerin yapılması, koordine edilmesi, önceliklere odaklanması ve politika geliştirilmesinin koordinasyonunun sağlanması,
- Denetleyici kurulların kurulması ve ortak yönergeler oluşturulması
- Özellikle sistemik öneme sahip kurumlar konusunda, sınır ötesi kriz yönetimi için acil durum planlamasının yapılması,
- Erken Uyarı Tatbikatları yapmak için IMF ile işbirliği yapmak,
- Kabul edilmiş olan standartların ve politikaların uygulanmasını sağlamak.

FSB, finansal sektördeki sistemik riskin tanımlanması, risklerin ele alınması ve azaltılması için politikalar oluşturulması, uygulamaların denetlenmesi gibi görevleri yerine getirmektedir.

FSB karar alma organı olarak Genel Kurul, operasyonel çalışmalarını yürütmek için Yönetim Kurulu ve özel tamamlayıcı sorumlulukları olan üç daimi komiteden oluşmaktadır. Bu komitelerden ilki finansal sistemdeki riskleri belirleme ve değerlendirme mekanizmasının temelini oluşturan Kırılganlıkların Değerlendirilmesi Daimi Komitesi, düzenleyici denetleyici analizlerin yapılması için Düzenleyici ve Denetleyici İşbirliği Daimi Komitesi ve karara varılan politikaların uluslararası uygulanmasından sorumlu olan Standartları Uygulama Daimi Komitesidir.

FSB 9 Ocak 2010 tarihinde yayınladığı uluslararası standartlara uyumun güçlendirilmesi yönündeki taslakta söz konusu uyumun güçlendirilmesini taahhüt etmiştir. Finansal piyasaların günümüzde küresel olması nedeniyle de uluslararası finansal istikrarı etkileyen olumsuz sınır ötesi, bölgesel ve küresel gelişmelere karşı korunmak için standartların eşit şekilde uygulanması gerekmektedir. Standartları Uygulama Daimi Komitesi aracılığıyla çalışılmaktadır.

FSB öncelikle üye yetkili bölgelerinin pilotluğu ile çalışmalarına başlamıştır. Üye yetkili bölgelerinin, uluslararası finansal standartların uygulanmasını ve katılım seviyelerinin

açıklanması taahhüt edilmiştir. Daha sonra periyodik olarak düzenleyici ve denetleyici değerlendirmeler yapılmıştır. Son olarak FSB uluslararası iş birlikleri ile tüm ülkelerin teşvik edilmesini sağlamayı amaçlamıştır. Amacın şeffaf şekilde düzenleme ve denetleme süreçlerinin uluslararası standartlara bağlanması olarak belirtilmiştir.

Uluslararası finansal standartların uygulanması, bağlılık oranlarının ölçülmesi ve güçlendirme amacıyla belli uygulamalar getirilmiştir. Beş yılda bir IMF ve Dünya Bankası Mali Sektör Değerlendirme Programı (FSAP) kapsamında değerlendirme yapılmaktadır. IMF ve Dünya Bankası tarafından Standartlara ve Kodlara Uyuma Raporlarına (Reports on the Observance of Standards and Codes - ROSCs) ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler yapılmaktadır. Aynı zamanda FSAP'ın parçası olarak hazırlanan raporlar kullanılarak periyodik değerlendirmeler yapılmaktadır.

Uluslararası standartlara uymayı taahhüt eden ülkelerin FSB tarafından kararlaştırılan politika veya standartlara odaklanmaları, standartlara ulaşmadaki etkinliğe de katılım göstermeleri önem arz etmektedir. FSAP ve ROSC'den alınan tavsiyelerin takibi ve ilerlemeyi sistematik şekilde kolaylaştırılacağı öngörülmektedir. Standartlara uyulup uyulmaması hususunda Standartları Uygulama Daimi Komitesi'nde gözden geçirilmektedir, değerlendirmeleri onaylamak ise Genel Kurul organı yetkisindedir.

FSB, tüm ülkelerde uluslararası finansal standartlara bağlılığı teşvik etmek amacıyla çalışmalar yapmaktadır. İlk girişimi de Londra'da düzenlenen 2009 yılındaki G-20 Zirvesi olarak izlenmiştir.

FSB, ülkelerin finansal düzenleme ve denetleme alanındaki uluslararası işbirliği ve bilgi alışverişi standartlarına da önem vermektedir. FSB için üç temel standart olarak BCBS'nin Etkin Bankacılık Denetimi Temel İlkeleri, Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği (International Association of Insurance Supervisors - IAIS)'in Temel Sigorta İlkeleri, Uluslararası Sermaye Piyasası Kurumları Teşkilatı (International Organization Of Securities Commissions – IOSCO)'nın Menkul Kıymetler Yönetmeliğinin Amaçları ve İlkeleri sayılmaktadır.

FSB standartlara uyumun ölçülmesi hususuna dikkat çekmektedir. Finansal önemi ölçmek için ekonomik ve finansal göstergelerin kombinasyonları belirlenmektedir.

Mali Sektör Değerlendirme Programına Katılan 24 ülke ve Avrupa Birliği bulunmaktadır. Her ülkenin kendisine ait uluslararası finans kuruluşları ve finansal istikrarın sağlanması ve

standartların uygulanması adına yetkili kurumları bulunmaktadır.

Ülke	Uluslararası Finans Kuruluşu	Standartları Uygulama Kuruluşu
Arjantin	Arjantin Cumhuriyet Merkez Bankası	Maliye Bakanlığı
Avustralya	Avustralya Rezerv Bankası	Hazine
Brezilya	Brezilya Merkez Bankası	Menkul Kıymetler Komisyonu Maliye Bakanlığı
Kanada	Kanada Merkez Bankası	Finansal Kurumlar Müfettişi Ofisi Finans Departmanı
Çin	Çin Halk Bankası	Bankacılık ve Sigortacılık Düzenleme Komisyonu Maliye Bakanlığı
Fransa	Fransa Merkez Bankası	Finansal Piyasalar Düzenleyicisi Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Almanya	Almanya Cumhuriyeti Merkez Bankası	Federal Mali Denetleme Kurumu Federal Maliye Bakanlığı
Hong Kong Hindistan	Hong Kong Para Otoritesi Hindistan Rezerv Bankası	Menkul Kıymetler ve Borsa Kurulu Maliye Bakanlığı
Endonezya	Endonezya Merkez Bankası	Maliye Bakanlığı
İtalya	İtalya Merkez Bankası	Menkul Kıymetler Piyasası Ulusal Komisyonu Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Japonya	Japonya Merkez Bankası	Finansal Hizmetler Ajansı Maliye Bakanlığı
Güney Kore	Güney Kore Merkez Bankası	Finansal Hizmetler Komisyonu
Meksika	Meksika Merkez Bankası	Maliye ve Kamu Kredi Bakanlığı
Hollanda	Hollanda Merkez Bankası	Maliye Bakanlığı
Rusya	Rusya Federasyonu Merkez Bankası	Maliye Bakanlığı
Suudi Arabistan	Suudi Arabistan Para Otoritesi	Maliye Bakanlığı
Singapur	Singapur Para Kurumu	
Güney Afrika	Güney Afrika Rezerv Bankası	Maliye Bakanlığı
İspanya	İspanya Merkez Bankası	Ekonomi ve Rekabet Bakanlığı
İsviçre	İsviçre Ulusal Bankası	Maliye Bakanlığı
Türkiye	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	Hazine ve Maliye Bakanlığı
Birleşik Krallık	İngiltere Merkez Bankası	Sermaye Piyasası Kurulu
ABD	Federal Rezerv Sistemi Yönetim Kurulu	Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu Hazine Bakanlığı

Tablo 3.4. FSB Üye Ülkeler**Kaynak:** <https://www.fsb.org/about/fsb-members/#member>

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)
Uluslararası Para Fonu (IMF)
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)
Dünya Bankası

Tablo 3.5. Uluslararası Finansal Kurumlar**Kaynak:** <https://www.fsb.org/about/fsb-members/#member>

Basel Bankacılık Denetleme Komitesi (BCBS)
Küresel Finansal Sistem Komitesi (CGFS)
Ödemeler ve Piyasa Altyapıları Komitesi (CPIM)
Uluslararası Sigorta Denetçiler Birliği (IAIS)
Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)
Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Teşkilatı (IOSCO)

Tablo 3.6. Uluslararası Standart Belirleme ve Diğer Organlar**Kaynak:** <https://www.fsb.org/about/fsb-members/#member>

Mali Sektör Değerlendirme Programına katılan üyeler için Finansal İstikrar Değerlendirmesi (Financial Stability Assessment – FSSA), Basel Bankacılık Denetleme Komitesi Basel Temel İlkeleri (BCPs) ve Uluslararası Sigorta Denetçiler Birliği Sigorta Temel İlkeleri (ICPs), Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Teşkilatı Menkul Değerler Amaç ve İlkeleri Yönetmeliği (IOSCO) raporları düzenlenmektedir.

FSB her yıl küresel çapta sistemik riski etkileyebilecek bankaların listesini kamuoyu ile paylaşmaktadır.¹⁰

3.2.3. IMF Çalışmaları

IMF ve FSB ortak olarak çalışmalar yapmaktadır. Sistemik riskin azaltılmasına yönelik çalışmalarda IMF görevler alarak alınan kararların yürütülmesine ilişkin denetleyici rol üstlenmektedir. FSB üye ülkelerinin FSSA, BCPs, ICPs ve IOSCO raporları da IMF tarafından yayınlanmaktadır.

IMF, her beş yılda bir FSAP değerlendirmelerine tabi tutulması için sistematik olarak önemli finansal sektörlere sahip 29 yetki alanı zorunlu kılmıştır. Bunlara Arjantin,

¹⁰ 2018 yılı G-SIBs (Küresel Sistemik Öneme Sahip Bankalar) listesi için EK 1 bakınız.

Endonezya, Suudi Arabistan ve Güney Afrika dışındaki tüm FSB üyeleri dahildir. FSSA raporları IMF tarafından yayınlanmaktadır. Türkiye için FSSA, BCPs ve ICPs raporları 2017 Şubat ayında yayınlanmıştır, IOSCO için rapor yayınlanmamış olup 2006 yılına dayanmaktadır. Türkiye için bir sonraki raporlama 2021 yılında planlanmaktadır.

IMF'in 2017 yılında Türkiye için FSAP ekibinden Nigel Jenkinson ve Jay Surti tarafından yayınladığı FSSA raporunda birçok noktaya dikkat çekilmiştir. Raporda Türk finansal sisteminin karşılaştığı temel istikrar zorlukları, dış borçlanmaya bağımlılık, bankaların ve reel sektör firmalarının bağlı olduğu finansman araçlarının çeşitliliğini ve vadeyi artırmaktan bahsedilmiştir. Türkiye'de yatırımı finanse etmek için oluşan tasarruf açıkları, yüksek enflasyon, döviz kuru dalgalanmaları yer almıştır. Türkiye'de finansal istikrarı etkileyen potansiyel kaynaklar değişken küresel finansman koşulları, daha zayıf Avrupa bölgesi büyümesi, jeopolitik konum ve iç politikada güven kaybı olarak sıralandırılmıştır. Bankalar için de finansal sistemin gözetimi ve politika çerçevesinin önemi vurgulanmıştır. Bankaların yabancı para (YP) finansmanındaki yüksek kaldıraçtan kaynaklanan kırılganlıkları azaltmak amacıyla ek politikaların uygulanması gereği vurgulanmıştır. Düzenli olarak ortaya çıkan sistemik riskler hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere Finansal İstikrar Komitesi, finansal düzenleyici kurumların başkanlarını bir araya getirerek ortak makro ihtiyati araçların kullanımını sağlamışlardır. Bu düzenlemeler ile birlikte, finansal durumun düzenlenmesi, bankalar ve diğer finansal aracı kurumlar için denetim mekanizmasının da güçlendirilmesine yönelik eylem planları oluşturulmaktadır. Türkiye için yazılan bu rapor için de geliştirilmesi gereken maddeler belirtilmiştir. Sistemik risk tanımlaması ve makro ihtiyati politikaların belirlenmesi, finansal denetimin artırılması, yönetim düzenlemelerinin geliştirilmesi ve kriz yönetimi gibi başlıklar öncelik olarak belirlenmiştir. Uluslararası standartlara yönelik değerlendirmelerde ise bankaların, sigorta şirketlerinin ve finansal piyasa altyapılarının (financial market infrastructures – FMIs) denetlenmesi, daha fazla iyileştirme yapılması adına alanlarda vurgulama yapılmıştır. Bankacılık denetlemelerinde iyileştirmeye yönelik olarak; bankacılık denetimlerinde risk odağının geliştirilmesi ve derinleştirilmesi, kredi riskinin ve kurumsal yönetim kurallarının denetleyici uygulamalarının artırılması, güçlü yönetim, bağımsızlık, hesap verebilirlik, kurumsal yönetime ilave iç kontrol mekanizmasının artırılması maddeler halinde vurgulanmaktadır. Aynı zamanda Ulusal Ödemeler Sistemi (National Payment System – NPS) geliştirilmiştir, verimli ve güvenli olmasına rağmen gün içi likidite yoğunlaşması ele alınarak risk yönetimi çerçevesinin oluşturulması önem arz etmektedir. Raporda Türk lirası

para ve sermaye piyasasının sistemik riskleri azaltmaya yönelik yardımcı olacağı belirtilmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin para politikasındaki tavsiyelere paralel olarak, faiz araçlarının enflasyona odaklanması, araçların daha şeffaf şekilde uygulanarak likiditenin daha kolay erişilebilir hale gelmesi yoluyla Türk para piyasasının gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Sermaye piyasaların geliştirilmesi akabinde de bankaların ve şirketlerin uyumlarının artırılarak Türk lirasına güvenin artırılacağı vurgulanmıştır. Türkiye'deki türev piyasaların gelişimine yönelik destek verilmesi ve sermaye piyasası araçlarının ihraç düzenlemeleri sayesinde standartlar sağlanarak piyasaların iyileştirilmesi yönünde önlemlerin alınması gereği belirtilmiştir. Kriz yönetimine ilişkin olarak kriz yönetimi planlaması ve banka çözümlenmesi hususunda tespit edilen zayıf noktaları ele almak için çalışmalar başlatılmıştır. FSAP, SIFI'lara yönelik çözüm araçlarının çeşitlendirilmesi, kurtarma ve çözümleme planlarının desteklenmesi, erken uyarı sistemleri ile sistemik etkinin iyileştirilmesi için yasal çerçeve ve kriz yönetimi prosedürleri hakkında geliştirilmeye yönelik alanları vurgulamaktadır. FSAP tavsiyeleri 2016 Haziran ayında görevlerin tamamlanmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye'deki siyasi ve ekonomik belirsizlik ile birlikte Temmuz ayında gerçekleşen başarısız darbe girişimi ardından finansal istikrarı korumak amacıyla güçlü bir çerçeve oluşturmanın önemi artmıştır. FSAP tavsiyelerinin finansal sistemin güçlendirilmesi ve politika çerçevesinin iyileştirilmesi için kilit rol oynamaktadır.¹¹

Finansal sektör değerlendirme programı kapsamında Türkiye için 2017 Şubat ayında Basel Etkili Bankacılık Denetimi İlkeleri'ne dair detaylı gözetim değerlendirme raporu yayınlanmıştır. Söz konusu rapor IMF, Para ve Sermaye Piyasaları Birimi ile Dünya Bankası Mali ve Özel Sektör Gelişimi Departmanı tarafından hazırlanmıştır. 2016 yılında değerlendirmenin tamamlanması itibariyle yürürlükte olan düzenleyici ve denetleyici çerçeve yansıtılmıştır. Bankacılık sektörünün durumu ve kriz yönetimi analizi temel olarak ele alınmıştır. Türkiye'de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) BCBS'nin bir üyesidir ve BCBS tarafından yayınlanan uluslararası standartların ve uygulamaların yürütülmesinde görev almaktadır. BDDK, BCBS standartlarına yönelik özellikle sermaye yeterlilik ve likidite ile uyumluluk oranlarını uygulamaktadır. Raporda BDDK'nın Türkiye bankacılık denetimi için iyileştirmeler yaparak temel oluşturduğu özellikle vurgulanmaktadır. Bankacılık Kanunu ise açık sorumluluklar ve geniş yetkiler ile

---

¹¹ Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/02/03/Turkey-Financial-Sector-Assessment-Program-Financial-System-Stability-Assessment-44617>

birlikte denetimi kolaylaştırdığı belirtilmiştir. Bankacılık denetimi için metodolojinin kapsamlı ve uluslararası standartlara uyumlu olduğu ifade edilmektedir. BDDK'nın konsolide denetimi sağlamak amacıyla yabancı ülkelerdeki Türk bankalarının operasyonlarını denetlemek için de büyük çaba sarf ettiği vurgulanmıştır. Türkiye için hala denetim alanında iyileştirme sağlanabilecek noktalar belirtilmiştir. Bu noktalar arasında denetim bağımsızlığına zarar veren yasal hükümlerin ele alınması, değerlendirmelerin ileriye dönük olması, risk yönetimi ve kurumsal yönetimi kolaylaştırmak, varlık kalitesi inceleme sürecini artırmak olarak sıralanmıştır. Hazırlanan bu rapor BDDK personelleri ile yapılan kapsamlı tartışmalara ve ilgili yönetmelik ve iç denetim dokümanlarının incelenmesine dayanmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalar detaylı incelenmiş olup tüm toplantılarda da Türkiye Hazine Temsilcisi hazır bulunmuştur. Bankacılık sistemleri her ülkede farklılık göstermektedir. Kriz sonrası süreçte de dünyada bankacılık faaliyetleri, teoriler ve politikalar hızla değişmektedir. Uluslararası standartları ölçmek için ortak metodolojiye bağlı kalınarak 2012 yılındaki çekirdek ilkeler baz alınmaktadır. Raporda ayrıca Türkiye'nin denetimi hakkında bilgiler verilmiştir. Türkiye finans sektörünün üç ana düzenleyici ve denetleyici otorite tarafından denetlendiği belirtilmiştir. BDDK, bankacılık sektörünün yanı sıra faktöring, finansal kiralama, finansal holding şirketleri, tüketici finansmanları, varlık yönetim şirketleri gibi finansal şirketleri de denetlemektedir. Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) menkul kıymet piyasasını düzenleyici ve denetleyici rodedir. Sigorta sektörünü Sigorta Genel Müdürlüğü ve Hazine altındaki Sigorta Denetleme Kurulu sorumludur. Bankacılık sistemini düzenleyici ve denetleyici diğer kurumlar arasında da TCMB, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) görev almaktadır. Türkiye'de finansal sistemin ağırlıklı varlık sahipliğini elinde bulunduran bankalar, finansal istikrar için çok önemlidir.¹²

Yayınlanın raporun devamında Türkiye'de etkili bankacılık denetimi için önlemler hakkında maddeler sıralanmıştır. Makroekonomik ve mali sektör politikaları için büyümede dışa bağımlı olan ülkemizde finans sektörü belirsiz bir ekonomik ortamda faaliyet göstermektedir. Uzlaşmacı maliye politikaları sayesinde de raporun verilerinin alındığı 2016 yılında yurtiçi tasarrufun düşük, dış fonlara bağımlılığın yüksek ve ekonominin dış şoklara karşı savunmasız ve enflasyonun hedeflenenin üzerinde olduğu

---

¹² 2015 yılında BDDK'nın denetiminde 34 Mevduat Bankası, 5 Katılım Bankası, 13 Kalkınma ve Yatırım Bankası bulunmakta iken 2019 yılında 32 Mevduat Bankası, 6 Katılım Bankası, 13 Kalkınma ve Yatırım Bankası ve 2 TMSF bünyesindeki banka bulunmaktadır. <https://www.bddk.org.tr/Kuruluslar-Kategori/Bankalar/1>

belirtilmiştir. Makro ihtiyati politikalar Finansal İstikrar Komitesi (FİK)¹³ aracılığıyla yürütülmektedir. FİK, finansal istikrarın korunmasına yönelik olarak tüm büyük kurumların başkanlarından oluşmaktadır. Hazine Müsteşarlığından sorumlu Başbakan Yardımcısı Başkanlığında Hazine Müsteşarı¹⁴, TCMB, BDDK, SPK ve TMSF başkanları Türkiye’de Finansal İstikrar Komitesini oluşturmaktadır. FİK, üye kurumlar arasında politika önlemlerinin alınmasının yanında bilgi alışverişi ve görüş paylaşımını desteklemektedir. Sistemik risk değerlendirmesini ve politika çerçevesini bütünleştirmek, kamu iletişimi ve kurumsal düzenlemelerini güçlendirmek gibi faaliyetleri yürütmektedir. Kamu altyapısına bakıldığında Türkiye’de yasalarla çevrelenmiş bir sistem görülmektedir. İş Kanunu, Medeni Kanun, Türk Ticaret Kanunu (TTK), Borçlar Kanunu, Rekabet Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, İcra ve İflas Hakkında Kanun gibi kanunlar ile sınırlandırılmış bir sistem olduğu IMF raporunda belirtilmiştir. Türkiye’de Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) kullanılmaktadır ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları yayınlanmaktadır, uluslararası standartların uygulanması ve denetimi üzerinde çalışmalar mevcuttur. Türkiye’de bağımsız denetime tabi şirketler TTK tarafından belirlenir. Finansal piyasada ise SPK ve BDDK denetim yapmaya yetkilidir. Türkiye’de ödemeler sistemini TCMB ve SPK denetlemektedir. Ayrıca BDDK ödeme hizmetleri, elektronik para ve ödeme kuruluşları konusunda sorumluluk sahibidir. Türkiye’de faaliyet gösteren kredi bürosu olduğundan da bahsedilmiştir. Kredi Kayıt Bürosu (KKB), 1995 yılında Türkiye Bankalar Birliği (TBB) girişimi ve sektörün önde gelen on bir banka ortaklığı ile kurulmuştur.¹⁵ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu üye kurumların bilgi alışverişi için KKB’ye özel izin vermektedir. Risk Merkezi 2012 yılında TBB’nin bir parçası olarak kurulmuştur. BDDK, banka ve banka dışındaki finansal kuruluşlar hakkında düzenli olarak (haftalık, aylık, üç aylık, yıllık) raporlar yayınlamaktadır. Raporlara ait veriler bilanço, gelir tablosu, krediler, tür ve vadeye göre mevduatları içermektedir. Ayrıca finansal müşterileri karşı karşıya kaldıkları ücret ve komisyonları da piyasa disiplini

---

¹³ Finansal İstikrar Komitesi günümüzde Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi (FİKKO) olarak değiştirilmiştir. Ancak IMF raporunda komite eski adıyla anıldığından orijinaline sadık kalınmıştır.

¹⁴ Hazine Müsteşarlığı 2018 yılında Maliye Bakanlığı ile birleştirilerek Hazine ve Maliye Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Ancak IMF raporunun orijinaline sadık kalınmak amacıyla ismi değiştirilmemiştir.

¹⁵ KKB resmi sitesinde 11 Nisan 1995 yılında önde gelen dokuz banka ortaklığında kurulduğu belirtilmiştir. Finans sektörünün köklü kuruluşları arasında yer alan KKB, 2017 yıl sonu itibarıyla 44 banka, 61 faktoring, 23 leasing, 4 sigorta, 14 tüketici finansman, 7 varlık yönetim şirketi ve 3 diğer olmak üzere toplam 156 üyeye sahiptir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda öngörüldüğü üzere (md.73/4) en az beş banka tarafından kurulacak şirketler vasıtasıyla yapacakları her türlü bilgi ve belge alışverişini sağlamak üzere kurulmuş bir şirket olan KKB’de üye statüsünde bulunan kuruluşlar, ilgili Kanun’un aynı maddesi uyarınca, müşterilerine ait kredi bilgilerini Nisan 1999’dan bu yana birbirleriyle paylaşmaktadır. <https://www.kkb.com.tr/hakkimizda>

güçlendirmek amacıyla araç olarak yayınlamaktadır. BDDK resmi sitesinde mevduat faiz oranları, finansal piyasalar ile ilgili günlük teklifler para, bankacılık ve finansal piyasa düzenleyicileri tarafından sağlanmaktadır. Küresel finansal kriz sonrasında Merkez Bankası ile TMSF yakın çalışmaktadır. Önceki IMF raporunda BDDK'nın geniş kapsamlı önlemlerinin altı çizilmiştir. TMSF'nin uluslararası uygulamalara uygun olduğu belirtilmiştir. Güncel raporda Türkiye'de banka çözümlenmeleri, uluslararası işbirliklerinin önündeki engellerin kalktığını ve sınır ötesi faaliyetlere sahip bankaların etkili çözümlerine yönelik iyi bir noktada olduğu belirtilmiştir ancak Türkiye'de SIFI'ların çözümlenmesine yönelik FSB'nin yayınladığı temel niteliklere uyumlu hale getirmek için hala çalışmalar yürütüldüğü belirtilmiştir.¹⁶

IMF'nin Para ve Sermaye Piyasaları Bölümü ile Dünya Bankası'nın Finans ve Global Uygulaması Birimi tarafından 2017 yılı Şubat ayında Türkiye için IAIS Sigorta Temel İlkeleri raporu yayınlanmıştır. Türkiye'de 2015 verileri ile hazırlanan raporda sigortacılığın finansal hizmetler sektörü varlıkları içindeki payı yüzde üçten az hesaplanmaktadır. Sigorta nüfusunun dünyadaki diğer ülkelerinde kişi başına düşen gelir benzer olmasına rağmen düşük olduğu belirtilmiştir. Son beş yıl içinde sigortanın düzenlenmesi, denetlenmesi ve uluslararası standartlara ulaşması adına birçok çalışma yapılmıştır. Bilgileri raporlama, sigortacıları izleme ve denetlenmesi etkinliği artırılmıştır. Uluslararası işbirlikleri ile bilgi alışverişi de yapılarak iyileştirmeler üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'de sigortacılık sektöründe pazar payını korumak için fazla rekabet söz konusudur, bu da kanun ve yönetmeliklerde değişim yapılması halinde zorluklar oluşturmaktadır. Denetim yapılırken de amaç belirlenerek çalışma yapılması vurgulanmıştır. Denetleyici otorite için amaç poliçe sahibinin korunması olmalıdır. Türkiye'de denetim otoritesinin operasyonel bağımsızlık için standartları karşılamamakta olduğu belirtilmiştir. Bağımsızlık, yönetim, hesap verebilirlikle ilgili daha çok çalışma yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Hem menkul kıymetleri hem de sigortayı kapsayan bağımsız denetim otoritelerinin kurulması önerilmiştir. Denetim hem kurumsal yönetim hem de iç kontroller için spesifik şartlar getirilerek uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Risk yönetimi ve iç kontrol fonksiyonlarının rolü ve gereksinimleri genişletilmelidir. Bunlar uygun olmayan riskleri almanın gerçekleşmemesini sağlayarak daha çok riske dayalı denetim sisteminin desteklenmesi temelinin oluşturulması gerekmektedir. Kurumsal risk yönetimi sayesinde

---

¹⁶ Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/02/08/Turkey-Financial-Sector-Assessment-Program-Detailed-Assessment-of-Observance-of-the-Basel-44641>

sigorta primleri fiyatlandırma politikaları ve dış denetçilerin sigorta şirketinin risk yönetimi ve iç kontrol sisteminin yeterliliği konusunda karar verme aşamasında fayda sağlayacağı belirtilmiştir. Denetleyici eylemlere ilişkin uygulama yetkisinin sigorta denetleme kurumuna verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁷ Tüketicileri korumak pek çok yönde iyileştirme gösterirken, aracı kurumların sürekli gözetiminin iyileştirilmesi de önem arz etmektedir. Sigorta tüketicilerine yönelik açık, şeffaf ve adil olacak şekilde aracı kurumların tazminatların açıklanması ve kuralların net şekilde ifade edilmesi gerekmektedir. Yetkililer tarafından makro ihtiyati politikanın geliştirilerek, kriz yönetimi ve beklenmedik durum planlarının da iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması gerekliliği belirtilmiştir. IMF ve Dünya Bankası tarafından sunulan raporda sıralanan önerilerin uygulanması sektör içinde düzenleyici ve denetleyici bir geçiş planı kapsamında değerlendirilmelidir. Plan sektör ile düzenli ve uygun şekilde yürütülerek, idari yükü ve maliyeti artırmadan denetimin etkinliğinin artırılmasına odaklanmalıdır. Söz konusu planın uygulanmasıyla birlikte de tüketicinin sektöre olan güveninin artırılması temel amaç olmalıdır.

2017 yılında Türkiye IOSCO değerlendirmesi yayınlanmamış olup 2006 yılına dayanmaktadır. 2016 yılının Nisan ayında IMF ve Dünya Bankası tarafından Türkiye’de sermaye piyasası standartlarını değerlendirme misyonu çerçevesinde aynı yılın Kasım ayında CPIM-IOSCO ilkelerinin incelemesine dair rapor yayınlanmıştır.

Yayınlanan rapora göre Türkiye’de sermaye piyasalarından sorumlu olan kurumlar TCMB, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve BDDK dır. TCMB ödeme ve menkul kıymet sistemleri için düzenleyici ve denetleyici rolde izlenmektedir. SPK, sermaye piyasalarının güvenli işleyişinden sorumludur. BDDK ise ödeme araçları, banka dışı e-para ve ödeme kurumlarının düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur. Raporda aynı zamanda TCMB temel olarak Elektronik Fon Transferi (EFT) ve Elektronik Menkul Kıymet Transferi (ESTS) işlemlerini yürütmekte olduğu belirtilmiştir. EFT sistemi baz alınmakta olup ESTS de baz alınan sisteme entegre edilmiştir. EFT sisteminde likidite riski ve operasyonel risk söz konusudur. Merkez bankası varsayılan bir risk yönetimi çerçevesi gelişmiş olmasına rağmen kapsamlı şekilde test edilmemiştir. ESTS sisteminde de likidite riski, temerrüt ve operasyonel risk gözlemleri aynıdır. Yasal risk alanında da TCMB,

---

¹⁷ Türkiye’de sigortacılık faaliyetinde bulunan şirketler Sigorta Denetleme Kurulu tarafından denetlenir. Sigortacılık Kanunu 28. maddesine göre Sigorta Denetleme Kurulu, bir başkan ile sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ile bunların yardımcılarından oluşur.

Takasbank ve devlet menkul kıymetlerinin ikincil pazarlarına ilişkin belirsizlik izlenmiştir. Türkiye’de TCMB ve SPK piyasanın denetçisi konumundadır. SPK’nın kendine özel gözetim kaynakları ayrılmış durumdadır.

SIFI’ların düzenlenmesine ilişkin FSB, IMF ve BIS ağırlıklı olarak çalışmalar yapmaktadır. G-20 liderler zirvesinde sistemik risk ve korunma yollarına ilişkin maddeler gündem oluşturmuştur. Küresel finansal kriz ve etkilerini azaltmak için ortak çalışmalar yürütülmesi önem arz etmektedir.

3.3. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Denetimi

Denetim bir sürecin ve bu sürecin çıktısının daha önce belirlenmiş ölçütlere uygunluk durumunun tespiti olarak tanımlanmaktadır (Dabbaboğlu, Can).

Denetim tarafların şeffaflığını ve belirli ölçüde güvence sağlayan bir faaliyet niteliğindedir. Denetim mekanizması öncelikle kontrolü amaçlamaktadır. Denetim faaliyeti belirli kurallara göre yapılmaktadır. Kurallar ulusal, uluslararası ve kurumların kendi içinde belirlediği şekilde olabilmektedir. Kuralların belirli bir ölçüte göre belirlenmiş olması gerekmektedir, belirli ölçütler olmadığı takdirde çıktılarının denetimi anlamsız olmaktadır. Denetimi yapacak kişilerin, denetimin yapıldığı ülke, kurum ve kuruluşların hukuki bilgisine haiz olması ve yeterli tecrübeye sahip olması beklenmektedir.

Bu bölümde SIFI’ların denetim ihtiyacı ve yapılan çalışmalar sunulmaktadır.

3.3.1. SIFI’ların Denetim İhtiyacı

Finansal piyasalarda izlenen küreselleşme sonucunda finansal kurumların yapılarının, faaliyetlerinin ve süreçlerin karmaşıklaştığı görülmektedir. Finansal piyasalarda günümüzde yaşanan birleşmeler ve satın almalar ile birlikte söz konusu kurumların batmaları da daha yüksek risk ve maliyetlere neden olmaktadır.

Finansal kurumların kötüye gitmesi ve oluşabilecek iflasların önlenmesi için etkin bir denetim yapısı ihtiyacı doğmaktadır. Denetim aynı zamanda erken uyarı sinyalleri verme fonksiyonu taşımaktadır. SIFI’ların iflas etmesi ve çözülmesi maliyetleri göz önüne alındığında denetimin önceden uyarı verecek olması büyük önem taşımaktadır. Kurumların kendi iç denetimi yanında, ulusal ve uluslararası standartlarda denetim kurumları düzenleyici ve denetleyici rol alması gerekmektedir. Son yaşanan küresel finansal krizde ulusal ve uluslararası standartlarda yapılmış olan denetim ve çözümleme süreçlerinin yeterli olmadığını ortaya koymuştur.

SIFI'ların faaliyetlerinin karmaşıklığı, hacimlerinin büyüklüğü ve yapılarında izlenen iç içe geçmişlik dikkate alındığında kriz öncesi mevcut denetim faaliyetlerinin yetersiz olduğu görülmüştür. SIFI'ların iflaslarının erken uyarı sistemi ile tespit edilerek iflas sonrasında yaşanacak maliyetin minimize edilmesi için etkin bir denetim faaliyeti büyük önem taşımaktadır.

Finansal kurumların özellikle SIFI'ların yapılarındaki karmaşıklık ve piyasalardaki faaliyetlerinin artması sonucu denetim faaliyetleri zorlaşmaktadır. Yaşanan finansal kriz ile birlikte uluslararası yapıya sahip ve karmaşıklık düzeyi yüksek olan, ekonomik olarak etkili yapıya sahip finansal kurumların denetlenmesi için yeterli hukuki çerçevenin bulunmadığı izlenmiştir. Küresel finansal kriz sonucunda SIFI'lara yönelik daha etkin denetim şeklinin ortaya konması ve uluslararası bir denetim standardının benimsenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Denetim sisteminin çerçevesinin belirlenerek, düzenleme ve denetim kapsamı genişletilerek, güçlü ve ayrıntılı bir yapı oluşturulmalıdır. Denetimin şeffaf, etkin, risk odaklı, konsolide, kapsamlı ve sürekli bir yapıda olması gerekmektedir. SIFI'ların büyüklük, karmaşıklık ve iç içe geçmişlik özelliklerine göre denetimin kapsamı spesifik olacak şekilde genişletilmelidir, bu sayede düzenleme, denetim ve gözetim faaliyetleri çerçevesi çizilmiş olacaktır.

Finansal kurumlarda görülen birleşme ve satın alma faaliyetleri süreçlerinin denetim faaliyetlerinin etkinliği de oldukça önemlidir. Organik şekilde gerçekleşmeyen birleşme veya satın almalarda ileriki dönemlerde yaşanabilecek sorunların yaşanmaması için riskin azaltılması adına tüm süreçte etkin bir denetimin sağlanmalıdır.

Denetim faaliyetinin gerçekleşmesi için hukuki alt yapının olması kadar denetimi gerçekleştirecek personelin de uygun niteliklere sahip olması gerekmektedir.

Şirketlerin özelliklerine göre farklı yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası olarak farklı denetimlere tabi olan finansal kurumlar küreselleşmenin etkisiyle artmıştır. Finansal kurumların birleşme, satın alma veya yapısı gereği farklı sektörlerde faaliyet göstermesi sonucu denetiminin de zorlaştığı görülmektedir. SIFI'ların denetiminde denetleyici kurumların görev ve yetkileri belirlenerek, hukuki alt yapının da güçlendirilmesi gerekmektedir. SIFI'ların karmaşıklık düzeyi ve büyüklüğü ile orantılı olarak kapsamlarının da genişletilmesi gerekmektedir. Kriz öncesi erken uyarı sistemi olarak görülen denetim sonucunun sağlıklı çalışabilmesi için hukuki altyapının yeterli olması önem arz etmektedir.

Küresel finansal kriz sonucu finansal kurumların aldıkları üst yönetim kararlarının da denetlenmesi, iç kontrolün sağlanması ve kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasının önemi anlaşılmıştır. SIFI'ların denetim etkinliğinin artırılmasında denetim otoritesinin operasyonlarının yürütülmesi için finansal kurumun kurumsallık düzeyi önemlidir.

Finansal kurumların yapısının küreselleşmenin etkisi ile birlikte karmaşıklaştığı, faaliyetlerinin iç içe geçtiğinin izlenmesi ve kurumların uluslararası yapıya sahip olmaları akabinde denetlenmesi ve önceden önlem alınması çok önemlidir. Finansal kurumların uluslararası yapıya girmeleri denetim faaliyetleri yürütülürken kullanılan ulusal standartların yetersiz kaldığını göstermiştir. SIFI'lara yönelik denetim faaliyetlerinde denetim otoriteleri arasında bilgi alışverişinin önemi vurgulanmaktadır.

SIFI'ların denetiminde yararlanılan bilgilerin güncel, hızlı ve kapsamlı olması denetim sürecinin etkinliğinde önem arz etmektedir. SIFI'ların yapılarında izlenen karmaşıklık, organizasyonlar ve enformasyon sistemleri de etkin bir denetim için ulaşılacak bilgiyi zorlaştırmaktadır. Toplanan bilgilerin elde edilmesi, niteliklerine göre ayrılması ve doğru yerde kullanılması denetim sürecinde önemlidir. Ulusal ve uluslararası otoritelerinin de düzenli şekilde bilgi paylaşımında bulunarak denetim sürecinin etkin olmasına yardımcı olacaktır. Finansal kurumların bilgi gizliliği ilkesi ihlal edilmediği takdirde farklı denetleyici kurumlar tarafından edinilen bilgilerin paylaşılması gerekli görülmektedir. Denetim faaliyetinin amacı ve yapısal değişimleri sonucunda da enformasyon setlerinin, içeriklerin ve raporlamaların da revize edilerek güncel hale gelmesi denetim etkinliği açısından önemlidir.

SIFI'ların denetim ihtiyacı yadsınamayacak boyutta olup uluslararası otoritelerin denetim etkinliğinin artırılması hususunda hukuki altyapıların oluşturulması gerekmektedir. SIFI'ların düzenlenmesi, denetlenmesi ve gözetiminin sağlanmasına yönelik işbirlikleri ve bilgi paylaşımları ileride yaşanacak iflasların ve etkilerinin azaltılmasına yardımcı olacaktır.

3.3.2.SIFI'lara Yönelik Denetim Faaliyetleri

Küresel finansal kriz sonrasında ilk olarak FSB ve BCBS uluslararası çapta etkili olan SIFI'lara yönelik düzenleme ve denetleme faaliyetleri için çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Kriz sonrası SIFI'ların çözümlenmesi dışında mevcut faaliyetlerdeki kurumların denetlenmesi konu iki kurumun temel faaliyeti olmuştur. FSB, SIFI'lara yönelik denetim ilkeleri ve politikaları oluşturarak yapılan denetimlerin güvenilir ve etkin

olması yönünde rapor yayınlamıştır.¹⁸ Konu raporda ilk olarak veri toplama, kaynaklar, iş modelleri ve finansal analiz, risk yönetimi ve risk modellerinin yer aldığı denetleme zorluklarından bahsedilmiştir. Akabinde de diğer alanlardaki denetleyici yaklaşımlardan bahsedilmiştir. Finansal kurumlardaki satın almalar ve birleşmeler, denetleyici kurumlar, stres testleri, kurumsal yönetim ve makro ihtiyati politikalar hakkında detay bilgiler verilmiştir. FSB'nin amacı denetim yapılırken standart politikalara uyulması ve belirlenen küresel standartların da her ülkenin otorite koyucuları tarafından uygulanmasının eş zamanlı olması ve artırılması yönünde izlenmektedir. FSB G-SIFI'lara yönelik oluşturulan denetim standartları doğrultusunda politikalar belirlenmiş ve finansal kurumların bu standartlara uyması gerekliliği vurgulanmaktadır.

FSB denetime yönelik standartların belirlenmesi yanında, standartlara uyumun sürekli denetlenmesi ve uyum düzeyinin belirlenmesi yönünde de çalışmalar yapmaktadır. Standartlara uyum sağlanamayan noktaların da tespit edilmesi ve düzeltilmesi için yapılacakların belirlenmesi yönünde de çalışmalar yapmaktadır. Risklerin önlenmesi ve tespit edilen noktaların iyileştirilmesi yönünde tavsiyeler vermektedir. FSB'nin yanı sıra ülkelerin standartları benimsemesi, uyum göstererek faaliyete geçirmeleri ve elde ettikleri tespitleri FSB ile paylaşmaları önem arz etmektedir.

Küresel finansal kriz sonrasında finansal kurumlara yönelik denetim faaliyetinde öncü rol oynayan kurum FSB olarak izlenmektedir. Bankalar başta olmak üzere sistemik öneme sahip diğer kurumlar da denetim ekipleri tarafından denetlenmektedir.

Kriz sonucu ortaya konulan standartların benimsenmesi ve yürürlüğe konması SIFI'ların çözümlenmesi sürecinde de yardımcı olmaktadır. Ülkelerin oluşturulmuş politikaları benimsemeleri denetimi ve gözetimi kolaylaştıracaktır. Küresel çapta etkili piyasalara sahip olan ülkelerde IMF ve Dünya Bankası ortak çalışması ile birlikte FSAP kapsamlı bir denetimi amaçlamaktadır. FSAP dahilinde FSB'ye üye ülkelerin bankacılık, sigortacılık ve genel finansal sektör hakkında durum raporları yayınlanarak belirli sürelerde güncellenmesi amaçlanmaktadır.

3.4. Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Çözümlemesi

Yaşanan küresel çapta finansal kriz sonrasında ülke otoriteleri etkilenen ekonomilerini düzeltmek amacıyla SIFI'ların sonucu oluşan riskleri minimize etmek amacıyla birçok

---

¹⁸ Intensity and Effectiveness of SIFI Supervision Progress report on implementing the recommendations on enhanced supervision raporu 27 Ekim 2011 yılında yayınlanmıştır.

politika uygulamışlardır. Uygulanan devlet desteği, devlet garantileri, sermaye yardımları, satın almalar, devirler ve mevduat garantileri gibi politikalar bir yandan uğranılan hasarları tedavi ederken diğer yandan piyasa disiplini bozmakta ve ekonomide diğer sektördeki vergi mükellefleri üzerinde baskı oluşturmaktadır. Uygulanan politikalara bakıldığında yaşanan bu aksaklıklar nedeniyle mevcut politikaların iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi hususu gündeme gelmiştir. Bunun sonucunda ülkeler ve uluslararası kurumlar SIFI'ların meydana çıkardığı risklerin azaltılmasına yönelik birçok minimizasyon önlemini değerlendirmeye almışlardır. Önlem paketlerindeki amaç SIFI'ların iflas risklerini ortadan kaldırmak ve iflas edecek olsa dahi bu olumsuz durumun piyasadaki diğer kurumların etkilenme şiddetini azaltmaktır. Öncelikle finansal piyasayı etkilemeden, kamu desteğini almadan diğer uygulanabilecek önlemleri uygulamak hedeflenmektedir.

Ulusal ve uluslararası boyutlarda ele alınmış ve uygulamaya konulmuş olan önlem paketleri birbirlerinden tamamen bağımsız olmamakta ve birlikte uygulandığında etkisinin artacağı görülmektedir. Ülkelerin karakteristik yapılarına ve yerel koşullara bağlı olarak alınacak önlemlerin belirlenmesi ve en uygun haliyle uygulanması önem arz etmektedir. Uluslararası otoritelerin belirlemiş olduğu tedbirlerin değerlendirilmesinde her ülkenin bağlı olduğu koşullar göz önüne alınarak ortak karara en yakın şekilde uygulanması hassasiyeti ülke otoritelerince sağlanmalıdır.

SIFI'lara yönelik uygulanacak tedbirlerin ulusal ve uluslararası çapta özelliklere sahip olması gerekmektedir. Herhangi bir SIFI'nın iflasından sonra yaşanacak finansal bozulmalara engel olunması ve piyasa disiplinin korunması gerekmektedir. Hale hazırda etkin şekilde devam eden finansal hizmetlerin yürütülmesinde sekteye uğratılmaması önemlidir. Mali bozulma veya iflasa gidecek finansal kurumun çözümlene maliyetinin düşürülmesi ve en etkin şekilde geri kazanımı dikkate alınmalıdır. Çözümlene süreçlerinde devlet destekli kurtarmanın beklenti oluşturması sonucu finansal kurumların risk almaktan korkmamaları engellenmelidir.

Finansal kurumların organizasyon yapılarının karmaşık olması, çeşitli kollarda faaliyet göstermesi ve operasyonların yükü dikkate alındığında finansal istikrarı bozmadan çözümlene süreci zorlaşmaktadır. Çözümlene ve kurtarma faaliyetleri olarak iki aşamada incelenebilmektedir. FSB, çözümlene sürecine alınmamış olan finansal kurumların mali yapıları bozulduğu takdirde iflası ertelemek ve mali yapılarını düzeltmek amacıyla

kurtarma yolları belirlenmesini amaçlamaktadır.¹⁹Çözümleme sürecinde ise diğer vergi mükelleflerine maliyet yükü yansıtmadan finansal kuruluşların etkin şekilde çözümlenmesi hedeflenmektedir. Anlaşılacağı üzere karmaşık yapıdaki finansal kurumların mali yapıları bozulduğunda çözümlenmesinden önce kurtarma planları ile finansal durumlarının iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi gereği vurgulanmıştır. Öncelikli olarak SIFI'ların çözümlenmesi ve kurtarılması öngörülmekle birlikte; finansal kuruluşların tümünde piyasayı olumsuz etkileme durumu söz konusu olduğunda kurtarma ve çözümleme planları uygulanması gerekmektedir.

Finansal kurumların kurtarma önlemlerini kendi bünyelerinde yapacak olup, çözümleme süreci devlet eline bırakılacakmış gibi görünse de ulusal ve uluslararası planların işleyişi için kurumların ve otoritelerin işbirliği içinde çalışmaları gerekmektedir. Ayrıca uygulanan planların otoritelerce belirli periyotlarda tahlil edilerek güncellenmesi gerekmektedir.

SIFI'ların yarattığı ahlaki tehlikenin azaltılması hakkında FSB 20 Ekim 2010 tarihinde bir tavsiye raporu yayınlamıştır. Raporda SIFI'ların başarısızlıkları nedeniyle ekonominin tamamının etkilenmemesi için sistemik ve ahlaki tehlike riski çerçevesini çizmiştir. Diğer vergi mükelleflerini maliyet yüküne sokmadan, ekonomik işlemlerin sürekliliği devam edecek şekilde SIFI'ların çözümlenmesi için öneriler sunmuştur. Ulusal seviyede olan bu kararların sınır ötesi kararlarla uyumunu sağlayacak yasal düzenlemelerin gereği vurgulanmıştır. Özellikle de küresel çapta etkili SIFI'lar için Basel III'te kabul edilen asgari seviyelerden daha yüksek zarar emiciliği oranlarına sahip olmaları beklenmektedir. SIFI'ların diğer kurumlara nazaran daha yoğun ve sıklıkla denetim ve çözüm planlamasına tabi tutulması gerektiği vurgulanmıştır. FSB ve ülke otoritelerince uluslararası standartların belirlenmesi ve ülkelerden gelen girdilerin nitel ve nicel göstergeler haline getirilmesi gerekmektedir, akabinde de FSB ülkelerde alınan tedbir kararlarının uygulanıp uygulanmadığı yönünde inceleme süreci oluşturacaktır.

SIFI'ların çözümlenmesine dair birçok yöntem olup günümüzde hala geliştirilmektedir. Geleneksel olarak çözümleme yöntemi olan sigorta mevduatı ödenmesi ve tasfiye verilmektedir. Küresel finansal kriz sürecinde iyi banka – kötü banka tekrar gündeme gelmiş, köprü banka, bail-in ve bail-out yöntemleri de SIFI'ların çözümlenmesinde değerlendirilmiştir.

3.4.1. Tasfiye

¹⁹ http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111104cc.pdf

Ulusal çapta etkili olan SIFI'lar genellikle bankalardır. Bir bankanın iflası aşamasında ulusal yasalar çerçevesinde kurumun bankacılık faaliyeti sonlandırması gerekmekte olup bankacılık lisansı iptal edilmektedir. Bankanın aktif ve pasifinin tasfiyesi sırasında bankada mevduatı olan mevduat sahiplerinin ilgili yasa gereği sigortalı mevduat tutarının ödemesi yapılmaktadır.²⁰ Tasfiye sürecine girmiş bir finansal kurumun sigortalı mevduatlarının ödemesini, ülkedeki mevduat sigorta kurumu veya başka kuruma devredilmesi sonucu başka bir finansal kuruluş yapmaktadır. Avrupa Birliği tarafından sigortalı mevduatın ödenmesine ilişkin sürecin kısaltılması adına çalışmalar yapılmaktadır.

Tasfiye işlemleri ülkelerin yasaları kapsamında genellikle mevduat sigortacı kurumu tarafından gerçekleştirildiği izlenmektedir. Yasalar çerçevesinde finansal yapısı bozulmuş finansal kurumun faaliyet lisansı iptal edilerek, tüm aktif ve pasifleri ile birlikte tasfiye sürecini yürütecek olan kurum görev almaktadır.²¹

Çözümleme yöntemlerinde tasfiyenin seçilmesi genellikle başarısızlık durumunda büyük sistemik riske neden olmayacak olan ve piyasa değerinin düşük olduğu finansal kurumlar için tercih edilmektedir. Ancak büyük sistemik risk taşıyan ve batması halinde finansal sektörü sekteye uğratacak dahi olsa bazı kurumların kurtarılması için kullanılabilir diğer yöntemlerin, tasfiyeye göre daha maliyetli olması dolayısıyla büyük finansal kurumlar için de tasfiye yöntemi kullanılmaktadır.

Tasfiye yönteminin sigortalı mevduat sahipleri dışında kalan mevduat sahiplerinin alacaklarının tahsil edilememesi ve bankacılık faaliyetinin sonlanması ile birlikte piyasa işleyişinde aksaklık oluşturmaktadır. Finansal istikrarın sekteye uğramaması için sigortalı mevduatın sahiplerine hızlı şekilde ödenmesi ve tasfiye sürecinin de hızlı şekilde gerçekleştirilerek ekstra maliyetlerden kaçınılması gerekmektedir.

---

²⁰ Türkiye'de faaliyet gösteren bir kredi kuruluşunun yurt içi şubelerinde gerçek kişiler adına açılmış olan ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan Türk Lirası, döviz ve kıymetli maden cinsinden; a) Tasarruf mevduatı hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamının; b) Katılma hesapları birim hesap değerleri ve özel cari hesapların; 100 bin TL'ye (Yüz bin TL'ye) kadar olan kısmı sigorta kapsamındadır. <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Mevduat/mevduat.kapsam>

²¹ Türkiye'de Bankacılık Kanunu 71. maddeye göre BDDK faaliyetlerinde aksama yaşadığı bir bankanın faaliyet iznini kaldırmak veya bankanın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi TMSF'ye devretme yetkisine sahiptir.

Türk bankacılık sisteminde 1994 yılından itibaren yaşanan sorunlar ile 1998 ve müteakip yıllarda yaşanan krizler sonucunda, sistemdeki 6 bankanın faaliyet izni kaldırılarak haklarında iflas kararı verilmiş, 20 bankanın ise temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona devredilmiştir. Fon, banka çözümleme süreçlerini iyileştirmeye yönelik faaliyetlerinin yanı sıra temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona devredilen bankalar ile faaliyet izni kaldırılarak iflasına karar verilen toplam 26 bankanın tasfiye, çözümleme ve geri kazanım çalışmalarına da etkin bir şekilde devam etmektedir. <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Cozumleme/banka.cozumfaaliyet>

3.4.2. İyi Banka – Kötü Banka

Finansal yapısında bozulmalar yaşanmış ve çözümlene sürecine girmiş olan finansal kurumların tüm aktif ve pasifleri ile aynı sektör içinde yer alan başka bir finansal kurum tarafından satın alınmaktadır. Finansal kurumların özellikle bankaların birleştirilmesine işlemine göre satın almalar daha az maliyetli olup, mudilerin haklarının korunması sırasında kolaylık sağlamaktadır. Alıcılar da devlet otoritesi tarafından destek verilmektedir.

Satın alma yöntemlerinden olan iyi banka – kötü banka yöntemi finansal yapısında bozukluk yaşanan çözümlene sürecine girmiş bankaları ikiye ayırmaktadır. İyi olan bankaya kötü bankanın kaliteli durumdaki aktifleri aktarılırken; kötü olana ise kalitesi daha düşük olan aktifler aktarılmaktadır.

İyi banka – kötü banka ayrımındaki amaç iyi bankanın aktarılan kaliteli varlıklar ile birlikte faaliyetlerine etkin şekilde devam ederek finansal durumunu düzeltmesi, kötü bankanın ise tasfiye sürecine yönelik çalışması olarak belirtilmektedir.

İyi banka – kötü banka çözümlene yönteminin uygulanırken hukuki altyapının iyi olması, sürecin yönetilmesi için görevli personelin de tecrübesi ve organizasyon yapısı faktörlerine dikkat edilmelidir.

Yönetimin piyasada bulaşma riskini azaltması, bankacılık faaliyetlerinin korunması, ahlaki riskin azaltılması, diğer çözümlene maliyetlerinin azaltılması sağlanmaktadır. Yöntem ilk olarak İsveç tarafından 1991 yılında uygulanmıştır.²² Küresel finansal kriz ile birlikte kavram tekrar gündeme gelmiştir.

3.4.3. Köprü Banka

Satın alma uygulamalarının bir alt uygulaması olarak köprü banka çözümlenmesi izlenmektedir. Köprü banka uygulaması temelde çözümlene süreci başlayana kadar başarısızlığa uğramış bankanın seçilen aktif ve pasiflerinin devredilmesi işlemiyle geçici faaliyet sürdürme bankası olarak tanımlanabilir. İlgili otorite tarafından sorunlu bankanın seçilmiş aktif ve pasiflerinin devredildiği köprü bankanın satışı yapılanaya kadar yönetim faaliyeti ve devredilmeyen aktif ve pasiflerin de tasfiye işlemi yapılmaktadır.

---

²² İsveç'te 1991 yılında en büyük altı banka içinde yer alan Nordbanken'in sermaye gereksinimlerini karşılayabilmek için devlet tarafından sermaye katkısında bulunulmuştur. Sorunlar 1992 yılında da devam etmesi ile birlikte devlet tekrar destek vermek zorunda kalmıştır ve tekrar yapılandırılmıştır. Kötü aktiflerin aktarıldığı 'kötü banka' olarak Securum kurulmuş ve Nordbanken'in kredi stoğunun dörtte biri 67 milyar kronluk defter değerinden Securum'a aktarılmıştır. (TBB, 2002)

Köprü banka uygulaması, finansal piyasada hizmetlerin aksamaması ve bankanın finansal durumunun iyi analiz edilerek en efektif çözümlenmenin gerçekleştirilebilmesi için çözüm otoritesinin zaman kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu sayede hem otorite tarafından bankanın daha ayrıntılı tahlil edilmesine olanak sağlarken, aynı zamanda sorunlu bankaya çıkabilecek alıcıları için de aktif ve pasiflerinin gerçekçi piyasa değeri fiyatı belirlenmesinde daha detaylı inceleme yapılmasına olanak sağlanmaktadır.

3.4.4. Açık Banka Desteği

İflası halinde finansal piyasadaki istikrarın bozulmasına neden olabilecek finansal kurumların, finansal güvenlik ağı kuruluşları yardımıyla çeşitli ayrıcalıklar sağlanarak mali destek sağlanmaktadır. Açık Banka Desteği (Open Bank Assistance), sermaye desteği, uzun vadeli kredi verilmesi, kötü varlıkların devralınması, yükümlülüklerin garanti edilmesi, mevduatların garanti kapsamının genişletilmesi gibi yöntemlerle uygulanmaktadır. Yöntemin amacı sorunlu bankanın finansal hizmet faaliyetine devam ederek, sistemik riskin önlenmesi ile birlikte finansal piyasalardaki güvenin kaybedilmemesidir. Diğer yöntemler ile maliyet karşılaştırılması yapılarak tercih edilmelidir.

Açık banka desteği sonrası ahlaki tehlike riskinin ortaya çıkması ve piyasa disiplinin bozulması gibi dezavantajları bulunmaktadır. Bu nedenle ülke otoriteleri tarafından bu yönetime başvurulmadan önce tüm veriler dikkatle analiz edilmektedir.

Küresel finansal krizde, birçok finansal kurum başarısızlığa uğramıştır. Sorunlu finansal kurumların finansal piyasadan tasfiye edilmesi sistemin istikrarını bozacağı varsayımına dayanarak birçok finansal kurum devlet otoriteleri tarafından kurtarılmış ve kamu maliyetine katlanılarak kamulaştırılmıştır. Batırılmayacak kadar büyük finansal kurumların piyasadan çıkarılmaması ahlaki tehlikeye neden olmuştur.

3.4.5. Bail-out

Küresel finansal kriz SIFI'ların finansal piyasalarda başarısız olmaları sonucu piyasa disiplini bozarak, finansal istikrarsızlığa yol açtığına örnek olmuştur. Lehman Brothers'ın batması ile başlayan finansal kurumların durumlarının kötüye gitmesi ve finansal piyasanın istikrarsızlaşması domino etkisi yaratmıştır. Sistemik risk etkisinin azaltılması ve piyasa disiplinin sağlanarak istikrarın yeniden kazanılması adına çalışmalar yapılarak konu finansal kurumlar için de yardım paketleri önerilmiştir. Devlet yoluyla

finansal kurumların kurtarılması da kaçınılmaz olmuştur.

Ülke otoriteleri finansal istikrarın sağlanması, piyasaların düzelmesi ve finansal hizmetlerin işleyişinin aksamaması adına kurtarıcı yardım paketleri sunmuşlardır. Küresel finansal krizin bulaşıcılık etkisinin yüksek ve hızlı olması sebebiyle sistemik etkinin yayılmasının engellenmesi için kurtarma işlemlerinin maliyetleri de göz önüne alınarak devlet eliyle kurtarmalar gerçekleştirilmiştir.

Bail-out uygulamaları ülke otoriteleri tarafından mali durumu kötüleşmiş finansal kuruma sermaye yardımı edilmesi, likidite sağlanması, sorunlu alacakların satın alınması, borçların garanti altına alınması, mevduat sigortalarının tutarlarının artırılması ve kapsamlarının genişletilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Bail-out uygulaması sayesinde kısa süreli paniğin oluşumunu engellerken uzun süreli olarak piyasa güveninin kaybı ve haksız rekabet meydana gelmektedir. Kısa sürede verilen kararlar neticesinde ayrıntılı inceleme yapılmamış finansal kurumların tekrar kötüye gitmesi durumunda piyasaya olan güven kaybedilmektedir.

Bail-out uygulamaları ahlaki tehlikeyi odaya çıkarmaktadır. SIFI'ların iflasına izin verilmeyeceğini bilmeleri risk algılarını zayıflatarak risk almalarını özendirir. Finansal piyasada haksız rekabet ortamı oluşturacak ve güven kaybına yol açacaktır. Devlet eliyle kurtarılmaları halinde SIFI'ların maliyetleri vergi mükelleflerine ve devlete yansıtacaktır. Bu durum toplumsal olaylara ve siyasi hayata etki edecektir.

Hukuki altyapının yetersiz olması nedeniyle kurtarma sürecinde en kolay yöntem olarak bail-out kullanılmaktadır.

Bail-out yöntemlerine aynı zamanda hukuki altyapılar ve ülke otoriterince sınırlandırmalar getirilmelidir. Devlet desteği ile kurtarılmış olan finansal kurumların denetim ve gözetimlerinin artırılması, yatırım sınırlandırılmaları, üst düzey yöneticilerin değiştirilmesi, riskli faaliyetlerin sınırlandırılması, ortaklardan sermaye talep edilmesi ve destekleyici tedbirler alınmalıdır.

3.4.6. Bail-in

Küresel finansal kriz sonrasında mevcut çözümlene araçlarının geliştirilmesi gerektiği görülmüştür. İflastan kurtulması gereken SIFI'lar için önlemlerin alınması şart olmuştur ancak güçlü banka çözümlenmeleri bulunamamasından dolayı yüksek maliyetlere katlanılmak zorunda kalınmıştır. Çözümlene yapılması sırasında finansal istikrarın

minimum düzeyde riske uğraması temel amaçtır. SIFI'ların çözümlene sürecinde faaliyetlerine devam ederek finansal hizmet faaliyetlerinin işleyişini koruyarak çözüme kavuşabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. SIFI'ların çok karmaşık yapıda holding şeklinde olmaları nedeniyle çözümlenmeleri de uzun ve maliyetli olacaktır. Aynı anda tüm fonksiyonlarına son verilerek finansal sözleşmelerin fesh edilmesi de piyasada bozulmalara yol açacaktır. SIFI'ların çözümlenmesi için kullanılan yöntemlerden biri de bail-in uygulamasıdır.

Bail-in, teminat dışındaki alacakların sürekliliğin devamı varsayımına göre hisse senedine dönüştürerek yapılandırma şekli olarak tanımlanmıştır. Bail-in uygulaması sırasında finansal kurum hala faaliyetine devam eden aktif bir tüzel kişilik olarak devam etmektedir. Bail-in uygulamasının amacı kamu fonlarının finansal kuruma aktarılmadan borçlarını yeniden yapılandırmayla iflas riskinin ortadan kaldırılması şeklinde tanımlanmıştır (IMF, 2012). Bu yöntem kamu kurtarmalarına alternatif olarak özel sektör kurtarmalarına örnek teşkil etmektedir.

Bail-in uygulaması bir otofinansman tekniği olarak kullanılmaktadır, disiplinini artırdığı ve kamusal maliyeti düşürerek finansal istikrarın sağlanacağına inanılmaktadır (Gülal, Akdağ, Çatı). Başarısızlığa uğramış finansal kurumun kurtarılmasına yönelik olarak çalışmalar yer almaktadır. Köprü banka olarak kullanılan kuruma sermaye koyularak güçlendirilmesi, garanti altında olmayan alacak sahiplerinin alacakları için hisse senedine dönüştürülmesi, devlet eliyle sermaye koyularak bir bankanın kurtarılması gibi uygulamalar değerlendirilmektedir.

Bail-in uygulaması FSB tarafından iki şekilde yapılması istenmiştir. İlk olarak sözleşmeli bail-in (contractual bail-in); ikincisi yasal bail-in (statutory bail-in). Sözleşmeli bail-in uygulamasında hak sahipleri ile ve finansal kurum arasında belirli bir çerçevesi olan sözleşme şartlarına göre firmanın faaliyetlerine tek başına devam edemediği noktada borcun sermayeye dönüştürülmesi yapılmaktadır.

Yasal bail-in uygulamasında her türlü borcun sermayeye dönüştürülmesi işlemi mevcut çözümlene sürecinde devam edecektir. Borcun sermayeye dönüştürülmesi için alacaklılardan veya mahkeme onayı ile işlemler gerçekleştirilebilecektir. Bunun tek istisnası olarak İsviçre gösterilmektedir.²³

---

²³ BCBS, Resolution policies and frameworks – progress so far, 2011, sy.19

Dünya Bankası Viyana Finansal Sektör Danışma Merkezi tarafından 2016 yılında yayımlanan yıllık raporda Bail-in uygulamasının alınan kararlar içerisinde BRRD (Banka Kurtarma ve Çözünürlük Direktifi) tarafından ülke otoritelerine bırakılmış en yeni karar olduğu vurgulanmıştır. Bail-in uygulaması ile kamu kaynaklı kurtarma altındaki vergi mükellefleri yerine, kötü bankanın sahiplerine ve teminatsız alacaklılarına zarar uygulanmaktadır. Bail-in alacakları pay gibi ortak bir hisse senedine dönüştürerek veya alacakların asıl tutarını yazarak zararı minimize etmeye çalışmaktadır.

Bail-in tekniği, ülkelerin kamu stokunu kullanmaları, vergi mükellefleri üzerinde yük oluşturması, haksız rekabete neden olarak ahlaki tehlikeyi artırması nedeniyle kullanılan yöntemlerin çözümü için önerilmiştir. Kendi kendini iç kaynakları ile kurtarma yöntemi olan bail-in de borcun sermayeye dönüştürülmesi şekliyle gerçekleşmektedir. Böylece çözümleme maliyetine kamu ve vergi mükellefleri katlanmamış olup finansal kurumun pay sahipleri ve teminatsız alacak sahiplerinin katlanması sağlanarak piyasa istikrarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Finansal kurumların çözümlenmesinden sorumlu ülke otoriteleri tarafından bail-in uygulamasının yapılabilmesi için yeterli hukuki alt yapıyı sağlamaları gerekmektedir. Borçların sermayeye dönüştürülmesi ve alacakların iptali gibi işlemlerin yapılması için otoritelerin geniş çaplı yetkilerinin olması önem arz etmektedir.

Bail-in uygulaması sonrasında alacaklıların haklarının, finansal kurumun tasfiyesi sonrası sahip olacakları haklardan kötü olmaması gerekmektedir. Altyapısı iyi sağlanarak alacaklıların da haklarının hukuki olarak korunması sürecin yönetilmesi ve teşvik edici olması bakımından önem arz etmektedir. Şeffaf şekilde yürütülmeyen ve hukuki boşlukları olan uygulamalar neticesinde bail-in uygulaması amaçlananın tam tersine finansal istikrarı bozabilir.

4. TÜRKİYE'DE SİSTEMİK ÖNEME SAHİP FİNANSAL KURULUŞLARIN BELİRLENMESİ

2007 yılında küresel finansal kriz sonrası sistemik riskin azaltılması, piyasa disiplininin ve finansal istikrarın sağlanması için krize neden olan finansal kurumların belirlenmesine yönelik çalışmalar artmıştır.

Krizin çıkış merkezi olan Amerika'da sistemik riskin belirlenmesi, düzenlenmesi ve denetimi için Finansal İstikrar Denetleme Konseyi (Financial Stability Oversight Council, FSOC)²⁴, Avrupa'da Avrupa Sistemik Risk Kurulu (European Systemic Risk Board, ESRB)²⁵ ve küresel çapta FSB kurulmuştur.

FSB üye ülkelerinin belirlenen standartlara uymaları ve standartların geliştirilmesine yönelik sorumluluklar verilmiştir. Ülkeler de uluslararası standartlara uyum sürecinde ulusal değişiklik gösteren değişkenlerin otoritelere bırakılması ile birlikte ulusal SIFI'ların belirlenmesi, düzenlenmesi ve denetlenmesi gerekmektedir.

SIFI'ların belirlenmesine yönelik olarak FSB ve Basel Komitesi yoğun çalışmalar yürütmüştür. SIFI'ların karakteristik özelliklerinin belirlenmesi ve bulaşıcılık etkisiyle yayılmalarını engellemek için önlemler alınması gerekmiştir. Küresel çapta finansal krize etkili olan kurumlar genellikle bankalar olduğundan 2011 yılının Kasım ayında G-SIB belirlenmesi için Basel tarafından bir yöntem raporlanmıştır.

Küresel çapta etkili olan SIFI'ların yanında yerel ekonomik piyasada da finansal kurumların önemli olduğu anlaşılmıştır. Konu firmalar küresel piyasada etkili olmamalarına rağmen kendi ülkelerinde sistemik öneme sahip olabilmektedirler. Bunun sonucunda ülkelerin sistemik risklerini etkileyen yerel SIFI'ların belirlenmesine ilişkin ihtiyaç doğmuştur. Her ülkenin kendine haiz özellikleri olduğu sonucunda da özellikle bankalar ele alınarak D-SIB kavramı ortaya çıkmıştır. D-SIB'ların tanımlanmasında Basel Komitesi 2012 yılının Ekim ayında bir çalışma paylaşmıştır.

FSB ülkelerin sistemik öneme sahiplik derecelerini yerel ekonomide değerlendirmeleri ve yetkili otoritelerin paylaşmasını istemektedir. FSB üyesi ülkeler belli periyotlarda

---

²⁴ FSOC 21 Temmuz 2010 yılında dönemin ülke başkanı Barack Obama tarafından Dodd-Frank Wall Street Reformu ve Tüketici Koruma Yasası altında kurulan bir örgüttür. 10 asıl üye ve 5 gözlemci üyeden oluşmakta olup Başkan'ın atadığı sigorta uzmanı, federal finansal düzenleyici ve ulusal düzenleyiciden oluşmaktadır.

²⁵ ESRB 2010 yılında Avrupa Birliği tarafından finansal sistemik riskin belirlenmesi, düzenlenmesi ve önlenmesi için kurulmuştur.

çalışmalar yaparak FSB ile paylaşmayı taahhüt etmiştir.

FSB üyesi ülkelerde D-SIB belirlenmesine yönelik çalışmalar başlamış veya devam etmektedir. Ülkemizde D-SIB belirlenmesine yönelik olarak 23 Şubat 2016 yılında BDDK tarafından Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik yayınlanmıştır. Ancak yıllık olarak belirli kriterler içinde değerlendirilerek kamuoyu ile paylaşılmış bir rapor bulunmamaktadır.

Bu bölümde Türkiye’de SIFI’lara yönelik çalışmalardan bahsedilerek sonrasında Basel Komitesi tarafından belirlenen kriterler dikkate alınarak, BDDK tarafından yayınlanan Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik ile birlikte Türkiye’deki SIFI’lar belirlenmeye çalışılacaktır.

4.1. Türkiye’de Finansal Sektöre Genel Bakış

Türkiye’de bankacılık sektörünün toplam aktif büyüklüğü 2018 yılı sonunda GSYH’ye oranı 1,04 olarak gerçekleşmiştir. Finansal sektörün en büyük payına sahip olan bankacılık, sistemik riske neden olabilen ve sistemik risk kaynaklı kriz yaşanmasında en büyük etkiye sahip olmaktadır.

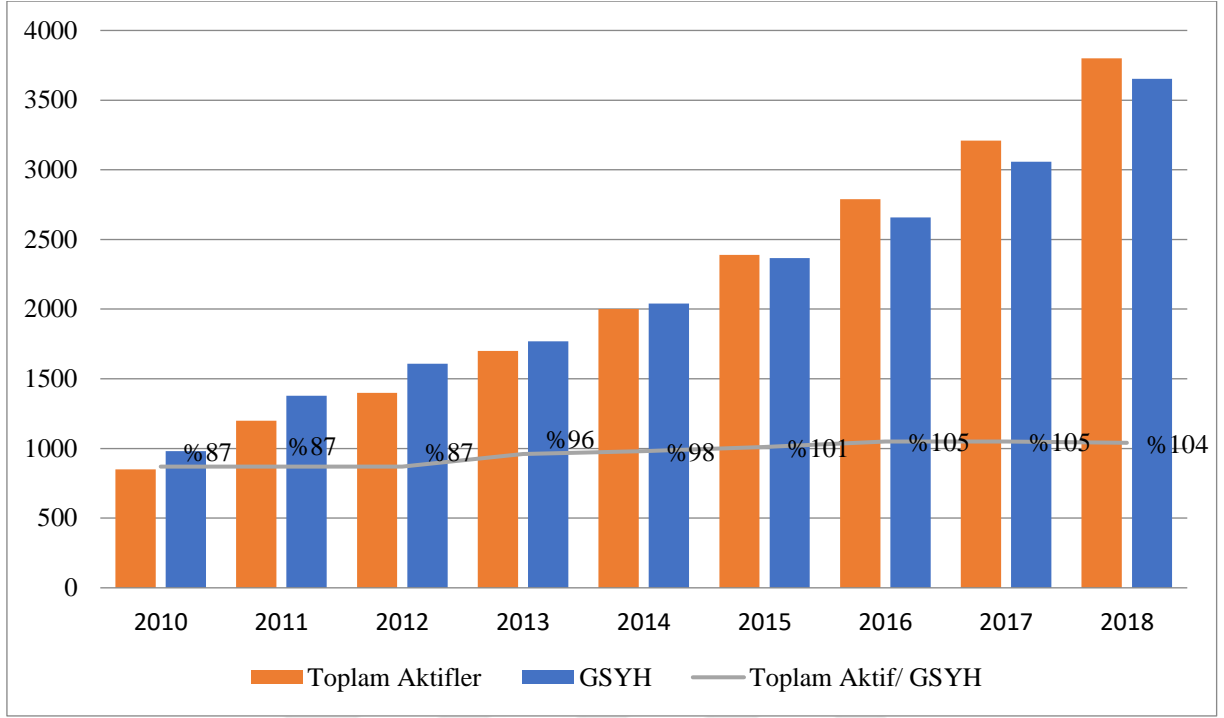
Ülkemizde küresel çapta etkili bir finansal kurum olmamasına rağmen FSB ve BCBS çalışmalarının da sonucu olarak her ülkede sistemik riske neden olabilecek kurumlar belirlenmekte ve otorite kurumlara bilgi verilmektedir.

Türk bankacılık sektöründe 2018 yılı Aralık ayı sonu itibariyle 34 adet mevduat, 13 adet kalkınma ve yatırım, 5 adet katılım bankası olmak üzere toplam 52 banka yer almaktadır.²⁶²⁷

Türkiye’de bankalar 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na tabi olup faaliyet izinlerini ise BDDK’dan almaktadırlar.

²⁶ 26 Şubat 2019 tarihinde BDDK 8262 nolu karar sayısı ile birlikte Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.’ye faaliyet izni verilmiştir. Cari dönemde 53 banka faaliyet göstermektedir.

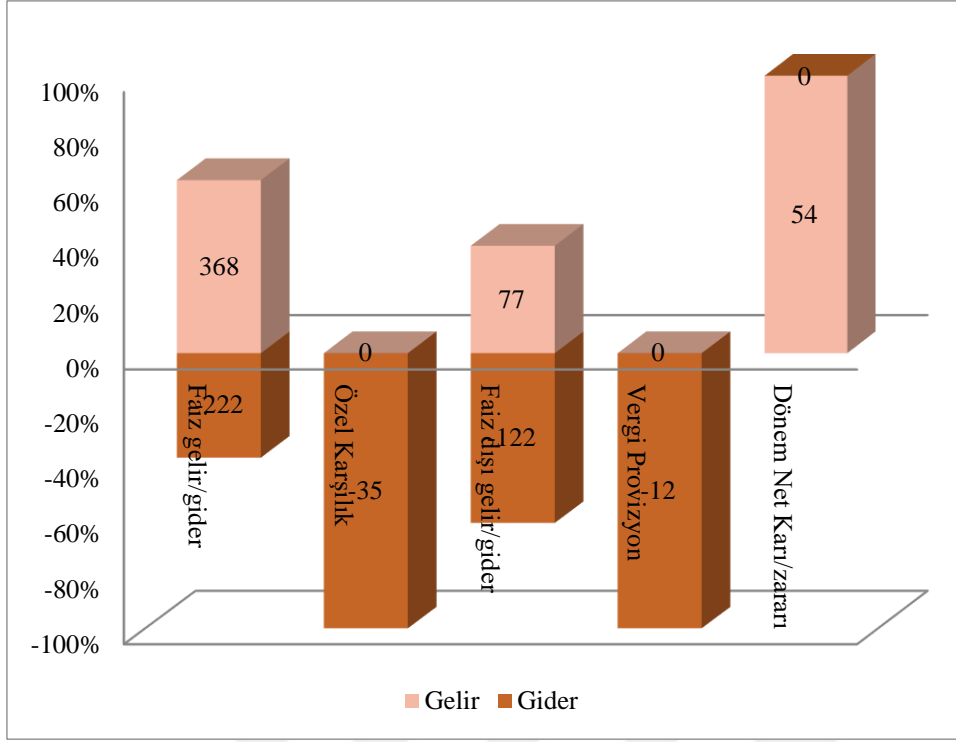
²⁷ Detaylı banka listeleri için EK 2, EK 3 ve EK 4 bakınız.

Grafik 4.1. Türkiye’de Bankaların Yıllara Göre Aktif Büyüklüklerinin GSYH Oranı

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri Mart 2019, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_40.pdf

2018 yılı sonunda Türk bankacılık sektörü aktif büyüklüğünün gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYH) oranı 1,04 olarak izlenmektedir. 2018 Aralık ayında Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü 3.867 milyar TL olarak bildirilmiştir.

Grafik 4.2. Bankacılık Sektörü 2018 Karlılık

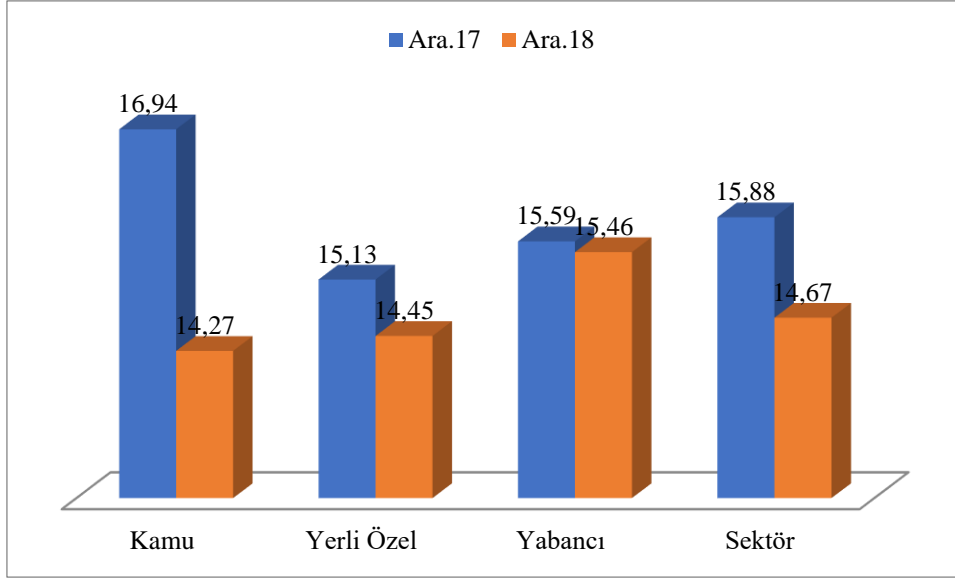
Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri Aralık 2018, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_39.pdf

2018 Aralık ayı itibariyle gelir tablosuna bakıldığında bankacılık sektörü 368 milyar TL faiz geliri ve 222 milyar TL faiz gideri görülmektedir. Net dönem karı 54 milyar TL olarak izlenmiştir.

BDDK sektör raporuna bakıldığında 2018 yıl sonunda elde edilen net kardan 2017 yılına göre kamu bankaları 0,49, yerli özel bankalar 2,11, yabancı bankalar ise 2,28 puan artış sağlamışlardır.

2018 sonunda özkaynak karlılığı bankacılık sektörü toplamında geçen yılın aynı dönemine göre azalış göstermiş olup aktif karlılığı da paralel olarak düşüş yaşanmıştır.

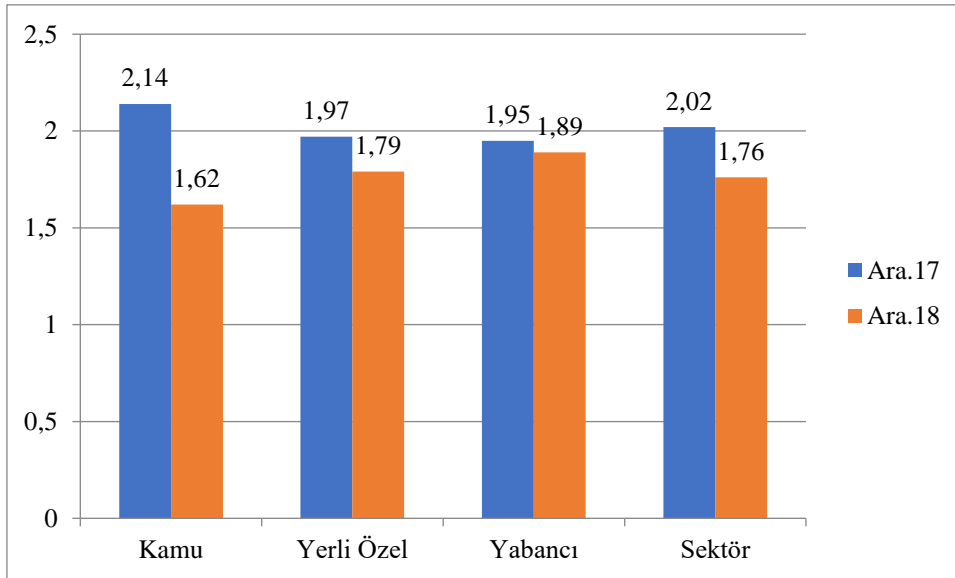
Türk bankacılık sektörü 2015 yılı son çeyreğinden itibaren hız kazanması ile birlikte 2018 yılı sonunda karlılık göstergeleri yatay seyretmekte olup mevcut güçlü payını korumuştur.

Grafik 4.3. Özkaynak Karlılığı

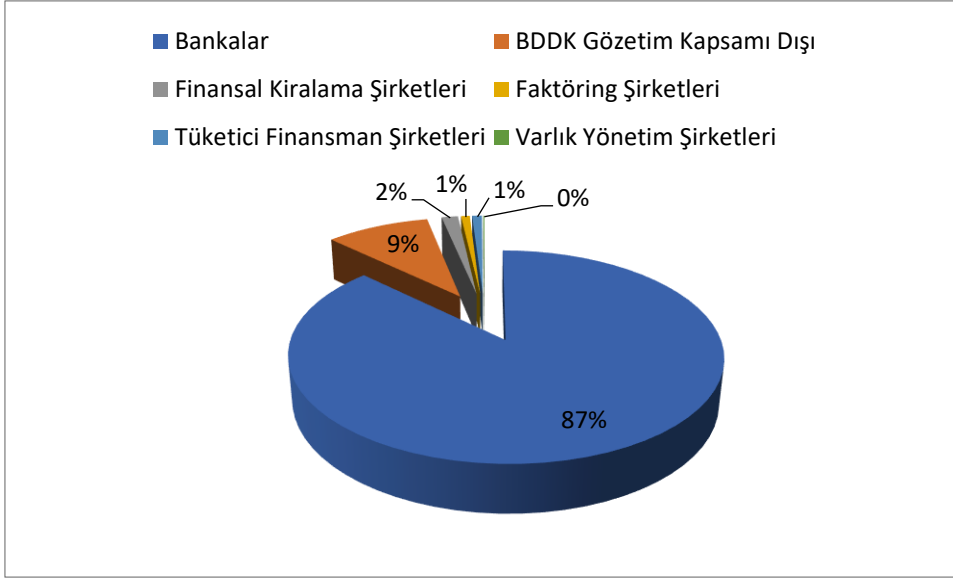
Kaynak:BDDK, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri Aralık 2018, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_39.pdf

Karlılık oranındaki değişimi net faiz gelirleri ve faiz dışı gelirlerin pozitif doğrultuda etkilediği izlenirken faiz dışı giderlerdeki artışın karlılığı negatif etkilediği izlenmiştir. Bankacılık sektörünün özkaynak karlılığı geçen yıla göre kamu, yerli özel ve yabancı banka ayrımlarında düşüş göstermiştir. Aktif karlılığı da azalış göstermiştir.

Grafik 4.4. Aktif Karlılığı

Kaynak:BDDK, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri Aralık 2018, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_39.pdf

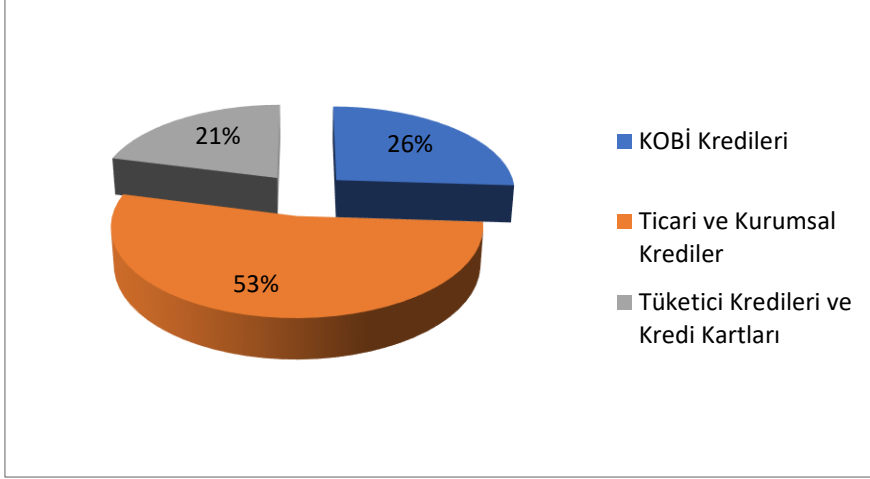
Grafik 4.5. BDDK Gözetiminde Olan Kuruluşların Finansal Sektör Payları

Kaynak:BDDK, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri Aralık 2018, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_39.pdf

Türk bankacılık sektörü için BDDK 2018 yıl sonu gösterge raporuna göre aktif büyüklük bir önceki çeyrek dönem verilerine göre %8,1 azalarak 3.867 milyar TL olmuştur. Türk bankacılık sektörünün 2018 yıl sonu verileri incelendiğinde bilançonun varlıklar kısmında %61 oranla ağırlık krediler kaleminden oluşmaktadır. Menkul kıymetler %12 ve zorunlu karşılıklar %4 izlenmektedir. Buna karşılık mevduat kalemi yükümlülükler kısmında %53 pay almaktadır. Bankalara borçlar kalemi ise %19, repodan sağlanan fonların payı %2 dir. Toplam yükümlülükler içinde özkaynaklar %11 paya sahiptir. 2018 Aralık ayı itibari ile mevduatın krediye dönüşüm oranı 1,08 olarak belirtilmiştir.

Bilanço dışı kalemlere bakıldığında 2018 yıl sonunda gayri nakdi krediler 781 milyar TL, türev finansal varlıklar 2.905 milyar TL izlenmiştir. Bir önceki çeyrek verilerine göre gayri nakdi krediler %12,1, türev finansal varlıklar ise %17,4 azalmıştır.

Aralık 2018 döneminde 2,395 milyar TL kredilerin %60 oranında Türk parası kredi, %40 yabancı para kredi olarak izlenmektedir.

Grafik 4.6. Kredilerin Dağılımı

Kaynak:BDDK, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri Aralık 2018, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_39.pdf

Kredilerin payına bakıldığında 2018 yılında ticari ve kurumsal krediler %53, KOBİ kredileri %26, bireysel krediler kredi kartları dahil olmak üzere %21 izlenmiştir. Kredi türlerinde yıllar itibariyle KOBİ ve ticari kurumsal kredilerdeki gelişim sözü geçen yılda Kredi Garanti Fonu (KGF) teminatı etkisi yadsınamaz. 2018 yılı KGF Faaliyet raporuna göre 417.637 milyon TL onaylanan kefalet izlenmiş olup 322.809 milyon TL kullanılmıştır. 1994-2016 yılları arasında verilen kefalet firmaları sayısının %95 fazlası 2017 ve 2018 yılında verilmiştir. 2018 yılında sektörlere bakıldığında verilen kredilerin %8,7'lik kısmı inşaat, %8,58 oranında ise toptan ticaret ve komisyonculuk olarak izlenmektedir.

Bireysel kredilere bakıldığında 2018 yılı Aralık ayında kredi kartlarında önceki çeyreğe göre artış izlenirken, konut ve ihtiyaç kredi kullanım oranında azalış görülmüştür. Bireysel ihtiyaç kredileri %41, konut kredileri %37, kredi kartları %21 ve bireysel taşıt kredileri %1 pay almıştır.

2018 yılı bankacılık sektöründe kredilerin takibe dönüşüm oranı %3,88 olarak gerçekleşmiş olup takipteki kredilerin tutarı brüt olarak 97 milyar TL dir.

Menkul kıymetlerin sektördeki dağılımı incelendiğinde %67 oranında devlet tahvilleri, %24 hazine eurobond ve %3 sukuk pay almaktadır.

Mevduatların 2018 yılsonu payı bir önceki çeyrek verilerine göre azalış göstermekle birlikte toplam mevduatın 1.042 milyar TL (%51) TP mevduat ve katılım fonu; 953 milyar TL (%47) döviz tevdiat hesabı ve katılım fonu; 41 milyar TL (%2) kıymetli maden

hesaplarından oluşmaktadır. Bankalarda izlenen mevduatların türlerine göre dağılımına bakıldığında %62 gerçek kişi mevduat, %34 ticari ve diğer kuruluş, %4 ise resmi kuruluş mevduatından oluşmaktadır.

Sistemik önemin belirlenmesinde iç içe geçmişlik faktörünü etkileyen bankaların birbirlerine olan borçları 2018 yılında artış göstermiştir. 563 milyar TL bankalara borçlar izlenmiş olup 510 milyar TL yabancı para borç olarak belirtilmiştir.

Repo işlemlerinden sağlanan fonlar 2017 yılına göre azalış göstermiş olup 97 milyar TL olarak izlenmiştir.

2010 yılından itibaren bankacılık sektörü sermaye yeterliliğine bakıldığında 2010 yılında en yüksek seviyede %18,97 olarak gerçekleşmiş olup dalgalı seyretmiş olup 2017 yılında %16,85, 2018 yılsonunda %17,27 olarak izlenmiştir. Sektör ortalamasına göre yabancı bankaların sermaye yeterlilik oranı %18.78 ile sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Banka türlerine göre bakıldığında ise %15,76 oranla katılım bankaları en düşük, %16,91 ile mevduat bankaları da sektör ortalamasının altında kalmıştır. %23,95 oranla kalkınma ve yatırım bankaları sektör ortalamasının üzerinde sermaye yeterlilik oranı göstermiştir.

4.2. Türkiye’de Sistemik Önem Kavramı

Türkiye’de finansal sektörün ağırlıklı payını bankalar oluşturmaktadır. 2018 yılı Aralık ayı sonunda 34 adet mevduat, 13 adet kalkınma ve yatırım, 5 adet katılım bankası ülkemizde faaliyet göstermektedir.

Türk bankacılık sektöründe izlenen güçlü yapı sayesinde küresel finansal krizin etkileri diğer ülkelere nazaran daha düşük hissedilmiştir. Dünyanın birçok ülkesinde krizin etkisini azaltmak ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla bankalara devlet desteği verilmiş olup Türkiye’de böyle bir devlet desteği verilmemiştir. Küresel finansal kriz yaşandığı sürede TCMB ve BDDK çalışmaları sonrası alınan makro ihtiyati politikalar²⁸ dolayısıyla krizin etkisi devlet müdahalesine gerek kalmadan azalmıştır.

Küresel finansal kriz sonrasında finans sektöründe uygulama farklılıkları ve denetimin yetersiz olduğu görülmüştür. Finansal sektörün ekonomideki büyük etkisi, krizin özellikle kurtarma ve çözümleme süreçlerindeki kamu maliyetleri ve kriz öncesinde fiyat istikrarının

---

²⁸ Küresel finansal kriz sonrasında finansal sektörün tümüne yönelik önlem alınması ve alınan önlemlerin hayata geçirilmesi adına düzenlemeler yapılması gerekmekte olup tüm bu önlem ve düzenlemelere makro ihtiyati politika adı verilmiştir.

finansal istikrarı sağlamada yetersiz kalması dolayısıyla makro ihtiyati politikalara ihtiyaç duyulmuştur.

Makro ihtiyati politikaların amaçları IMF tarafından yayınlanan raporda sistemik risklere karşı tampon görevi göerek şiddeti azaltmak ve finans sektörünü korumak, sürdürülebilir olmayan kaynaklardan fonlamayı kısırarak sistemik kırılganlıkları engellemek ve batırılmayacak kurumları belirlemek olarak sıralandırılmıştır.

Makro ihtiyati politikalar oluşturulurken birçok gösterge kullanılmaktadır. Sistemik riskin tanımlanması ve belirlenmesi amacıyla makroekonomik ve bilanço göstergeleri kullanılarak tanımlama araçları oluşturulmaktadır. Sistemik risklerin önlenmesi amacıyla da uygulanabilir araçlar kullanılmaktadır. Bunlara temel olarak yasal önlemler sınırlandırmalar sayılabilir.

Küresel finansal kriz ile birlikte gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere sermaye akımları artmıştır. Kısa vadeli olan sermaye akımları nedeniyle finansal istikrarın sağlanması endişesi ile Türkiye’de makro ihtiyati politikaların uygulanması önem kazanmıştır.

Türkiye’de başta TCMB olmak üzere BDDK, SPK ve TMSF makro ihtiyati politikaları düzenleme ve uygulamada rol almaktadırlar. Adı geçen kurumların tamamı finansal istikrarın sağlanması, sistemik riskin izlenmesi ve önlenmesinde sorumludurlar. TCMB finansal istikrarı sağlama kapsamında önlemleri almak ve bildirmekte rol almaktır. BDDK finansal istikrarı sağlamak üzere en önemli düzenleyici ve denetleyici kurum olarak bulunmaktadır. TMSF, genellikle çözümleme sürecinde yer almakta olup tasarruf mevduatlarını sigortalamak ve BDDK tarafından faaliyet izni kaldırılmış bankaların tasfiye işlemlerinin yürütülmesini sağlamaktan sorumludur. SPK etkin bir sermaye piyasasının yürütülmesinden, Hazine ise bireysel emeklilik ve sigorta şirketlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur.

Türkiye’yi FSB’de TCMB ve BDDK temsil etmektedir. FSB çalışmaları için SPK, TMSF, Hazine ve Maliye Bakanlığı, MASAK, Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) birlikte çalışmaktadır. Kurumlar uluslararası standartlara uyum için yapılan çalışmaları takip etmekte ve ülkeye entegre etmek için çalışmalar yürütmektedirler. FSB’ye üye ülkeler ve finansal kurumlar gibi FSB ile ortak çalışmalara katılarak standartların belirlenmesinde ulusal boyutlara dikkat çekmektedirler.

4.3. Türkiye’de Sistemik Riskin Takip Edilmesi

Türkiye’de sistemik riskin belirlenmesinde başta BDDK ve TCMB olmak üzere bir çok kurumun yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bankacılık Kanununa dayanarak oluşturulan komisyon ve komitelerde de ortak çalışan TCMB, BDDK, SPK, TMSF vb. kurumların işbirliği içerisinde olması gerekmektedir.

4.3.1. Sistemik Risk Koordinasyon Komitesi

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 72. Maddesi gereği 14 Nisan 2009 tarihinde Finansal Sisteme İlişkin Sistemik Risk İşbirliği Protokolü ile kurulmuş olup finansal sistemin tümüne yayılabilecek olumsuz bir durum ortaya çıktığı takdirde, finansal istikrarın tekrar sağlanması için hızlı ve etkin şekilde önlemlerin alınması amacıyla BDDK’nın koordinasyonu ile birlikte TMSF, Hazine Müsteşarlığı ve TCMB ile birlikte çalışmaktadırlar. Komitenin yılda en az iki kere toplanması öngörülmüştür.

Komite 2010 yılının Şubat ayında ilk kez toplanmıştır. Toplantıda Analiz ve Değerlendirme Çalışma Grubu ile birlikte Mevzuat Çalışma Grubunun kurulması kararı verilmiştir. Alt çalışma grupları yıl içerisinde altı kez toplanmış ve yasal altyapının güçlendirilmesi, stres testi araçlarının belirlenmesi, veri analizi, Finansal Sisteme İlişkin Risk Protokolü ile birlikte stres senaryoları üzerinde çalışmalar yapılmıştır.

Komite 2011 yılında 4 kez toplanmış ve SPK’ nın da katılımıyla Avrupa’da yaşanan dalgalanmanın Türkiye üzerinde risklerin tespiti ve önlemlerin alınması yönünde bilgi alışverişinde etkili olmuştur. Yapılan toplantılarda sistemik riskin belirlenmesine ilişkin stres testi araçlarının belirlenmesi ve senaryoların güncelleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır.

Komite 2012 yılında bir kez toplanmıştır. Sistemik odaklı finansal piyasalar değerlendirilmiş ve G-20 faaliyetleri kapsamında finansal eğitim konularında, finans tüketicisinin korunması hakkında ve finansal katılım konularında bilgi alışverişi sağlanmıştır. 2012 yılı içerisinde sistemik risklerin izlenmesi için veri ihtiyaçları üzerinde çalışmalar yürütülmüştür.

637 sayılı KHK ile birlikte 4059 sayılı kanuna ek madde 4 hükümlerince 30 Aralık 2012 tarihinde Finansal İstikrar Komitesi Sistemik Risk Değerlendirme Grubu Protokolü ile, Sistemik Risk Koordinasyon Komitesinin yerini Sistemik Risk Değerlendirme Grubu

(SRDG) almıştır. SRDG de sistemik riske neden olabilecek durumların tespit edilmesi, oluşabilecek olumsuzluklara karşı önlemlerin alınması, BDDK, Hazine Müsteşarlığı ve TCMB, TMSF ve SPK ile ortak çalışmalar yürütmektedir. Söz konusu yeni grubun yılda dört defa toplanması öngörülmektedir.

4.3.2. Sistemik Risk Değerlendirme Grubu

Sistemik risk oluşturabilecek durumların önceden tespit edilmesi, önlemlerin alınması ve bilgi paylaşımının yapılması amacıyla BDDK, Hazine Müsteşarlığı, TMSF, SPK ve TCMB tarafından 30 Ekim 2012 tarihinde kurulmuştur.

Sistemik Risk Koordinasyon Komitesi'nin değiştirilmesi ile birlikte çalışmalar SRDG tarafından yürütülmeye başlanmış olup komitenin yılda en az üç kez toplanması kararı verilmiştir. Toplantılarda finansal piyasalara ilişkin sistemik risk odaklı değerlendirmeler yapılmıştır. Toplantıda ayrıca Sistemik Risk Değerlendirme Alt komitesi kurularak teknik destek amacıyla çalışmalar yürütülmektedir.

Finansal istikrarın sağlanması amacıyla Finansal İstikrar Komitesi ile birlikte SRDG tarafından iş birliği amacıyla Kriz Yönetimi ve Çözümleme Daimi Alt Çalışma Grubu ve TCMB tarafından Sistemik Risk İzleme Daimi Alt Çalışma Grubu 2017 yılı içerisinde çalışmalar yürüttüğü TCMB tarafından yayınlanan Finansal İstikrar Raporunda yer almaktadır.

4.3.3. Finansal Sektör Komisyonu

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 99.maddesi gereği BDDK, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, SPK, TCMB, TMSF, Rekabet Kurulu, Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Kıymetli Madenler, BİST, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası ve kuruluş birlikleri temsilcilerinden oluşmaktadır. Kanun hükmü kararınca en az altı ayda bir toplanması gerekmektedir. Toplantı içerisinde küresel kriz sonrasında rekabet, İstanbul Finans Merkezi²⁹ projesine yönelik çalışmalar, uluslararası işbirliği ve etkinliğin artırılması ve finansal sektöre yönelik yeni vergi uygulamaları konularında çalışmalar yapılmıştır. G-20, FSB, BCBS, IOSCO, IMF, Dünya Bankası, OECD üyelikleri kapsamında

---

²⁹ Yüksek Planlama Kurulunun 29/09/2009 tarihli ve 2009/31 sayılı Kararıyla onaylanarak 02/10/2009 tarihli ve 27364 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan İFM Stratejisi ve Eylem Planı İstanbul'un öncelikle bölgesel, sonrasında küresel bir finans merkezine dönüştürülmesini öngörmektedir. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/10/20091002-9.htm>

çalışmalarına yönelik çalışmalar yürütülmüştür. FSAP'a yönelik kurumlar arası işbirliği ve çalışmalar hakkında görüşmeler yapılmıştır.

Yılda en az iki kere toplanan komisyonun finansal sektöre ilişkin gelişmeler, cari açık sorunu, başta G-20 olmak üzere uluslararası çalışmalara yönelik bilgi paylaşımları, AB krizi ve Türkiye'ye etkileri hakkında görüşmeler yapılmaktadır.

4.3.4. Eşgüdüm Komitesi

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 100. Maddesi gereği bankacılık sektörünün genel durumu, finansal kredi veren kuruluşların denetimleri sonucu alınacak tedbirler, risk primlerini belirlemek için yapılacak finansal analiz sonuçları, mevduat ve katılım fonları hesaplarının adedi, sigortalı mevduat ve katılım fonlarının tutarları ile toplam katılım fonları ve mevduatların tutarları hakkında bilgilerin paylaşılması, TMSF ile işbirliğinin yapılması amacıyla BDDK Başkanı ve yardımcıları ile TMSF Başkanı ve yardımcılarında oluşan bir Eşgüdüm Komitesi kurulmuştur.

Kanun maddesine göre komite en az üç ayda bir toplanır ve bilgi paylaşımı yapmaktadır.. Toplantılarda bankacılık sisteminin durumu, kredi veren kuruluşlarının denetimlerinin yapılmasının ardından çıkan rapor sonuçlarına göre alınacak önlemler, risk esaslı sigorta primlerinin hesaplanması ve TMSF tarafından müdahale gereken durumlarla ilgili bilgi paylaşımı yapılmaktadır.

BDDK'nın 2018 yılı faaliyet raporuna göre Eşgüdüm Komitesi toplantıları yürütülerek kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun artırılması yönünde çalışmalar yapılarak, politika önerileri sunulmuştur.

4.3.5. Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi

Finansal İstikrar Komitesi 8 Haziran 2011 tarihinde 4059 sayılı kanunun 637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Ek 4 madde hükmünce Hazine Müsteşarlığına bağlı olarak kurulmuştur. Maddeye göre Komitenin görevleri şunlardır;

- Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek sistemik risklerin belirlenmesi, izlenmesi ve bu tür risklerin azaltılması için gerekli tedbir ve politika önerilerini tespit etmek,
- İlgili birimlere sistemik risklerle ilgili uyarılar yapmak, uyarı ve politika önerileri ile ilgili uygulamaları takip etmek,

- İlgili kurumlar tarafından hazırlanacak sistemik risk yönetim planlarını değerlendirmek,
- Sistemik risk yönetimine ilişkin koordinasyonu sağlamak,
- Görev alanı ile ilgili olarak, kamu kurum ve kuruluşlarından her türlü veri ve bilgiyi sağlamak, kurumlar arasında politikaların ve uygulamaların koordinasyonunu sağlamak,
- Mevzuatla yetki verilen diğer konularda karar almak.

Finansal İstikrar Komitesine, finansal istikrarın sağlanması yönünde yapılacak çalışmaların niteliği ve konuların içeriğine göre kamu görevlileri ve başka bakanlar da dahil olabilmektedir. Komitenin başkanı olan Bakan ise Bakanlar Kuruluna bilgi vermektedir.

Komitenin sekretarya işlemleri Hazine Müsteşarlığı 2017 yılı faaliyet raporunda belirtildiği üzere Hazine Müsteşarlığı tarafından yürütülmektedir.

703 sayılı KHK ile kanunda yer alan Bakanlar Kurulu yerine Cumhurbaşkanlığı ifadesi kullanılmıştır. Finansal İstikrar Komitesi'nin görev ve yetkileri Cumhurbaşkanlığınca sınırlandırılmaktadır. Ayrıca üyelerin ismi yer almamıştır. Aynı KHK'de Hazine Müsteşarlığı kapatılarak Maliye Bakanlığı ile birleştirilmiş ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ismini almıştır.

Aktif olarak çalışmayan Finansal İstikrar Komitesi de hukuki varlığını sonlandırarak Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi (FİKKO) kurulmuştur.

FİKKO hakkında 17 Ocak 2019 tarihinde 4059 sayılı Kanun yeniden düzenlenmiştir. Buna göre ilgili kanun maddesinde Komitenin amacı ve görevleri sıralanmıştır.

Madde 1 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/16 md.) (Yeniden Düzenleme:17/1/2019-7161/21 md.)

(1) Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi, finansal sistemin ekonomik büyümeyi sağlıklı bir şekilde desteklemesi ve piyasalarda güvenin korunması için sistemik risklerin yönetilmesi, finansal düzenlemelerde ve uygulamalarda uyumun sağlanması ve reel sektör ile koordinasyonun artırılması yönünde iş birliğinin tesis edilmesi ve bu kapsamda ihtiyaç duyulan verilerin merkezi şekilde toplanması için gerekli faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla kurulmuştur.

(2) Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesine üye kurum ve kuruluşlar ile Komitenin çalışma usul ve esasları Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yönetmelikle belirlenir.

(3) Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi, aşağıda sayılan hususlarda kurum ve kuruluşlar arasında iş birliğini tesis ederek düzenlemelerin ve uygulamaların koordinasyonunu sağlar:

a) Finansal istikrar ve güvenliği tehdit edebilecek sistemik risklerin belirlenmesi, etkin bir şekilde izlenmesi ve yönetilmesi için alınabilecek tedbirlerin tespit edilmesi.

b) Sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi amacıyla finansal kaynakların reel sektöre etkin bir şekilde dağıtılmasının sağlanması.

c) Finansal sektörün sağlıklı gelişiminin sağlanması.

ç) Sistemik risklerin gerçekleşmesi durumunda uygulanacak kriz yönetim planlarının oluşturulması.

(4) Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi, görev alanı ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarından her türlü veri ve bilgiyi talep edebilir.

(5) Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek ölçüde olumsuz bir gelişmenin Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi tarafından tespiti halinde, üye kurum ve kuruluşların yetkileri dışında alınması gereken tedbirleri belirlemeye kendi görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde Cumhurbaşkanı yetkili olup, ilgili bütün kurum ve kuruluşlar belirlenen bu tedbirleri derhal uygulamakla yetkili ve sorumludur.

Kanun maddesinde yer aldığı üzere sistemik riskin belirlenmesi, düzenlenmesi ve gözetiminden Komite sorumludur. Sistemik risk kaynaklı herhangi bir kriz durumunda da acil durum planlarının yapılarak, kurtarma ve çözümleme kararlarının alınmasında yetkili olan Komitenin yetkilerini aşan durumlarda acil karar alma yetkisi de Cumhurbaşkanı yetkisindedir.

FİKKO, Türkiye’de finansal istikrarın sağlanması adına çalışma yapan en önemli komitedir. İlk toplantısı 1 Kasım 2018 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında yapılmıştır. İlk toplantıda komitenin finansal istikrarın sağlanması amacıyla daha aktif rol almasının sağlanması için çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi, toplanma sıklığı ve alt gruplar ele alınmıştır. Küresel çaptaki merkez bankalarının kararlarına ilişkin gündem maddeleri görüşülmüş ve FED’in attığı adımlara karşı önlemler ele alınmıştır. Ayrıca, bankalara yönelik sermaye ve likidite yeterlilikleri çalışmaları gündeme gelmiş, reel sektördeki piyasa ve kur kaynaklı dalgalanmaların finansal sektöre etkisi hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır.

İkinci toplantı 4 Aralık 2018 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında yapılmıştır. Toplantıya Hazine ve Maliye Bakanlığı, BDDK, TCMB, SPK, TBB ve BİST yetkilileri katılmıştır. Toplantıda küresel finansal piyasadaki gelişmeler ve yaşanan gelişmelerin Türkiye’de reel ve finansal sektöre etkileri ele alınmıştır. Reel sektörün maruz kaldığı kur riskinin yürütülmesi, yurtiçi türev piyasaların gelişimi, bankaların sermaye ve likidite yeterliliklerin değerlendirilmesi, ihracatı destekleyici teşvik planları ve finansal verilerin kalitesinin artırılması konularında görüşmeler yapılmıştır.

29 Ocak 2019 tarihinde FİKKO üçüncü kez toplanmıştır. Küresel finansal piyasadaki gelişmeler, Türkiye’de reel ve mali sektöre etkileri dolayısıyla alınacak önlemler, reel sektörde firmaların finansman ihtiyacı ve kur riski gündem maddelerini oluşturmuştur. Kamu bankalarının ortak ATM ve ortak kart projeleri görüşülmüştür. Piyasalardaki bozulmadan kaynaklı konkordato ile ilgili gelişmeler ve yeniden yapılandırmalar görüşülmüştür. Milli Reyting Kuruluşu ve İpotek Finansman Kuruluşu kurulması süreci ile ilgili konular hakkında bilgi paylaşılmıştır.

FİKKO 1 Mart 2019 tarihinde dördüncü toplantısını piyasalardaki likidite ve kredi büyümesi, yeni finansal mimariye yönelik çalışmalar ve 2.çeyrekte başlatılması planlanan yapısal düzenlemeler konu başlıkları dahilinde gerçekleştirilmiştir.

Beşinci FİKKO toplantısı 10 Temmuz 2019 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında gerçekleştirilmiş olup küresel finans piyasalarındaki gelişmeler ve Türkiye’de etkileri, enerji ve gayrimenkul fonlarına ilişkin durum ele alınmıştır. Ulusal Reyting Kurumu ve İstanbul Finans Merkezi çalışmaları hakkında görüşmeler yapılmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın finansal istikrarın sağlanması ve sistemik riskin önlenmesi adına sorumluluğu yüksek olup 2018 yılı faaliyet raporunda da sistemik risk yönetim çerçevesinin yeniden yapılanmasına ilişkin çalışmalar yürütüldüğü belirtilmiştir.

4.4. Türkiye’de Sistemik Öneme Sahip Finansal Kurumların Belirlenmesi

FSB’ye üye ülkelerin kabul etmiş olduğu kurallar gereği Türkiye’de de sistemik öneme sahip bankalar Basel Komitesinin bildirmiş olduğu ilkeler kapsamında Yerel Sistemik Öneme Sahip Bankalar (D-SIBs) belirlenmektedir. Basel Komitesinin G-SIB olarak değerlendirdiği Türk bankası bulunmamaktadır.

BDDK bankaların faaliyet izinleri kapsamında yetkili olduğundan dolayı önemlidir. G-SIB olarak Basel Komitesi tarafından nitelendirilmiş bir bankanın Türkiye’de yabancı sermayeli banka ve şube açma yetkisi olabilmektedir. Ana bankanın iflas etmesi ve ya başka bir sebeple faaliyet izni kaldırılmış olsa bile Türk bankacılık sektörü içinde faaliyetinin sonlandırılmasına neden olabilecek bir durum olmadığı sürece faaliyetine devam edebilmektedir.

D-SIBs hakkında Türkiye’de resmi olarak her yıl yayınlanan bir liste bulunmamaktadır. D-SIB’ların belirlenmesine ilişkin 23 Şubat 2016 yılında 29633 sayılı Resmi Gazetede

BDDK tarafından yayınlanan Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik yayınlanmıştır.

Yönetmeliğin amacı sistemik önemli bankaların belirlenmesi, belirlenen bankaların ilave çekirdek sermaye gereksinimi hakkında usul ve esasları düzenlemek olarak belirtilmiştir. Yönetmelik 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 43. ve 93. Maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yönetmeliğe göre gösterge temelli yaklaşım kullanılmakta olup; gösterge temelli yaklaşım büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik ve karmaşıklık kriterlerine göre oluşturulan göstergelerin dikkate alınması ile sistemik önemin belirlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Bankanın sistemik önemine ait genel skor hesaplamasında bankanın gösterge tutarı, o göstergeye ait alt göstergelerin toplamı şeklindedir.

Banka gösterge skoru bulunurken, banka gösterge tutarının tüm bankaların o göstergeye ait tutarları toplamı olan sektör göstergesine bölünmesi ve 10.000 ile çarpılması ile bulunmaktadır.

Banka kriter skoru, büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik veya karmaşıklık kriterlerinin alt gruplarının tutarları ile birlikte oluşturulmuş skorların eşit ağırlıklı ortalamasıdır.

Banka genel skoru bulunurken büyüklük kriteri %40, iç içe geçmişlik kriteri %20, ikame edilmezlik %20 ve karmaşıklık kriteri %20 oranında kriter skorlarının ağırlıklı ortalaması bulunarak hesaplanmaktadır.

Yönetmeliğe göre ikame edilmezlik skoru 500'den büyük olmamaktadır.

Sistemik önemli bankaların belirlenmesinde hesaplanan genel skor, sistemik önem eşik skorunun üzerinde yer alması durumunda sistemik önemli banka olarak tanımlanmaktadır. Bankaların genel skorlarına göre sistemik önem dereceleri üç gruba ayrılmaktadır. Grupların belirlenmesinde eşik skorları BDDK tarafından belirlenmektedir. Skor aralıkları eşit olmaktadır.

BDDK bankalar için genel hesaplamayı dikkate almakla birlikte, sistemik öneme sahip bankaların gruplandırmasını değiştirerek, başka bir bankayı sistemik öneme sahip olarak tanımlama yetkisine sahiptir.

Sistemik öneme sahip bankaların belirlenmesinde her yıl, bir önceki yılın Aralık ayı sonu konsolide mali verileri kullanılmaktadır.

Belirlenen sistemik öneme sahip bankalar bir sonraki yıl için geçerli olmaktadır. Her yıl yönetmelik çerçevesinde BDDK tarafından belirlenmektedir.

Sistemik öneme sahip bankaların belirlenmesinde daha fazla sistemik önemin artmasını önlemek için, en yüksek sistemik önemin üzerindeki grup boş bırakılmaktadır.

Bankalarda birleşme, devir ve bölünme gibi durumlarda bankaların sistemik önemlerinde bir değişiklik olması halinde BDDK tarafından bankaların gruplanması ve tabi olunan yükümlülükler değişmektedir.

BDDK, sistemik öneme sahip bankaların belirlenmesinde kullanılan yöntem, eşik skorlar ve gruplandırmalarda sektörel gelişmeleri dikkate alarak değiştirebilmektedir. Ancak yöntem, eşik skor ve grup skor aralıkları ilk kez belirlemeden itibaren üç yıl boyunca değiştirilmemesi yönetmeliğe göre esastır.

BDDK tarafından sistemik öneme sahip olarak belirlenen bankalar bir sonraki yıl içinde sistemik banka tamponu bulundurmaya yükümlüdürler. Sistemik banka tamponu diğer bankalara göre sistemik önemli bankaların bulundurması gereken ilave çekirdek sermaye tutarı olarak tanımlanmaktadır. Çekirdek sermaye oranı Sermaye Koruma ve Döngüsel Sermaye Tamponlarına İlişkin Yönetmelikte belirlenmiştir.

Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelikte yer alan madde 12'ye göre sistemik önemli banka tamponu oranı 01/01/2019 yılına kadar belirlenmiştir.

2018 yılı sermaye tamponu oranı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Gruplar	Sistemik Önemli Banka Tamponu Oranları (%)
	2018
4. Grup (Boş)	2,25
3. Grup	1,5
2. Grup	1,125
1. Grup	0,75

Tablo 4.1. 2018 Yılı Sistemik Önemli Banka Tamponu Oranları

Kaynak: Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik

Bankacılık Kanunu da D-SIBs belirlenmesine yönelik maddeler içermektedir. Kanunun dördüncü kısmında “Koruyucu Hükümler” başlığı altında finansal sektörde etkilenen tüm risklerin belirlenmesi, tespit edilmesi, önlem alınması amacıyla standartlar ve sınırlamalar

getirmesi amacıyla BDDK yetkili kılınmıştır. Basel Komitesinin D-SIB olarak nitelendirilen bankalara ilave sermaye yükümlülüğü de Kanun ile desteklenmektedir.

BDDK, Türkiye’de bankacılık ve finansal aracılık faaliyeti gösteren kurumları denetlemek ve düzenlemek görevini yerine getirmektedir. D-SIB olarak tanımlanan bankaların denetlenmesi ve risk odaklı olan denetim faaliyetinin söz konusu bankalar için ayrıntılı ve yoğun şekilde gerçekleştirebileceği görülmektedir.

TMSF, bankaların çözümlene faaliyetlerini yapmakta görevlidir. TMSF bu kapsamda bankanın sigorta kapsamındaki aktiflerini başka bir bankaya devretmeye ve bankanın faaliyetinin sonlandırılması için BDDK’ya bildirim yapmaya, durumu kötüleşen bankanın sermayesinin artırmaya, başka bir bankaya tüm varlık ve yükümlülüklerini devretmeye, birleştirmeye veya doğrudan faaliyet izninin kaldırılmasını isteyebilir. TMSF görev ve yetkileri sebebiyle D-SIB olarak belirlenen bankaların çözümlenmesi faaliyetlerinde önemli bir noktadadır. Önceki bölümde bahsedilen çözümlene faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde TMSF rol almaktadır.

Kurumlar arası bilgi paylaşımı sistemik öneme sahip kurumların belirlenmesinde önem arz etmekte olup daha hızlı aksiyon alınmasını sağlamaktadır. Ülkemizde çeşitli konularda yetkili kurumların birlikte hareket etmesi ve bilgi paylaşımı sağlanması amacıyla çeşitli gruplar ve komiteler de oluşturulmuştur. Türkiye’de sistemik riskin belirlenmesi için Sistemik Risk Değerlendirme Grubu, Finansal Sektör Komisyonu, Eşgüdüm Komitesi ve Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesinin tamamının sorumluluğunda izlenmektedir. Bu komite ve komisyonlarda yetkileri olan BDDK, TCMB, TMSF ve SPK ortak olarak çalışmalar yürütmektedirler.

4.4.1. Türkiye’de Sistemik Öneme Sahip Bankaların Belirlenmesi

Küresel finansal kriz ile birlikte büyüklük, iç içe geçmişlik, karmaşıklık ve ikame edilmezlik kriterlerine sahip olan bankalardan kaynaklanan olumsuzluklar finansal sistemde net şekilde görülmüştür. Küresel finansal krizde durumu kötüleşen bankaların kamu müdahaleleri ile kurtarılması da sistem içinde ahlaki tehlikeye, piyasa disiplinin bozulması sonrası finansal istikrarsızlığa ve rekabetin azalmasına neden olmuştur.

Finansal krizin etkileri devam ederken SIB’lara yönelik olarak Basel Komitesi tarafından G-SIB gösterge bazlı yöntemi ile birlikte küresel çapta etkili olan bankalar belirlenmiştir. Küresel çapta etkili olmamasına rağmen yerel sistemik önemi olan bankaların

belirlenmesine yönelik de D-SIB belirlenmesi amacıyla çerçeve oluşturmuş ve ulusal otoriteler tarafından ülkelerine uygun olacak şekilde D-SIB belirlemeye yönelik temel hususları belirtmiştir. Ülkelerin kendine has özellikleri ve ekonomik koşulları dikkate alınarak belirlenecek kriterler ülke otoritelerine bırakılmıştır. Türkiye’de de BDDK 2016 yılı itibariyle D-SIB belirlemeye yönelik bir yönetmelik yayınlamıştır.

Çalışmanın bu bölümünde BDDK’nın yayınlamış olduğu Sistemik Önemli Bankaların Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde Türk bankacılık sektöründe yer alan D-SIBs belirlenmeye çalışılacaktır. Çalışmada kullanılan veriler Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve örnekleme dahil edilmiş bankaların resmi sitelerinde yayınlanmış 2018 yılı faaliyet raporlarından, yönetmelikte de kullanılması şartı konulmuş konsolide mali veriler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Çalışma sırasında 2018 yıl sonu konsolide mali veriler ve dipnotlarından faydalanılmıştır. Konsolide mali veri hazırlama şartı olmayan bankalar için konsolide olmayan mali veriler kullanılmıştır.

Çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren toplam 52 bankadan TBB ve TKBB 2018 yılsonu mali verileri ile aktif büyüklüklerine göre sıralanarak ilk 25 banka örnekleme dahil edilmiştir (EK 5).

4.4.2. Çalışmada Kullanılan Kategori ve Alt Gruplar

D-SIBs belirlenmesinde Basel Komitesi tarafından temel hususlar belirtilmiş olmakla birlikte ülkenin ekonomik koşulları ve finansal yapısı dikkate alınarak alt göstergelerin kullanılması ülke otoritelerine bırakılmıştır. Çalışmada BDDK tarafından D-SIBs belirlenmesine yönelik yönetmelik çerçevesinde büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik ve karmaşıklık kategorileri kullanılmış ve yönetmeliğin ekinde bulunan alt gruplardan da faydalanılarak D-SIBs belirlenmeye çalışılmıştır.

D-SIBs belirlemeye büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik ve karmaşıklık olan 4 kategorinin altında 10 tane alt grup göstergeden faydalanılmıştır (Tablo 10).

TFRS 9 standartlarına göre kayıt yapılması 2017 yılı sonrasında zorunlu olduğundan önceki yıllardaki tablolarla karşılaştırırken dipnotların dikkatlice okunması gerekmektedir.

Kategori	Gösterge
Büyüklük	Toplam Aktif Büyüklük
İç İçe	Para Piyasasından Alacaklar

Geçmişlik	Bankalara Verilen Krediler Para Piyasasından Borçlar Bankalardan Alınan Krediler
İkame Edilmezlik	Toplam Krediler Devlet Borçlanma Senetleri Emanet Rehinler
Karmaşıklık	Türev Finansal Varlıklar Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar

Tablo 4.2. D-SIBs Belirlemede Kullanılan Kategori ve Göstergeler

4.4.2.1. Büyüklük

Finansal sistem içinde ve reel ekonomideki faaliyet hacmi bir bankanın büyüklüğünü göstermektedir. Bankanın büyüklük derecesinin artması finansal sektör içinde yaşayacağı bir sıkıntı durumunda reel ekonominin ve sektörün faaliyetlerini sekteye uğratacağından dolayı önem arz etmektedir. Büyük bir bankanın faaliyetlerinde aksama ve iflası söz konusu olduğunda yerine getirdiği faaliyet hizmetlerinin başka banka tarafından kısa sürede yerine getirilmesi zor olabilmektedir. Bu sebeple sistemik önem belirlenirken en önemli faktör bankanın sektör içindeki faaliyet hacmini gösterir büyüklük kriteri olarak görülmektedir.

Büyüklük kriteri belirlenirken Basel Komitesi'nin belirtmiş olduğu temel gösterge dışında ülkeler ekonomik koşullarına uygun şekilde büyüklük kriteri kullanılmaktadır.

Çalışmada büyüklük kriteri için TBB ve TKBB 2018 yılı verilerinden alınan bankaların aktif büyüklükleri dikkate alınmaktadır. Böylece tüm faaliyetlerini içerir verileri de kapsayacağından büyüklük kriteri aktif tutarı şeklinde ele alınmaktadır. Konu kategori BDDK tarafından yayınlanmış yönetmeliğe göre %40 olarak ağırlıklandırılmıştır. Çalışmada da büyüklük kategorisi altında toplam aktif büyüklüğü belirtmek üzere (TA_i) kullanılmıştır.

4.4.2.2. İç İçe Geçmişlik

Finansal kurumların birbirlerine bağlantılılık ölçüsü olarak iç içe geçmişlik kriteri kullanılmaktadır. Bankaların kendi aralarında alacak ve borçlarının artması halinde, bir finansal kurumda yaşanacak olumsuzluk durumunun diğerine yapışkanlık etkisiyle aktarılması kaçınılmaz olacaktır.

İç içe geçmişlik kategorisinde kullanılan krediler genellikle finansal kesim kuruluşlara verilen krediler, finansal kesimden kullanılan krediler, finansal kesimin ihraç ettiği menkul

kıymetler, bankalar tarafından ihraç edilen ve elde tutulan menkul kıymetler, ters repo alacakları, repo fonları, finansal kesim kuruluşlarına borç verilen menkul kıymetler, finansal kurumlardan alınan menkul kıymetler, finansal kesim kuruluşları ile yapılan türev işlemler kullanılmaktadır.

Çalışmada iç içe geçmişlik kategorisi yönetmelikte belirtildiği üzere %20 ağırlığa sahiptir. İç içe geçmişlik kategorisi kriterleri finansal sistemden alacaklar için para piyasasından alacaklar ve bankalara verilen krediler dikkate alınırken, finansal sisteme borçlar için ise para piyasasından borçlar ve bankalardan alınan krediler alt kategori olarak belirlenmiştir.

Para piyasasından alacaklar bankaların bilançolarında yer alan Finansal Varlıklar ana hesap kalemi altında yer alan Nakit ve Nakit Benzeri alt hesabının detay kaleminden alınmıştır ve eşit ağırlıklandırmak için %5 ağırlık verilmiştir. Çalışma içerisinde (PPA_i) şeklinde gösterilmiştir.

Finansal piyasalarda bankaların birbirlerine verdikleri krediler için dipnotlarda yer alan İhtisas Dışı Krediler altında Mali Kesime Verilen Krediler dikkate alınarak %5 ağırlık verilmiştir. Çalışma içerisinde bankalara verilen kredileri belirttiği üzere (BVK_i) şeklinde gösterilmiştir.

İç içe geçmişlik kategorisi altında finansal sisteme borçları göstermek için para piyasasına borçlar konsolide mali tabloda belirtilen yükümlülük kısmındaki ana kalem tutarları dikkate alınmış olup %5 ağırlık verilmiştir. Çalışma içerisinde (PPB_i) şeklinde yer almaktadır.

Finansal sisteme borçları gösterir diğer kalem olarak da alınan krediler bankaların konsolide bilançolarında yükümlülükler kısmında aynı isimdeki hesap kaleminden alınmıştır. Ağırlığı %5 olan alt grup kriterin çalışmadaki gösterim şekli (BAK_i) şeklindedir.

4.4.2.3. İkame Edilmezlik

Finansal sistem içerisinde bir bankanın durumunun kötüye gitmesi veya iflası halinde sağladığı finansal hizmet faaliyetlerinin başka bir banka tarafından yerine getirilebilme derecesi ikame edilebilirliği ortaya koymaktadır. Bir bankanın finansal sistem içerisinde sağladığı hizmet faaliyeti, bankanın iflası halinde kısa süre içerisinde başka banka tarafından karşılanamıyorsa iflas eden bankanın sistemik önemini göstermektedir. Sağlanamayan finansal hizmet faaliyetleri sistemin tümüne etki ederek istikrarsızlık ortaya

çıkarabilmektedir.

İkame edilmezlik kategorisi altında genellikle emanet menkul kıymetler, ödeme sistemlerinde kullanılan yöntemler ve finansal piyasalardaki aracılık işlemleri kullanılmaktadır. Ağırlığı %20 olarak yönetmelikte belirtilmiştir.

Çalışmada ikame edilmezlik kategorisi için Türk bankacılık sisteminde en büyük faaliyet olarak krediler izlenmekte olup toplam krediler dikkate alınmıştır. Türkiye’de temel aracılık faaliyeti kredi olup özel sektör tahvilleri hala gelişme aşamasındadır. Toplam krediler çalışma içerisinde (TK_i) şeklinde gösterilmektedir ve %6,6 ağırlık verilmiştir.

Türkiye’de menkul kıymet piyasasına bakıldığında devlet tahvilleri ve hazine tarafından çıkarılan eurobondlar izlenmektedir. Hazine tarafından çıkarılan senetlerin alıcısının genellikle bankalar olması dolayısıyla bankaların devlet borçlanmasındaki önemi ortaya çıkmaktadır. Finansal sistem içerisinde bankaların yaşayacağı bir olumsuzluk durumunda devlet borçlanmasında da sıkıntı yaşanacağı dolayısıyla bankalar sistemik önemli durumdadır. Bu sebeple ikame edilmezlik kategorisi altında %6,6 ağırlık ile devlet borçlanma senetlerine yer verilmiştir. Bankaların konsolide bilançolarında yer alan Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar, Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar ve İtfa Edilmiş Maliyeti ile Ölçülen Finansal Varlıklar içerisinde yer alan devlet borçlanma senetlerinin toplamı dikkate alınmış olup çalışma içerisinde (DBS_i) şeklinde yer verilmiştir.

Türkiye’de emanet hizmetleri için alınan emanet ve rehinler nazım hesaplarda yer almaktadır. Emanet Kıymetler ana hesabı altında genellikle tahsile alınan senetler ve çekler, teminat senetleri, emtia, gayrimenkul, varant gibi kıymetler yer almaktadır. Çalışmada emanet ve rehinlerin konsolide mali tablolarda belirtilen toplam tutarları dikkate alınmıştır. İkame edilmezlik kategorisi altında %6,6 ağırlık verilmiş olup (ER_i) şeklinde çalışma içerisinde gösterilmiştir.

4.4.2.4. Karmaşıklık

Sistemik öneme sahip finansal kurumların özelliklerinde yer alan karmaşıklık kriteri esas olarak finans kurumunun operasyonel ve yapısındaki karmaşıklığı belirtmektedir. Karmaşıklık kriteri, finans kurumunun özellikle bankaların sıkıntı yaşamaması durumunda çözümleme faaliyetlerinin uzun ve maliyetli olmasından kaynaklı önem arz etmektedir.

Bankanın karmaşık olması büyüklük kriterine de bakılarak görülmektedir. Bankanın

hacmi arttıkça yapılan işlemler ve yapısında karmaşıklık artacaktır. Toplam aktif büyüklüğü tam olarak karmaşıklık göstergesi olmayıp bilanço dışı işlemler sayesinde karmaşıklık derecesi değerlendirilebilmektedir.

Türk bankacılık sektöründe tezgah üstü piyasalardaki işlemler gün geçtikçe artmaktadır. Türev piyasaların küresel finansal krizde de etkisi görülmüş olup sistemik önemin belirlenmesinde kriter olarak kullanılmaktadır.

Çalışmada karmaşıklık kategorisinde konsolide mali verilerde bilançoda varlıklar tarafında Türev Finansal Varlıklar kalemindeki toplam tutarlardan yararlanılmıştır. Türev finansal varlıklar kriteri %10 ağırlık ile birlikte çalışma içerisinde (TFV_i) şeklinde gösterilmiştir.

Karmaşıklık kategorisi altında bir diğer alt grup kriter olarak alım satım amaçlı finansal varlıklar yer almaktadır. Alım satım amaçlı finansal varlıklar bilanço içerisinde aynı isimde bir kaleme gösterilmemekte olup dipnotlarda belirtildiği şekli ile Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar kalemi altında Diğer Finansal Varlıklar tutarları dikkate alınmıştır. Satılmaya hazır finansal varlıklar için çalışmada (SHFV_i) şekli ile yer almıştır.

Kategori	Gösterge	Gösterim Şekli
Büyükük	Toplam Aktif Büyüklüğü	TA
İç İçe Geçmişlik	Para Piyasasından Alacaklar	PPA
	Bankalara Verilen Krediler	BVK
	Para Piyasasından Borçlar	PPB
	Bankalardan Alınan Krediler	BAK
İkame Edilmezlik	Toplam Krediler	TK
	Devlet Borçlanma Senetleri	DBS
	Emanet Rehinler	ER
Karmaşıklık	Türev Finansal Varlıklar	TFV
	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	SHFV

Tablo 4.3. D-SIBs Kategoriler ve Göstergelerin Gösterim Şekilleri

4.4.3. Çalışmada Kullanılan Yöntem

Küresel çapta sistemik öneme sahip finansal kurumlar belirlenirken banka türlerine göre ayırım yapılmamaktadır. Kalkınma ve yatırım bankaları ile mevduat bankaları birlikte değerlendirilmektedir. Bu sebeple Türkiye’de de BDDK ve Bankacılık Kanuna tabi olan tüm türde bankalar değerlendirmeye alınmak koşulu ile aktif büyüklüklerine göre sıralanmış ilk 25 banka tür bakımından ayırt edilmeksizin çalışmada kullanılmıştır.

Türkiye’de faaliyet gösteren sistemik öneme sahip bankaların belirlenmesi için BDDK tarafından yayınlanmış yönetmelikten faydalanılmıştır. Büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik ve karmaşıklık olarak tanımlanan 4 ayrı kategoride belirtilen gösterge büyüklükleri her bankanın toplam banka skorunu vermekte olup (TS_i) şeklinde gösterilmiştir. İlk olarak her bankanın kategori ağırlığının bulunması için her kategorinin tüm bankalar toplam kriterine bölünmesi ve gösterge ağırlığı ile çarpılması ile kategori skoru elde edilmiştir. Her banka için toplam banka skorunun elde edilmesi için de kategori skorları toplanarak hesaplanmıştır.

Kategori	Gösterge	Gösterge Ağırlığı
Büyüklük %40	Toplam Aktif Büyüklüğü	40%
İç İçe Geçmişlik %20	Para Piyasasından Alacaklar	5%
	Bankalara Verilen Krediler	5%
	Para Piyasasından Borçlar	5%
	Bankalardan Alınan Krediler	5%
İkame Edilmezlik %20	Toplam Krediler	6,6%
	Devlet Borçlanma Senetleri	6,6%
	Emanet Rehinler	6,6%
Karmaşıklık %20	Türev Finansal Varlıklar	10%
	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	10%

Tablo 4.4. D-SIBs Kategoriler, Göstergeler ve Ağırlıkları

Yönetmelikte belirtildiği üzere büyüklük kategorisi %40 olup, iç içe geçmişlik %20, ikame edilmezlik %20 ve karmaşıklık %20 ağırlık verilmiştir. Kategorilerin altında izlenen alt gruplar da kriterin ağırlığından eşit pay almaktadırlar.

$$Büyüklük\_Skor = 0,40\left(\frac{TA_i}{\sum_i^n TA_i}\right)$$

$$İç İçe Geçmişlik\_Skor = 0,05\left(\frac{PPA_i}{\sum_i^n PPA_i} + \frac{BVK_i}{\sum_i^n BVK_i} + \frac{PPB_i}{\sum_i^n PPB_i} + \frac{BAK_i}{\sum_i^n BAK_i}\right)$$

$$İkame Edilmezlik\_Skor = 0,066\left(\frac{TK_i}{\sum_i^n TK_i} + \frac{DBS_i}{\sum_i^n DBS_i} + \frac{ER_i}{\sum_i^n ER_i}\right)$$

$$Karmaşıklık\_Skor = 0,10\left(\frac{TFV_i}{\sum_i^n TFV_i} + \frac{SHVF_i}{\sum_i^n SHVF_i}\right)$$

i: 1,2,...n

n: banka sayısı

$$Banka\_Skoru = Büyüklük\_Skor + İç İçe Geçmişlik\_Skor + İkame Edilmezlik\_Skor + Karmaşıklık\_Skor$$

Örnekleme yer alan bankaların tamamı için ağırlıklandırılan gösterge skor değerleri toplanarak toplam kategorinin skor değeri bulunmaktadır. Banka kriter skoru, büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik veya karmaşıklık kriterlerinin alt gruplarının tutarları ile birlikte oluşturulmuş skorların eşit ağırlıklı ortalamasıdır. Bankanın kriter skoru sistemik önem derecesini belirtmektedir.

Bankalar sistemik önem derecesine göre gruplanarak sıralanmaktadır. Yönetmelikte de belirtildiği üzere en üst grup boş bırakılmakta olup sistemik önemin artması kaynaklı risklerden kaçınmak amaçlanmaktadır. Bunun için de 4 grup kullanılmış olup aralıklarının eşit olması esastır.

Çalışmada bankaların önemlilik derecesine göre gruplandırmalar yapılmış ve gruplandırmada kullanılan aralıklar eşit bırakılmıştır. En üstteki grup boş bırakılmıştır.

Grup	Aralık
4 (boş)	<0,16
3	0,08-0,16
2	0,04-0,08
1	0,00-0,04

Tablo 4.5. D-SIBs Belirlemede Grup Aralıkları

4.4.4. Analiz Çalışması Sonucu

Türkiye’de faaliyet gösteren ve aktif büyüklüklerine göre sıralandığından en büyük ilk 25 bankanın içinde D-SIB niteliğinde olan bankalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Bankaların skorları hesaplanmış ardından eşit ağırlıklı belirlenen gruplandırma işlemi yapılmıştır.

Bankaların genel skoru dikkate alınarak yapılan gruplandırma çalışmasında 7 banka üçüncü grupta, 2 banka ikinci grupta ve 16 banka ise birinci grupta yer almıştır.

Sistemik öneme sahip bankalar belirlenirken 4.grup boş bırakılmış olup genel banka skoru 0,16 üzerinde hesaplanacak bankalar yer alacaktır. Eğer banka skoru 0,16 üzerinde olan banka olursa bu durumda grup aralığının güncellenmesi gerekecek ve dördüncü grubun tekrar boş kalması sağlanacaktır.

Sıra	Banka	Büyüklik_Skor	İç İçe Geçmişlik_Skor	İkame Edilmezlik_Skor	Karmaşıklık_Skor	BANKA GENEL SKORU
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	0,05857	0,03146	0,03197	0,00992	0,13192
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	0,04540	0,03380	0,01491	0,01651	0,11063
3	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0,04126	0,01528	0,02381	0,00190	0,08225
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	0,03920	0,01431	0,02013	0,02428	0,09792
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0,03795	0,01754	0,01877	0,02038	0,09464
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	0,03613	0,01794	0,02509	0,01051	0,08967
7	Akbank T.A.Ş.	0,03572	0,02695	0,01713	0,06560	0,14541
8	QNB Finansbank A.Ş.	0,01716	0,00787	0,00954	0,01600	0,05057
9	Türk Eximbank	0,01520	0,04248	0,00118	0,00091	0,05977
10	Denizbank A.Ş.	0,01501	0,01376	0,00500	0,00515	0,03893
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	0,01058	0,00492	0,00399	0,00399	0,02347
12	Kuveyttürk A.Ş.	0,00809	0,01502	0,00419	0,00148	0,02878
13	ING Bank A.Ş.	0,00638	0,01464	0,00263	0,00453	0,02818
14	Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	0,00513	0,00088	0,00341	0,00038	0,00979
15	Albaraka Türk A.Ş.	0,00460	0,00073	0,00149	0,00000	0,00683
16	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	0,00418	0,01238	0,00285	0,00196	0,02136
17	HSBC Bank A.Ş.	0,00358	0,02429	0,00113	0,00128	0,03029
18	İller Bankası A.Ş.	0,00035	0,00037	0,00107	0,00000	0,00179
19	Odea Bank A.Ş.	0,00342	0,00239	0,00140	0,00139	0,00860
20	Şekerbank T.A.Ş.	0,00034	0,00079	0,00368	0,00049	0,00530
21	Alternatifbank A.Ş.	0,00265	0,00656	0,00124	0,00026	0,01071
22	Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	0,00242	0,00600	0,00074	0,00604	0,01519
23	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	0,00228	0,00345	0,00056	0,00051	0,00680
24	Fibabanka A.Ş.	0,00225	0,00364	0,00124	0,00505	0,01218
25	Burgan Bank A.Ş.	0,00214	0,00196	0,00084	0,00147	0,00640

Tablo 4.6. Genel Banka Skoru

Banka genel skoruna göre yapılan hesaplama sonucu elde edilen banka listesi sunulmaktadır. Genel skor için gruplama da yapılmış olup ilk 7 banka sistemik önem derecesi en yüksek banka olarak izlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Akbank T.A.Ş. sistemik öneme derecesi en yüksek olan bankalar arasına girmiştir. Bankalara baktığımızda kamu bankası niteliğinde olan Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. dikkat çekmiştir.

Çalışmada aynı zamanda bankaların ana kategori bazında da sıralamaları yapılarak kategori skorlarına uygun şekilde aralıklar eşit yeni gruplandırma oranları kullanılmıştır. Bankaların büyüklük %40 oranında sıralaması dikkate alındığında kategori ağırlıkları 0,02

ve katları şeklinde dört gruba ayrılmıştır. Bu analiz sonucunda büyüklük kategorisinde sistemik önem derecesi en yüksek 3 banka izlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş.. Listeye giren bankalar genel banka skoru dikkate alındığında da sistemik önem derecesi en yüksek bankalar arasında izlenmiştir. Büyüklük kategorisinde yapılan solo çalışma sonucu ikinci grupta yer alan bankalar genel banka skorunda sistemik önem derecesi en yüksek olan kategoride olan ve büyüklük kategorisinde en yüksek sistemik önem derecesine giremeyen bankalardır. Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Akbank T.A.Ş. bankaları ikinci grupta yer almıştır. Kalan bankalar ise birinci grupta yer almış ve sistemik önem derecesi görece en düşük olarak değerlendirilmiştir.

İç içe geçmişlik kategorisi baz alındığında büyüklük kategorisinde olduğu gibi 0,02 ve katları şeklinde gruplandırma yapılmış ve dördüncü grup boş bırakılmıştır. İç içe geçmişlik kategorisi solo değerlendirildiğinde sistemik önemi en yüksek banka tek olarak Türk Eximbank olarak izlenmiştir. Ardından 4 banka ikinci grupta yer almış olup Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş. ve HSBC Bank A.Ş. izlenmiştir. Kalan bankalar birinci grupta yer almıştır. Türk Eximbank banka genel skoru dikkate alındığında ikinci grupta yer almış olmasına rağmen bankalarda iç içe geçmiş kategorisinde birinci gruptadır. Bunun nedeni bankanın ürünleri olup ihracat destekli kredilerin firmalara diğer bankalar aracılığı ile veriliyor olmaları ve bankalarla yoğun bağlantılılık hali şeklinde açıklanmaktadır.

İkame edilmezlik kategorisi kendi başına değerlendirildiğinde gruplandırma 0,001 ve katları şeklinde yapılmış olup dördüncü grup boş bırakılmıştır. İkame edilmezlik tek başına değerlendirildiğinde sistemik önem derecesi en yüksek bankalar 15 adet olarak izlenmiş, ikinci grupta 7 adet banka ve birinci grupta 3 adet banka izlenmiştir.

Karmaşıklık kategorisi dikkate alındığında yalnızca bu kategoride skor ağırlıklarına göre bankalar sıralanmış ve 0,02 ve katları şeklinde gruplandırma eşit aralıklarda yapılmış, dördüncü grup boş bırakılmıştır. Analiz sonucu karmaşıklık derecesinde sistemik önem derecesi en yüksek üçüncü grupta yalnız Akbank T.A.Ş. yer almıştır. Türkiye Garanti Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. ikinci grupta yer almış, kalan tüm bankalar birinci grupta yer almıştır. Bakıldığında banka genel skoru dikkate alınarak belirlenen sistemik önem derecesinde de en yüksek sistemik öneme sahip özel bankalardan karmaşıklık derecesinde de sistemik önem dereceleri diğer bankalara nazaran yüksek

izlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, küresel çapta etkili olan finansal kriz sonrasında sistemik riskin ve sistemik öneme sahip finansal kurumların finansal istikrarın sağlanması ve ekonomik disiplinin devamı için önemi anlatılarak Türkiye’de de sistemik öneme sahip finansal kurumlar içinde yer alan bankalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde sistemik risk kavramının ortaya çıkışı, sistemik risk kaynaklı yaşanan küresel finansal krizin ekonomilere verdiği zararlar aktarılmıştır. Sistemik risk sonrası oluşan kriz ile birlikte sistemik öneme sahip finansal kurumların gündeme gelmesi ve sistemik riskin önlenmesi, etkisinin azaltılması ve sistemik riske neden olan kurumların denetim ve gözetiminin yapılması gereği vurgulanmıştır. Geçmişte de meydana gelen krizler sonrası ülke müdahaleleri ile batmayacak kadar büyük kavramı incelenmiş, batmayacak kadar büyük olarak nitelendirilen kurumların son yaşanan küresel finansal krizde sistemik öneme sahip oldukları da anlaşılmıştır. Küresel krizde yaşananlar akabinde sistemik öneme sahip kurumlar araştırılmaya ve otoritelerce krizin çözümü için değerlendirilmeye başlanmıştır. İlk kez Londra G-20 Zirvesi’nde kullanılan SIFI kavramı ile küresel çapta etkili olan krizin etkisinin azaltılması ve yayılmasının durdurulması için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Krizin çıkış yeri Amerika olsa da tüm dünyaya yayılması otoritelere sistemik riskin azımsanmayacak kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunun için IMF, FSB ve BIS ortak olarak 2009 yılında bir rapor yayımlayarak SIFI’ların karakteristik özelliklerini belirlemiştir.

Çalışmada büyüklük, iç içe geçmişlik, ikame edilmezlik ve karmaşıklık özellikleri anlatılarak nihai belirleme analizinde de bu özellikler kullanılmıştır. Küresel çapta etkili olan SIFI’lar belirlenmekle birlikte her ülke için yerel sistemik öneme sahip kurumların olacağı Basel Komitesinde değerlendirilmiş ve ülke otoriterince belirlenecek kriterlere göre her yıl yerel SIFI’ların belirlenerek sunulması istenmiştir. SIFI’ların belirlenmesi krizin çıktığı noktayı anlamak için önemlidir. Aynı zamanda durumu kötüye gitmiş ve iflasa doğru giden finansal kurumlar için de sağlıklı bir çözümleme sürecinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Çözümleme süreçlerinin yapılması ülkelerde yetkili otoritelerce yapılmakta olup çalışmanın ikinci bölümünde çözümleme çalışmalarından bahsedilmiştir.

SIFI’ların çözümlenmesi için ülke otoritelerince politikalar oluşturularak risk

minimizasyonuna gidilmiştir. Uygulanan devlet desteği ve garantileri bir yandan piyasada yaşanan zararı giderirken diğer yandan piyasa disiplini bozmaktadır. Uygulanan politikalara bakıldığında yaşanan bu aksaklıklar nedeniyle mevcut politikaların iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi hususuna değinilmiştir. SIFI'ların kurtarılmaya çalışılması yönünde gösterilen faaliyetler piyasa disiplini bozarak haksız rekabete neden olmaktadır. Kurtarılmayı bekleyen finansal kurumların da risk almaktan kaçınmalarına neden olacaktır. Aynı zamanda ahlaki tehlikeye neden olacak banka çözümlenmeleri dikkatle incelenerek politika kararları verilmelidir.

Çalışmanın son bölümünde Türkiye'de 2007 yılında başlayan krizin etkilerinden bahsedilerek, Türkiye'de SIFI'lara yönelik yapılmış çalışmalardan bahsedilmiştir. Basel Komitesinin kararı gereği üye her ülkenin de yapması gerektiği gibi yerel bazda sistemik önemli bankaların belirlenmesine yönelik bir analiz yapılmıştır.

Türkiye'de yaşanan 2001 krizinden sonra yasal düzenlemeler geliştirilmiş ve politika uygulamaları sıklaştırılmıştır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile birlikte bankacılık faaliyeti gösteren kurumların yetki ve sorumlulukları belirlenerek sınırlamalar da belirtilmektedir. BDDK bankacılık faaliyeti göstermek isteyen kurumlara faaliyet izninin verilmesi görevini üstlenmiş olup titizlikle çalışma yapmaktadır. Bankacılık faaliyeti yapan kurumların düzenlenmesi ve denetlenmesi de BDDK tarafından yapılmaktadır ki D-DIB olarak belirlenen bankaların denetim faaliyetlerinin daha sık ve ayrıntılı yapılması gerekmektedir.

Sistemik öneme sahip olan veya olmayan tüm finansal kurumlarda yer alan mevduatlara ilişkin sigorta işlemleri de TMSF tarafından yürütülmektedir. TMSF aynı zamanda bankaların çözümlenme faaliyetlerini yerine getirmekte olup BDDK ile işbirliği içinde çalışmalarını yürütmektedir. Banka kurtarmaları, banka birleştirme, devir ve iflas gibi işlemler TMSF gözetiminde yapılmaktadır. Türkiye'de bankacılık faaliyeti ve finans sektörü yüksek paya sahip olup düzenlenme, denetim ve gözetim faaliyetlerinin sürdürülmesi için disiplinli bir çalışma yapılması gerekmektedir.

Çalışmanın son kısmında TBB ve TKBB verileri de dikkate alınarak bankaların yayınlanmış resmi konsolide finansal verileri ışığında Türkiye'de sistemik öneme sahip bankalar belirlenmeye çalışılmıştır. Analiz yapılırken Basel Komitesi'nin yayınlamış olduğu yönerge başta olmak üzere BDDK tarafından 2016 yılında yayınlanmış olan yönetmelik esas alınarak çalışma yürütülmüştür.

Çalışmanın sonucunda görüldüğü üzere Türkiye’de öncelikle kamu bankaları olmak üzere mevduat bankaları sistemik önem dereceleri yüksek çıkmıştır. Katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankaları görece daha az sistemik öneme sahip olarak izlenmiştir. Katılım bankaları geliştirmekte olup çalışmanın sürdüğü süre içerisinde BDDK’dan faaliyet izni alarak yeni faaliyete geçecek bir banka daha izlenmiştir.

Türkiye’de sistemik riskin ve sistemik önemin araştırılması ve çalışmaların yürütülmesi için komite ve komisyonlar oluşturulmuştur. TCMB, BDDK, TMSF, SPK ve Hazine ve Maliye Bakanlığı başta olmak üzere sistemik risk ve sistemik risk kaynaklı krizlerin araştırılması, önlenmesi ve tedbir alınmasına yönelik ortak çalışmalar yürütülmektedir.

Amerika’da veya Avrupa’da olduğu gibi yalnızca sistemik risk için çalışan bir kurum ülkemizde bulunmamaktadır. Otorite olan kurumların ortak olarak oluşturduğu Sistemik Risk Değerlendirme Grubu, Finansal Sektör Komisyonu, Eşgüdüm Komitesi ve Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi bulunmaktadır. Komite ve gruplarda yapılan çalışmaların kamuoyu ile direkt olarak paylaşılması, görev ve sorumlulukları yoğun olan çalışma üyesi kurumlar yerine yalnızca sistemik riskin incelenerek belirlenmesi, önlem alınması ve denetim gözetim faaliyetinin yerine getirilmesi önerilmektedir.

FSB her yıl küresel çapta etkili sistemik öneme sahip finansal kurumların listesini yayınlamaktadır. Ülkemizde bu çalışma yapılmamakta olup, grup ve komite toplantıları notlarına sağlıklı erişim de bulunmamaktadır.

Bu çalışma ile birlikte ülkemizde 2018 yılında sistemik öneme sahip bankalar belirlenerek literatürde yer alması amaçlanmıştır. Her yıl düzenli olarak yerel SIB’lar belirlenmeli, denetim ve gözetimlerine yönelik ihtiyati politikalar oluşturularak kamuoyu ile paylaşılmasının önemi vurgulanmak istenmiştir.

KAYNAKLAR

- Dabbaloğlu, K., Can, G., (2018). *Bağımsız Denetim*, Eğitim Yayınevi, sy.253
- İnternet: 2 Ekim 2009 tarihli 27364 sayılı Resmi Gazete, *İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Strateji Belgesi* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/10/20091002-9.htm> (E.T. 13.02.2018)
- İnternet: 23 Şubat 2016 tarihli 29633 sayılı Resmi Gazete, *Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160223-3.htm> (E.T. 24.04.2018)
- İnternet: 4059 sayılı *Hazine Müsteşarlığı İle Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun* <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5O7IM3UD1ZMJ:www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4059.doc+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>
- İnternet: 5411 sayılı *Bankacılık Kanunu* https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0001.pdf (E.T. 11.06.2018)
- İnternet: 703 sayılı KHK *Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf> (E.T. 25.09.2018)
- İnternet: Akdağ, Ç. (2011). Sistemik Önemi Haiz Finansal Kuruluşların Çözümlemesinde “Bail-in” Uygulamaları, *Çatı Dergisi*, sayı 27, 19 <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Rp/cati.dergisi> (E.T. 15.06.2018)
- İnternet: Aydın, A. (2002). İsveç Bankacılık Sistemi Kriz, Krizde Yapılanlar ve Kriz Sonrası, *Türkiye Bankalar Birliği*, 6 https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:YXBr6hIbws0J:https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/2ISVEC.doc+&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr
- İnternet: Bank for International Settlements, (2010). *Basel III: A Global Regulatory Framework For More Resilient Banks and Banking Systems*, <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> (E.T. 01.03.2018)
- İnternet: Bank for International Settlements, (2011). *Global Systemically Important Banks: Assessment Methodology and The Additional Loss Absorbency Requirement*, <https://www.bis.org/publ/bcbs201.pdf> (E.T. 11.03.2018)
- İnternet: Bank for International Settlements, (2011). *Resolution Policies and Frameworks – Progress So Far*, <https://www.bis.org/publ/bcbs200.pdf> (E.T. 07.06.2018)
- İnternet: Bank for International Settlements, (2013). *Progress Report on Implementation of The Basel Regulatory Framework*, <https://www.bis.org/publ/bcbs263.pdf> (E.T. 07.06.2018)
- İnternet: Bank for International Settlements, (2013). *Report to G20 Leaders on Monitoring Implementation of Basel III Regulatory Reforms*,

<https://www.bis.org/publ/bcbs260.pdf> (E.T. 07.06.2018)

İnternet: Bank for International Settlements, International Monetary Found and Organisation for Economic Co-operation and Development, (2001). *Group of Ten Report on Consolidation in The Financial Sector*, <https://www.bis.org/publ/gten05.pdf> (E.T. 22.11.2017)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2010). *Faaliyet Raporu*, sy 54 https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/hakkinda_0003_01.pdf (E.T. 13.02.2018)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2011). *Faaliyet Raporu*, sy 48 https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/hakkinda_0003_02.pdf (E.T. 13.02.2018)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2012). *Faaliyet Raporu*, sy 50 https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/hakkinda_0003_03.pdf (E.T. 13.02.2018)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2016). *Faaliyet Raporu*, sy 84 https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0001.pdf (E.T. 13.02.2018)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2018). *Faaliyet Raporu*, sy11 https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/hakkinda_0003_10.pdf (E.T. 13.02.2018)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2018). *Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri*, http://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_39.pdf (E.T. 15.06.2019)

İnternet: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri, Mart 2019, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_40.pdf (E.T. 15.07.2019)

İnternet: Financial Stability Board, (2010). *FSB Chair Letter to G20 Leaders on Progress of Financial Regulatory Reforms*, https://www.fsb.org/2010/11/r_101109/ (E.T. 24.03.2018)

İnternet: Financial Stability Board, (2010). *FSB Framework for Strengthening Adherence to International Standards*, https://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_100109a.pdf (E.T. 05.09.2018)

İnternet: Financial Stability Board, (2010). *Reducing The Moral Hazard Posed by Systemically Important Financial Institutions*, https://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_101111a.pdf (E.T. 02.03.2018)

İnternet: Financial Stability Board, (2011). *Intensity and Effectiveness of SIFI Supervision: Progress Report on Implementing The Recommendations on Enhanced Supervision*, https://www.fsb.org/2011/11/r_111104ee/ (E.T. 18.02.2019)

İnternet: Financial Stability Board, (2014). *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions*, https://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_141015.pdf (E.T. 12.09.2018)

İnternet: Financial Stability Board, (2018). *2018 List of Global Systemically Important*

- Banks (G-SIBs)* <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P161118-1.pdf> (E.T. 13.04.2019)
- İnternet: Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi dördüncü toplantısı <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/finansal-istikrar-ve-kalkinma-komitesi-4-toplantisini-yapti-406973.html> (E.T. 01.06.2019)
- İnternet: Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi ikinci toplantı <https://www.haberturk.com/finansal-istikrar-ve-kalkinma-komitesi-nden-ikinci-toplanti-2248327-ekonomi> (E.T. 01.06.2019)
- İnternet: Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi ilk toplantı notları <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/finansal-istikrar-ve-kalkinma-komitesi-ilk-toplantisini-yapti-/1300421> (E.T. 01.07.2019)
- İnternet: Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi üçüncü toplantısı <https://www.cnnturk.com/ekonomi/finansal-istikrar-ve-kalkinma-komitesi-bakan-albayrak-baskanliginda-dun-toplandi> (E.T. 01.06.2019)
- İnternet: Gül, Ş., (2013). Sistemik Risk, *Çatı Dergisi*, sayı 33, sy.3 <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Rp/cati.dergisi> (E.T. 15.06.2018)
- İnternet: Gür, B., (2011). Sistemik Öneme Sahip Finansal Kuruluşların Çözülmesi, *Çatı Dergisi*, sayı 27, sy. 23 <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Rp/cati.dergisi> (E.T. 15.06.2018)
- İnternet: Hazine Müsteşarlığı, (2017). *Faaliyet Raporu* <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/01/Hazine-M%C3%BCste%C5%9Farl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2017-Y%C4%B1%C4%B1-Faaliyet-Raporu.pdf> (E.T. 13.06.2018)
- İnternet: Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2018). *Faaliyet Raporu* <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/05/Hazine-ve-Maliye-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2018-Y%C4%B1%C4%B1-Faaliyet-Raporu.pdf> (E.T. 11.06.2019)
- İnternet: <http://www.tkbb.org.tr/veri-seti> (E.T. 23.03.2018)
- İnternet: <https://g20.org/en/summit/about/#participants> (E.T. 11.06.2019)
- İnternet: <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/madedetaylari?psira=107336> (E.T.06.06.2018)
- İnternet: <https://www.bddk.org.tr/Kuruluslar-Kategori/Bankalar/1> (E.T. 05.06.2019)
- İnternet: <https://www.fsb.org/about/> (E.T. 05.06.2018)
- İnternet: <https://www.fsb.org/about/fsb-members/> (E.T. 05.06.2018)
- İnternet: <https://www.fsb.org/about/leading-by-example/participation/> (E.T. 05.06.2018)
- İnternet: <https://www.fsb.org/history-of-the-fsb/> (E.T. 05.06.2018)
- İnternet: <https://www.gfmag.com/magazine/november-2018/biggest-banks-world-2018> (E.T. 20.05.2019)
- İnternet: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/02/08/Turkey-Financial-sector-Assessment-Program-detatiled-assessment-of-Observance-Assessment-of->

- 44640 (E.T. 23.01.2019)
- İnternet: <https://www.kkb.com.tr/hakkimizda> (E.T. 05.07.2019)
- İnternet: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59> (E.T. 24.04.2018)
- İnternet: <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Cozumleme/banka.cozumfaaliyet> (E.T. 15.09.2018)
- İnternet: <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Mevduat/mevduat.kapsam> (E.T. 15.09.2018)
- İnternet: International Monetary Foud, (2009). *Global Financial Stability Report, Assessing Risks To Global Financial Stability, Chapter 2* <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2016/12/31/Responding-to-the-Financial-Crisis-and-Measuring-Systemic-Risks> (E.T. 05.04.2018)
- İnternet: International Monetary Found, (2009). *Bank for International Settlements and Finanical Stability Board, Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations* <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/100109.pdf> (E.T. 11.11.2017)
- İnternet: International Monetary Fund, (2011). *Macroprudential Policy: An Organizing Framework*, <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/031411.pdf> (E.T. 24.06.2018)
- İnternet: International Monetary Fund. (2017). *Monetary and Capital Markets Department, Turkey: Financial System Stability Assessment* <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/02/03/Turkey-Financial-Sector-Assessment-Program-Financial-System-Stability-Assessment-44617> (E.T. 05.05.2018)
- İnternet: International Monetary Fund. (2017). *Monetary and Capital Markets Department, Turkey : Financial Sector Assessment Program-Detailed Assessment of Observance of the Basel Core Principles for Effective Banking Supervision* <https://www.imf.org/en/Publications/Publications-By-Author?author=International+Monetary+Fund.++Monetary+and+Capital+Markets+Department&name=International%20Monetary%20Fund.%20%20Monetary%20and%20Capital%20Markets%20Department> (E.T. 05.02.2019)
- İnternet: International Monetary Fund. (2017). *Monetary and Capital Markets Department, Turkey : Financial Sector Assessment Program-Detailed Assessment of Observance of the IAIS Insurance Core Principles*, <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/02/08/Turkey-Financial-Sector-Assessment-Program-Detailed-Assessment-of-Observance-of-the-IAIS-44642> (E.T. 11.06. 2019)
- İnternet: International Monetary Fund. (2017). *Monetary and Capital Markets Department, Turkey : Financial Sector Assessment Program: detailed assessment of Observance-Assessment of Observance of the CPMI-IOSCO Principles for Financial Market Infrastructure*, <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/02/08/Turkey-Financial-sector-Assessment-Program-detatiled-assessment-of-Observance-Assessment-of-44640> (E.T. 15.04.2019)
- İnternet: Kredi Garanti Fonu, (2018). *Faaliyet Raporu*, sy 35 https://www.kgf.com.tr/images/faaliyet_raporu/2018_kgf_faaliyet_raporu.pdf (E.T.

24.04.2019)

- İnternet: Küçüközmen, C., (2012). Sistemik Risk, Finansal İstikrar ve Volatilite, *Çözüm*, sy.9
http://www.coskunkucukozmen.com/wpcontent/uploads/2012/01/ekonomikcozum_ck.pdf (E.T. 20.11.2017)
- İnternet: Mishkin, Frederic S, (2011). *The Economics of Money, Manking and Financial Markets*, sy.33 <https://spu.fem.uniag.sk/Marian.Toth/finance/20142015/MBFM.pdf> (E.T. 15.02.2019)
- İnternet: Sigortacılık Kanunu <https://www.tsb.org.tr/sigortacilik-kanunu.aspx?pageID=421> (E.T. 05.04.2019)
- İnternet: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, (2011). TMSF Çözümleme Deneyimi, *Raf Temizliği*, <http://www.raftemizligi.com/E-Kitaplar/Detail/28> (E.T. 15.07.2018)
- İnternet: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2018). *Finansal İstikrar Raporu*, Sayı 27, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7be5ffea-3a41-4533-933a-db63c8943bdc/Fir_TamMetin27.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-7be5ffea-3a41-4533-933a-db63c8943bdc-mtzrkqW (E.T. 23.05.2019)
- İnternet: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, *Bülten*, 36. Sayı https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a38e6c28-762c-4741-8f15-9ab7f53b1291/TCMB_Bulten_36.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-a38e6c28-762c-4741-8f15-9ab7f53b1291-m3fB9EI (E.T. 12.11.2017)
- İnternet: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, *Bülten*, Sayı 35, sy. 2, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/9275f9d6-8c0b-4f7e-b275-c4461e4deb0e/BULTEN35.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-9275f9d6-8c0b-4f7e-b275-c4461e4deb0e-m3fB9EI> (E.T. 29.06.2018)
- İnternet: World Bank Group, (2016). Financial Sector Advisory Center, *Annual Report* sy.30
<http://documents.worldbank.org/curated/en/105701505994125200/pdf/Financial-Sector-Advisory-Center-FinSAC-Vienna-annual-report-2016.pdf> (E.T. 01.06.2018)
- İnternet: Zhou, J., Rutledge V., Bossu W., Dobler M., Jassaud N. avd Moore M., (2012). *From Bail-out to Bail-in: Mandatory Debt Restructuring of Systemic Financial Institutions*, sy6 [https://www.International Monetary Foud.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1203.pdf](https://www.InternationalMonetaryFoud.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1203.pdf) (E.T. 15.04.2018)

EK 1. FSB 2018 G-SIBs

Ağırlık	G-SIBs
5 (3.5%)	(Empty)
4 (2.5%)	JP Morgan Chase
3 (2.0%)	Citigroup Deutsche Bank HSBC
2 (1.5%)	Bank of America Bank of China Barclays BNP Paribas Goldman Sachs Industrial and Commercial Bank of China Limited Mitsubishi UFJ FG Wells Fargo
1 (1.0%)	Agricultural Bank of China Bank of New York Mellon China Construction Bank Credit Suisse Groupe BPCE Groupe Crédit Agricole ING Bank Mizuho FG Morgan Stanley Royal Bank of Canada Santander Société Générale Standard Chartered State Street Sumitomo Mitsui FG UBS Unicredit Group

EK 2. Türkiye’de Mevduat Bankaları

Sıra	Banka
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.
3	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
7	Akbank T.A.Ş.
8	QNB Finansbank A.Ş.
9	Denizbank A.Ş.
10	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
11	ING Bank A.Ş.
12	HSBC Bank A.Ş.
13	Odea Bank A.Ş.
14	Şekerbank T.A.Ş.
15	Alternatifbank A.Ş.
16	Fibabanka A.Ş.
17	Burgan Bank A.Ş.
18	MUFG Bank Turkey A.Ş.
19	ICBC Turkey Bank A.Ş.
20	Anadolubank A.Ş.
21	Intesa Sanpaolo S.p.A.
22	Citibank A.Ş.
23	Arap Türk Bankası A.Ş.
24	Turkland Bank A.Ş.
25	Birleşik Fon Bankası A.Ş.
26	Deutsche Bank A.Ş.
27	Rabobank A.Ş.
28	Turkish Bank A.Ş.
29	Bank of China Turkey A.Ş.
30	Bank Mellat
31	Société Générale (SA)
32	JPMorgan Chase Bank N.A.
33	Habib Bank Limited
34	Adabank A.Ş.

EK 3. Türkiye’de Katılım Bankaları

Sıra	Banka
1	Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.
2	KuveytTürk Katılım Bankası A.Ş.
3	TürkiyeFinans Katılım Bankası A.Ş.
4	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.
5	Ziraat KatılımBankası A.Ş.

EK 4. Türkiye’de Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Sıra	Banka
1	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
2	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.
3	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.
4	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.
5	GSD Yatırım Bankası A.Ş.
6	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.
7	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.
8	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.
9	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.
10	Diler Yatırım Bankası A.Ş.
11	İller Bankası A.Ş.
12	Türk Eximbank
13	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.

EK 5. Çalışmada Kullanılan Bankalar

Sıra	Banka
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.
3	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
7	Akbank T.A.Ş.
8	QNB Finansbank A.Ş.
9	Türk Eximbank
10	Denizbank A.Ş.
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
12	Kuveyttürk A.Ş.
13	ING Bank A.Ş.
14	Türkiye Katılım Bankası A.Ş.
15	Albaraka Türk A.Ş.
16	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
17	HSBC Bank A.Ş.
18	İller Bankası A.Ş.
19	Odea Bank A.Ş.
20	Şekerbank T.A.Ş.
21	Alternatifbank A.Ş.
22	Ziraat Katılım Bankası A.Ş.
23	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.
24	Fibabanka A.Ş.
25	Burgan Bank A.Ş.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Usta, Elif
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 27/11/1993, İzmit
Medeni hali : Bekar
Telefon : (537)9979941
e-mail : elifusta93@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Gazi Üniversitesi, Bankacılık	2015
Lise	İzmit Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	2011

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2018	OYAK Çimento, Beton ve Kağıt Grubu	Kredi Risk Uzmanı
2016-2018	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	KOBİ Kredi Tahsis Uzmanı

Yabancı Dil

İngilizce (B2), İtalyanca (A2)

Hobiler

Kamp, Gezi, Edebiyat

le.ahbv.edu.tr

